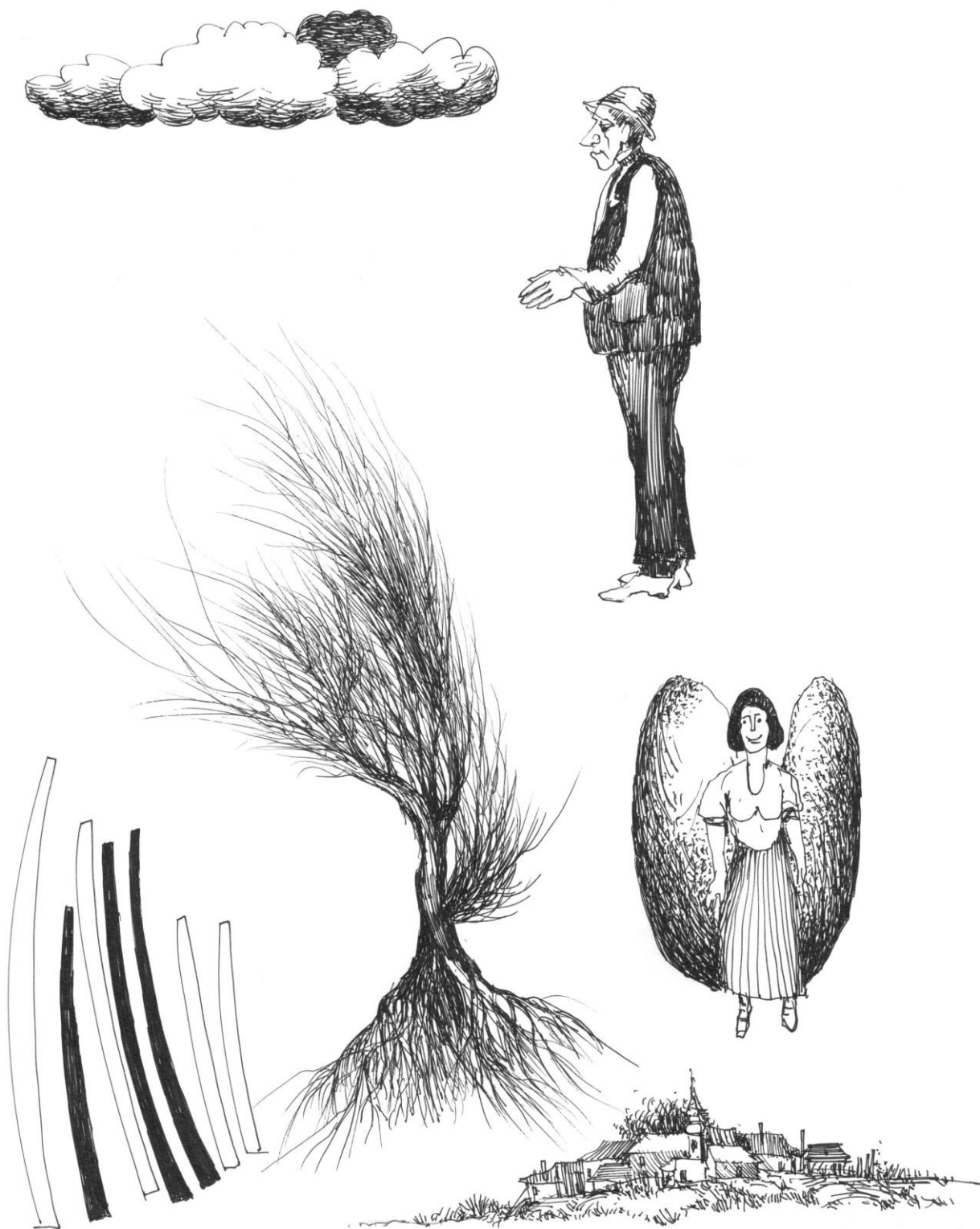

Murawski Magdolna

MŰVÉSZSORS

KÉT DRÁMA

FIDEL 2014

EGER
BRÓDY SÁNDOR
KÖNYVTÁR

Kiadó: Bródy Sándor Városi és Megyei Könyvtár, Eger

Felelős kiadó: Tózsér Istvánné

Szerkesztő: Tumbász István

Kiadás éve: 2016

ISBN 978-963-7283-20-8

Borítóterv: Fridél Lajos

A kiadást támogatták:

Bródy Sándor Könyvtár, Eger
Magyar Irodalomtörténeti Társaság, Eger

Copyright 2016 © MURAWSKI MAGDOLNA

Copyright 2016 © FRIDÉL LAJOS

AJÁNLÁS - ELŐSZÓ

Köztes – Európa. Ahol az ember már akkor el volt veszve, mikor még voltak lehetőségei, mikor még tehetett volna valamit.

Murawski Magdolna **Művészsors** című „újabszurd” darabja arról szól, ami az életünk: az ember képtelen megszabadulni a kiszolgáltatottságtól, a döntésen kívül álló helyzet fogságából.

A bűn, a közös bűn neve közöny, a másoktól való elzárkózás, a világ talmi folyása. Itt már nincsenek közös fogalmak, csupán majomszerű otrombaság, vagy kétségbeejtően komikus jelenség, akár a bútorokkal való társalgás bájos, ám elmebeteg folyamata.

Újabszurd a darab, hiszen a régi kliséket már bőven kinőtte.

Murawski Magdolna darabjában (ahol természetesen a szerző is megjelenik, több alakban is) a művész „elművésztelenedése” zajlik, iszapbirkózás, civakodás és kíntás gúnyos-parodisztikus egyensúlytalansága; a stupiditás és az értelem csatája, jelen életünk szálnalmassága.

Közép-Európában vagyunk, Magyarhonban, ahol a tapasztalás egy függöny előtt zajlik, mely elrejt, de tulajdonképpen mi magunk vagyunk a függöny mögött.

A dialógus át- meg átítatva az újabszurd maró savával, a groteszk alaphang egyfajta színpadi közeg, csak ebben szólnak meg figurái. Nélküle elviselhetetlenül direkt, nyersen, valóságútlennül hatnának.

A Művészsors az értékrend megfordításának folyamata: a hajthatatlanból lesz a balek, a hólyag, a bambamálé, a szájtáti, a főszereplő Író, a hülye. Az együttműködőből, a csúszómászó meghunyászkodóból meg a népi móka-mester, ennivaló zsvány, keljfeljancsi-mesehős, jól lappangó hazafi, nemes és nemzeti Tiborcunk, a szekértáborok közepén.

Tükör és maszk, Abszurdisztán pontos és gúnykacajos leképezése.

A **Garabonciás** közös történelmünk része, amely nem egészen arról vall, hogy civilizációnk fenntartó támasza az előzékenység. A másképp-gondolkodáshoz bátorság kell. Megadó türelemmel kell elviselnünk mások abbéli buzgalmát, hogy hitükre térítsenek; de ne adjuk meg magunkat egykönnyen azoknak, akik kard által térítenek. Ahogyan az Írás nem írja: Lőjük le őket figyelmeztetés nélkül (ha máshogyan nem, akkor a tollunkkal), mihelyt mutatkoznak, ne várjunk magyarázkodásaikra, hogy a vastagnyakú sztálinizmus avagy a fundamentalista iszlám táborába akarnak beterelni: leteríteni, ha csak szóban is a rondáját és napirendre térni a dolog fölött.

A harmadik évezred minden valószínűség szerint a blaszfémia jegyében áll.

Az istenkáromlás nem jelent istentagadást, végezetre közhellyé terebélyesedik, s a nyelv szerves része lesz, míglen fogalma is feledésbe merül.

Murawski Magdolna nagyon erős drámája, szenzációsan alakított archaizáló szövegével még az egyszerű - közepes érdekeltségű nézőre is jó hatást gyakorol. Eltátja a száját.

Valamennyien vízvázalasztóhoz érkezünk a történelemben: ingerülten és riadozva tapasztaljuk, hogy megmérteni - titokzatos erők valamiféle mérlegre tuszkolnak, amelyre rálépünk oly igen nem akaródzik.

Lássuk hát felgördülni a függönyt, kezdődjék a játék.

SZERZŐI AJÁNLÁS

Két színpadi művet tartalmaz e kötet. Mindkettő abszurd alkotás. Kaló Béla szerint újabszurd. A **Művészsors** hősei kilátástalanul próbálkoznak kitörni a számukra adott társadalmi keretek közül, akár Franz Kafka regényhősei. Bukásuk mégse tragikus, csak végtelenül képtelen. A rajtuk basáskodók lesznek végül az erkölcsileg végleg elbukottak. A XX. század két embertelen eszmei eltorzulása adja a hátteret, mintegy refrénként. A **Garabonciás** főhősének sorsa is abszurd, de ő, annak ellenére, hogy korábban „élt”, igen veszélyes korban, amikor könnyen máglyára küldhették azokat, akikre szemet vetett a korszak nagy faló-gépezete, az Inkvizíció, mégis derűsebb és magabiztosabb. Olyan tudás birtokában van, ami a neki és hozzá hasonlóknak ártani akarók számára érinthetetlen. Mindez fikció, ellentétben a Művészsors történetével, mely sok valós elemet tartalmaz. Ám a színház arra való, hogy szerző, színészek és közönség közösen vegyenek részt egy produkcióban, mely ennek a hármasnak az együttműködésével válik valódi műalkotássá.

Művet ajánlom mindazoknak, akik hajlandóak előítéletek nélkül, annak elfogadásával olvasni, hogy a művészet mindenkor alapkövetelménye az őszinte, tiszta szó. Nélküle habogássá válik minden közlendő. Jóllehet a Művészsors minden újabb művész-próbálkozója elbukik az őt körülvevő határtalan közöny-tenger közepén, újjászületéseik mégsem értelmetlenek. Legalább egy szimpatizáns mindig akad, a legértelmetlenebbnek tűnő helyzetben és a legembertelenebb korban is.

Nem ajánlom művet azoknak, akik mindent fenekestül kiforgatnak, és ebben élik ki magukat öncélúan. Jelen esetben már csak azért sincs erre szükség, mert a satirikus műfaj jegyében szerző már mindent kiforgatott. A mindent kiforgatás jegyében viszont a szerep- és helyzetfordítás visszavezetne az eredeti helyzethez, a kiindulóponthoz. Immáron nem szükséges eldönteni, hogy fejen állunk, vagy talpon...

Murawski Magdolna

MŰVÉSZSORS

Színpadi játék 3 felvonásban

Szereplők:

ÍRÓ

LAURA, Író felesége

KOBOLD

FIÚ, DIÁK (tüntetés, iskola), FIATAL FÉRFI (Szilveszter-éj)

LÁNY, DIÁKLÁNY (diszkó, tüntetés, iskola) FIATAL NŐ (Szilveszter)

FEHÉR GUELF, ALI (török harcos, I. FIÚ (buszon), STATISZTA II.

FEKETE GUELF, ABDUL (török harcos), II. FIÚ (buszon), STATISZTA II., II. ÚR

BEATRICE (néma)

MEFISZTÓ (énekes)

FŐSZERKESZTŐ

POLITIKUS

APÁTNŐ

NOVÍCIA

PÉTER BARÁT

BEN LYON, filmproducer

MARILYN, színésznő

EGY HÖLGY

RIKKANCS

FÉRJ, EGY FÉRFI (2. tüntetés), FÉRFI (Szilveszter-éj)

FELESEG, EGY NŐ (2. tüntetés), NŐ (Szilveszter-éj)

BÖZSIKE, Főszerkesztő titkárnője

ÍRÓNŐ

MAGYAR PARASZT

FESTŐ

LÁNY

SZOBRÁSZ

KÖLTŐ

ZENÉSZ

ÍRÓFEJEDELEM

NŐ (buszon)
ASSZONY (buszon)
JÁNOS ÚR, magyar nemes
MARI, cseléd lány
I.SÁMÁN
II.SÁMÁN
JÓ TANULÓ
EGY FIÚ (iskola)
KÖZEPES TANULÓ (iskola)
MÁSİK FÉRFI (2. tüntetés)
HARMADIK FÉRFI (2. tüntetés)
MÁSODIK NŐ (2. tüntetés)
EGY FIATALEMBER
PORTÁS
NAGYMAMA
NAGYPAPA
KISFIÚ
KISLÁNY
ANYA
APA
PIRIKE, Főszerkesztő titkárnője

(További szerepösszevonások lehetségesek, vagyis egy-egy szereplő játszhat több kisebb szerepet is.)

ELSŐ FELVONÁS

Szintér: egy időtlen színpad. A díszletek megválasztása a rendező szabadságára és fantáziájára van bízva. Jellege eklektikus, vagyis többféle stíluselem található meg benne. Amit feltétlenül ki kell fejeznie, az a térben és időben ismétlődő emberi történések sablonossága. Nem csupasz, díszletelen színpad, hanem szimbolikus elemek tárháza. Választófalak, merev térelválasztások nincsenek, a szereplők átléphetnek egymás térrészébe. A fantázia és a gondolat szabadsága erre mindig is lehetőséget adtak, legfeljebb nem mindig éltünk vele, vagy csak nem ábrázoltuk ilyen látványosan. Javasolt elemek: reneszánsz palota terme, középkori kolostorbelső, múlt századi magyar kúria. XX századi kiadóhivatal (magyar), diszkó, amerikai filmgyár, időtlen kávéház, a mindenkori művész-találkozóhely, stb. Ezek egyidejűleg is jelen lehetnek a színpadon, vagy váltakozó, cserélődő díszletekként szerepelhetnek. Bármilyen rendezői felfogás jó, ha a fent megjelölt funkciót betölti.

Mikor felmegy a függöny, az előtérben, íróasztala előtt ül az Író. Előtte írómappa vagy írógép, bögrében illatos tea gőzölög. Kezében levél, elkeseredetten forgatja. Időnként kavargatja a teáját, majd újból a levelet nézi, legyint, mérgesen levágja az asztalra.

ÍRÓ: (Fiatalember, magas, vékony, ábrándos arcú, intelligens arckifejezésű. Hevesen felugrik, járkál, ideges mozdulatokat tesz. Felemeli az asztról a levelet, mereven nézi.) Szerkesztő urak... mind csak ezt tudják írni! Mintha lenne egy közös sablonjuk, s azt küldözgetnék mindenhová. Legfeljebb az és-ek, vagy-ok, pedig-ek sorrendje változik. (Gúnyosan) Kedves Fiatalember! Ön, úgy tűnik, tehetséges, csupán amit ír, az egy határ szar. Nem felel meg a mi elvárásainknak, az uralkodó stílusirányzatnak. Nem ezt várjuk öntől. A küldött versét legfeljebb akkor adhatnánk ki, ha az első versszakot elhagyjuk. (Dühösen feldobja a levegőbe a levelet, s ahogy száll lefelé, jól beleöklöz. A papír ráragad a kezére, nagy lendülettel, undorral rázza, majd a másik kezével elkapja, összegyűri, s a papírkosárba vágja.) Ragad, mint a kosz, amit mondanak... a szirupos önszerelem apoteózisa, ellenirányban a fröcsögő gyűlölettel... (Indulatosan) Megcenzúráznátok, mi? A huszadik század végén! Hagyjuk el az első versszakot? Az eposz elejéről az exozíciót... Hű, de hülyének nézhetek ki!... Feleljek meg az elvárásainknak... a stílusirányzatuknak... (Maró gúnyval, hajlong) Kérem szépen, bátorkodom átnyújtani csekély kis semmiségemet... ó, igazán szóra sem érdemes... Szaddam születésnapja... (Heherészik) Igen alliteráció... bátorkodom... Vagy esetleg ezt... A Kárpátok Hőse bérceink zeneti... Kézfogások a Hős Vezérrel... ó, ne is tessék mondani... igazán meg sem érdemlem... Hogy egyoldalú a témaválasztás? Tessék megnézni ezt! Holdbéli kövidinka-csúszkáló-vas-segg-uszony-hányadék... hát nem modern? Vagy ezt... Az UFO lábaujja piszka... izgalmas kalandok, hátborzongató fantáziák. Netán valami sikamlósra vágyik a nagyérdemű?... A kéjnő bilitartója... Diszkó-kamaty... (Hirtelen megáll, abbahagyja. Dühösen néz farkasszemet a közönséggel) Hát ez a magáé, őrmester! (Durva mozdulatot tesz) Ezt írja magának az, aki ennél többre nem érdemes! Sarkon fordul, a színpad egy távolabbi részén egy székre rogy. Nagy elkeseredetten, magába roskadtan ül) Most mit kezdjek a nagy tehetséggemmel? Hiszen ezek csak idomítani akarnak, mint egy cirkuszi kutyát... hogy így pitizz, Sajókám, meg úgy pitizz, Hektorkám... ha jó fiú leszel, tökön rúgás helyett kapsz két szem kockacukrot. Ha a Nagyfőnök valagát kinyalod, akkor meg egy egész rúd kolbászt... szép hivatali nyugdíjat, társadalmi közmegebecsülést, hogy ó! meg á! hogy te milyen nagy vagy... de ha a könyvedet ki is nyitja valaki, hát okádnia kell... A francba is!...

LAURA: (Író felesége, bejön) Mit dühöngesz? Úgy csapkodsz, hogy a kutyád a konyhaasztal alá bújt, ott reszket. A frászt hozod szegényre. Mi bajod?

ÍRÓ: (Ingerülten)? Semmi. Csak a szokásos. Egy újabb elutasító kiadói levél.

LAURA: (Fásultan) Megszokhattad volna már. Mit csinálsz akkora ügyet belőle? Ha nem hasonlítasz, és nem akarsz hasonlítani, a világ törvényszerűen kiközösít.

ÍRÓ: (Felháborodik) Hasonlítok? Én?! Hiszen ha szembejövök magammal hatszázezer példányban az utcán, mi a fene érdekeset tudok én mondani a többieknek? A költő egyéniség, soha senkihez nem hasonlít.

LAURA: (Nyugodtan) Dehogynem. Minden költő hasonlít minden régen élt költőhöz. És minden eljövendő költőhöz.

ÍRÓ: (Elképed) Én bizony nem hasonlítok Szabolcska Mihályhoz!

LAURA: (Nyugodtan folytatja) De bizony rá is. Te is meg vagy győződve róla, hogy amit teszel, azt helyesen teszed. És hogy az örökkévalóságnak írsz! A naiv hitetek közös.

ÍRÓ: (Bizonytalanul) S talán nem?

LAURA: (Csendesesen) Talán igen. Én nem vagyok arra hivatott, hogy ezt eldöntsem. Én azért vagyok itt, hogy a zoknidat, a gatyádat kimossam, a gyereket távol tartsam tőled, ha írsz... hogy a háztartást, a számlákat valahogy elintézzem, s hogy csendben odafigyeljek, ha akarsz...

ÍRÓ: (Megcsendesedve)... hogy megérts, és mellettem állj, mikor ronda kríziseim vannak. Hogy ne pörölj, hanem elfogadj, ahogyan vagyok. (Átöleli Laura vállát) Köszönöm, hogy itt vagy...

LAURA: (Megsimogatja Író arcát) Nagy, bolondos fiú. Mit emészted magad? Csupa epe leszel, s akkor mást se tudsz írni, mint szatírákat. Az meg ki a csudának kell manapság?

ÍRÓ: (Keserűen) Mi kell egyáltalán valakinek manapság? Krimi, pornó, UFO rémtörténetek, politikai szennyesteregetés, csámcsogó pletykák. Írhatok ezeknek szépirodalmat... (Legyint)

LAURA: Ne légy igazságtalan! Értő, intelligens közönség mindig is volt. Legfeljebb az írók nem találták meg hozzá az utat.

ÍRÓ: (Mebánással) Igazad van. Bocsánat. (Elnézést kérően meghajol a közönség felé) Igazságtalan voltam. Eztán megpróbálom jobban megválasztani az irányt. Vagy hangosabban kiáltozom.

LAURA: (Karon fogja) Te csak ne kiáltozz! Tedd a dolgodat! Írd, amit helyesnek tartasz! A tehetségedet mindenki elismeri. Más meg nem számít. Egy tehetséges ember úgyis, első pillanattól fogva tudja... határozottan tudja, mit kell tennie. Azon az egy művön dolgozik egyfolytában, amire az életét feltette. Bukni csak akkor bukik, ha a helyes iránytól hagyja eltéríteni magát.

ÍRÓ: A hivatalos költők éppenséggel nem bukni, hanem tündökölni látszanak.

LAURA: (Határozottan) Az a legnagyobb bukás. A hivatalos irodalom – akár az eladott szerelem. Az üzlet révén épp a lényege vész el. (Kissé megbántva) A pénz hiányzik? Az anyagi jólét? Lehet, hogy te is eltunyulnál benne...

ÍRÓ: (Felszisszen) Netán elhülyülnék. Nem ezt akartad mondani?

LAURA: (Komolyan) Még az is meglehet. A siker a legnagyobb kihívás, ami egy művészt érhet. Elveszíthetnéd lényed lényegét. Akarsz te is pöffeszkedni, mint a többiek? Fogadásokra járni, a felső tízezer kedvence lenni, koktélpártik, díszbédék...

ÍRÓ: (Undorral) Isten őrizz! Egy vagon sületlenséget végighallgatni minden egyes alkalommal... ne ijesztgess!

LAURA: Na, látod. Én már el se tudlak képzelni szmokingban...

ÍRÓ: Persze, mert farmerben egy trotli vagyok. Ugye?

LAURA: (Reználtan) Én se rajongok már a túsarkú cipőkért. Kényelmesebb az itthoni írófeleség-papucs.

ÍRÓ: (Enyhe iróniával) Hát akkor... szép kis trampli páros vagyunk. (Mindketten nevetnek. Kintről nagy zörömbölés-csattogás) Mi az? Visszajöttek az oroszok?

LAURA: (A gépzajra összerezzent, most fut kifelé) Á, csak a mosógép centrifugál. Tudod, az a bizonyos reklám szerinti csendes és takarékos. Megyek, megigazítom, mielőtt szétveri a fürdőszobát. (El)

ÍRÓ: (Elgondolkodik) Ebben az országban minden így igaz, mint ez a reklám. Már szinte kihalt az az emberfajta, amelyik azt mondja, amit valójában gondol... (Filozofálva) Minden lealjasító politikai rendszer első húzása az, hogy telehazudja a környezetét. Szemenszedett hazugságait hihető igazságokként igyekszik beállítani. Minden olyan, mint... vagy olyan, mintha... Akár a művirág. Minden megvan, csupán a lényege hiányzik: az eredeti színárnyalat és a pompás illata... Ez a hazugságáradat először a simulékonyakat kapja el. Hihetetlen gyorsasággal alkalmazkodnak hozzá... (Megvetően) Ezeknek mindegy, csak jó nagy segg legyen, amit ki lehet nyalni... akárkiét, de nem akármennyiért... aztán a lelki nyomorék filozófiájával mindenkit arra akarnak kényszeríteni, hogy ugyanezt tegye. Megy, árad lefelé a szennyáradat, hengerül a nagy, társadalmi úthenger... míg végül velejéig elrothasztja az egész mindenséget... Hogyan nyújts ezeknek szépet és jót, ha ők átálltak a hasznos és praktikus megoldásokra? Hiszen már a pusztá léted is kihívás velük szemben! Ha rád néznek, kénytelenek önmagukba tekinteni. S ha még maradt némi önkritikájuk, akkor mit látnak? Jobb ki se mondani, ne gyarapítsuk csúf szavakkal a mocsokáradatot! (Leül az íróasztalához, teáját issza. Felfelnéz. Szünet. Indulatosan leteszi a bögrét) És mégis írni kell. Ezért küldtek ebbe a közép-európai Tomiba. Megdögleni. De előbb meg kell szenvedni, ki kell préselni magadból azt, ami rajtuk segíthet. (Indulatosan legyint) Ezeken?

(Hirtelen megvilágosodik az egyik sarok, pokoli lárma, diszkó zaj és zene üvölt. Párok táncolnak, üveges szemmel bámulnak el egymás mellett. Író igyekszik túlüvölni a lármát) Ezekhez már szólni se lehet! Azért csapnak akkora lármát maguk körül, mert már nem akarnak hallani semmit. Besokalltak a nagy összképtől, és inkább az üvöltés, mint a hazugul fuvolózó képmutatás bársonyos altja! (Leül és írni kezd)

(A diszkó-zene tovább tombol. Majd a disc-jockey szünetet jelent be, s a párok egy része kisétál, mások leülnek az asztalokhoz.)

LÁNY: (Az előbbi zaj, s a körülöttük lévő moraj eléggé eltompította a hallását, s kiabál) Neked mi tetszik jobban: az Adidas vagy a Puma?

FIÚ: (Elbambult, s nincs sok kedve beszélgetni) Mi van? Mi bajod?

LÁNY: (Tovább üvölt) Csak azt kérdeztem, hogy melyiket szereted: az Adidast vagy a Pumát?

FIÚ: (Bambán) Mi?

LÁNY: (Mint fent) Van kedvenc márkád?

FIÚ: (Flegmán) Kit érdekel? Szar az egész.

LÁNY: (Kíváncsian) Hát akkor mit szeretsz?

FIÚ: Ha a csajok befogják. Mit vájkálsz itt a magánéletemben? (Rágóval csámcsog, majd felfújja)

LÁNY: (Kissé visszafogottan) Bocs. Nem tudtam, hogy ilyen hallgatag vagy. (A kóláját issza, majd ő is rágózik)

FIÚ: Miért? Mit kellene, hogy dumáljak? Ha táncolni hívnak, táncolsz. Ha le akarnak fektetni, lefekszel. Mit kell ehhez annyi kommentár?

LÁNY: (A keresztbe tett lábát lóbálja, s csak arra figyel) Én csak...

ÍRÓ: (Hozzájuk lép. Reneszánsz ruhát visel. Fiúhoz, csendesen) Uram, Dante Alighieri vagyok.

FIÚ: (Agresszíven) Mi van? Mi a hézag?

ÍRÓ: (Szomorúan) Dante Alighieri vagyok.

FIÚ: Mi? Tűzz innen, kisapám, mert a lábad alig éri a földet, úgy seggbe rúglak, ha a nőmmel szemétkedni mersz!

ÍRÓ: (Döbbsenten) De én Dante Alighieri vagyok.

FIÚ: (Durván) Na és aztán? Tűnés innen, mert mindjárt bemosok egyet!

(Író elkeseredetten megfordul, s tovább indul, néha tétován meg-megáll, megszólít egy-egy embert, de mindig gorombán elutasítják. A zene újból megszólal, a párok visszamennek táncolni. Írót jobbról-balról lökdösik, alig tud kikecmeregni közülük. Kacagás, látványos diszkó-mulatság. Író megtépázott ruháját megigazítja, lesimítja, majd tovább sétál. Reneszánsz palota képe válik láthatóvá. A diszkózene elhalkul, majd az a színtér elsötétül, a zene megszűnik. Író a palota kertje felé halad. Madárcsicsergés, szökőkút-csobogás. A szökőkúttól kissé távolabb Beatrice áll. Alakját fény világítja meg, mely, mint a napfény vagy a földöntúli fény. Író mintegy varázsütésre, megáll, majd lépteit szaporázva, Beatrice felé indul. Ekkor csatazaj támad, harcoló katonák rontanak be, a palota előtt vívnak. Kardcsattogás. A vívó felek nem látják Dantét, aki egy oszlop mögé húzódva figyel Beatricét, s a kardozókat. A katonák egyre közelednek Dante rejtekhelye felé, s az végül kisurran a kertből. Ugyanakkor Beatrice alakja is homályba vész, majd eltűnik.

FEHÉR GUELF: (Vívás közben) Városunkból kiűzünk mindnyájatokat! Firenze nem tűr meg mást, csak a fehéreket!

FEKETE GUELF: (Tovább vív) Az Egyház, s a Pápa Őszentsége ellen semmit nem tehettek! Miénk a győzelem! (Vívnak, s közben távolodnak)

ÍRÓ: (Most is az íróasztalánál ül. Kezében könyv, olvas. Néha meg-megáll, maga elé néz, elgondolkodik) Minél távolabbi korba menekülsz olvasmányaiddal, annál több vért látsz folyani... micsoda történetek...

KOBOLD: (Függén előbukkan valahonnan) Minden korban sok vér folyt... Most is. Csak nyisd ki az újságot, a tévét, a rádiót...

ÍRÓ: De régen valahogy vadabbak voltak az emberek...

KOBOLD: A gyilkos fajta minden korban vad. Micsoda elfajzott, elvetemült lelkű ember az, aki a tulajdon testvérét, a rokonát, a szomszédját, a barátját bántani képes!

ÍRÓ: Mind megérdemelné, hogy a falhoz állítsák. De ki szabadítja meg tőlük az emberiséget? Ha lelövöd, magad is gyilkos leszel. S akkor mi a különbség kettőtök között?

KOBOLD: Van különbség köztetek. Ha benned fel is merül, rögtön elveted magadtól a gyilkos gondolatot. Benned működik egy erkölcsi fék. Az, ami az ütő-vágó-gyilkoló ember számára ismeretlen.

ÍRÓ: (Keserűn) Mégis **ez** uralkodik a Földön, mióta világ a világ.

KOBOLD: Mert te fegyvertelen vagy.

ÍRÓ: (Elképedten) Az ész nem a legjobb fegyver?

KOBOLD: Fegyver az, amit fegyver gyanánt használnak. Te viszont csak ülsz és ábrándozol, széken ülve akarod megváltoztatni a világot. Aztán csodálkozol, hogy mégse változik.

ÍRÓ: (Védekezőleg) Ez nem is az én tisztem.

KOBOLD: De a te tiszted. Ha nem tudsz változtatni, minek írsz? A szószátyárok feladata a status quo megőrzése.

ÍRÓ: De hát hogyan találjam meg hozzájuk az utat?

KOBOLD: (Noszogatja) Indulj el, és megtalálod. Próbálkozz!

ÍRÓ: (Elkeseredetten) De mindig kigúnyolnak. Kiröhögnek. Hülyét csinálnak az emberből...

KOBOLD: Mert nem jó a fejtartásod. Tudod, mit viselsz te a fejedben? A legbriliánsabb elmét.

ÍRÓ: (Rezignáltan) Ugyan már... nem képzelek én magamról ilyesmit... Értelmesebb vagyok a sok hülyénél, de hát náluk okosabbnak lenni nem nehéz.

KOBOLD: Kishitű vagy. Tudod, milyen színű az aurád a fejed körül?

ÍRÓ: (Apatikusan) Honnan tudnám? Nem vagyok én parafenomén...

KOBOLD: (Nyugodtan folytatja) Aranyszínű. Halvány aranyszínű. Mint az uralkodók közül a nemes lelkűeké. Vagy a szenteké.

ÍRÓ: (Elmosolyodik) Te glóriát látsz a fejem körül? Ne hülyéskedj...

KOBOLD: (Csendesen) Olyasmit. De ez nem jutalomjátékon nyert díj. Nem nyerted. Van. Csak vigyázz, hogy el ne sorvadjon, el ne halványodjon!

ÍRÓ: (Elkomolyodik) Sokszor félek ilyesmitől. Tudod, milyen szörnyű az elszigeteltség érzése? Főleg a szellemi elszigeteltségé.

KOBOLD: Hát nincsenek barátaid?

ÍRÓ: De vannak. De, tudod, a legtöbb ember érvényesülni akar. Minél öregebb, annál becsvágyóbb.

KOBOLD: És annál szenilisebb.

ÍRÓ: Úgy van. S ha megkapja azt a széket, megszerzi azt a vagyont, amire annyira vágyott, hát egyszerre elhülyül. Egyszerűen nem lehet vele többet szót érteni. Egyetlen mondanivalója marad: az anyagban tenyésztés életérzése. S a szavai, amiket feléd röpít: az emésztés hangjai, annak pusztá melléktermékei.

KOBOLD (Bölcselkedve) Ha úgy vesszük, az ember is csak egy melléktermék. Isten alkotókedvének félresikerült produkciója.

ÍRÓ: A hiba nem Istenben van. Ő tökéleteset akart. Ezért lehelt a pusztába életet. (Eltűnődik) De úgy látszik, az anyag már Istennek is ellenállt. Az alkotás keserves munka.

KOBOLD: Hát... hálátlan, mindenesetre. Az ember, vagy az Úr többnyire nem dicséretet kapnak érte jutalom gyanánt.

ÍRÓ: Hanem ami a földi embertől telik: szitkot és mocskolódást. A kritika a legalsóbb társadalmi rétegtől a legfelsőig egyre csak sújtja a Mindenhatót.

KOBOLD: (Íróhoz hajol, halkán) Hallod-e, pajtás, neked melyik a kedvenc műfajod?

ÍRÓ: Az alkotás nem műfajok kérdése. Bármilyen műfaj jó műfaj, ha benne őszintén, tiszta szívedből kifejezheted önmagadat. Ha őszintén nyilvánulsz meg, egy percre kilépsz a földi sárhalom agyagos vonzásából.

KOBOLD: Megragadod, és megörökíted a Pillanatot az örökkévalóság számára.

ÍRÓ: Túl nagy szavakat használsz. Minden művészt ez a becsvágy hajt, az kétségtelen. De ellenpólusaink, az anyagelvű emberek, akik ezt a világot emberemlékezet óta uralják, már akkora világégekbe vontak ostobaságukkal a többiekre, hogy a legnagyobbak, a legmaradandóbbnak hitt művek is elpusztulhattak benne.

KOBOLD: S te nem az örökkévalóságot célozod meg naponta a féltett kincsként összegyűjtött szavaiddal? Te mindebben nem hiszel?

ÍRÓ: Dehogyanem. De ugyanakkor állandó aggodalom az életem, hogy mindez el is pusztulhat, s nem hagyhatjuk rá azokra, akik egy későbbi korban úgy fognak sóvárogni utána.

KOBOLD: Sok minden maradt fenn régi időkben.

ÍRÓ: Igen. De nem biztos, hogy a legszebbek és legjobbak. A minden korban üldözött Eszme alkotóműhelyéről mit se tudunk.

KOBOLD: Hát... az átlagolvasót nem is az érdeklő igazán, hány kört futottál körbe a dolgozószobádban, s hány ív papírt vagdostál bele a papírkosárba, amíg kiszendvedted magadból azt, ami nekik egy hangulat, egy megragadott pillanat, egy esztétikus momentum.

ÍRÓ: Nem. Tudom, hogy nem. De azért legalább néha odafigyelhetnének arra is, hogy az embernek mennyi szenvedésébe kerül az, ami őket lelkes tapsra készíteti.

KOBOLD: Ugyan már! Ki a fenét érdekel az, hogy a gyöngyházkagyló szenved attól, ha belékerült egy szem piszok? A gyöngyhalász elkapja a grabancát, felhossa, kinyírja a szerencsétlent, s aztán egy szép nő, aki esetleg olyan buta, mint a sötét éjszaka, a szép ívű nyakán vagy ujján, miegyében viseli.

ÍRÓ: (Keserűen) Szóval csak írjunk, alkossunk bele a nagyvilágba, a tökfey emberiség meg majd azt csinál a műveinkből, amit csak akar: musicalt, ami a plebsz számára is érthető, hülye filmátíratot, amiből mindig **csak** a lényeg hiányzik, a mű eredeti koncepciója. Vásári komédiát, csak hogy tapsoljanak, folyjon a pénz, és röhögjenek azon, amitől neked a szíved szakadt meg! Nem gondolod, hogy túlzásokba esel?

KOBOLD: Te esel túlzásokba. Csak végletekben és szélsőségekben látod a világot. Mint az őstromantika.

ÍRÓ: (Heveskedve) Mert végletesen és szélsőségesen szemben állunk azokkal, akiktől csupán egy világ választ el bennünket. Nyújtanánk nekik, de nem látják, kezet fognánk velük, de tudomást se vesznek a létezésünkről. S ha már észrevesznek bennünket, hát egyből dorongot, husángot kapnak, s csépelni kezdenek minket, akik értük akarjuk szebbé tenni a világot.

KOBOLD: Értük is... De magatokért is. Azért ennyire nem vagytok önzetlenek. Nem bírjátok látni a tökéletlenséget, hát csiszolgtatjátok, szépítitek a nyomorult valóságot. És akkor se akarjátok feladni, ha teljesen nyilvánvaló, hogy reménytelen.

ÍRÓ: (Hittel) Soha nem igazán reménytelen. Ha két ember van, akinek a kedvéért érdemes, akkor is viaskodni kell. Ők majd továbbviszik, s a te segítségeddel tökéletesítik az oly nehezen változó világot.

KOBOLD: (Elgondolkodva nézi) Gondolod?

MEFISZTÓ: (Megjelenik, fölényes pózba vágja magát, s énekelni kezd) Eladó az egész világ... (Az ária szól. Kobold s Író döbrent csendben figyelik. A gúnykacaj után Mefisztó alakja forgószínpadon állva, lassan eltűnik, a forgószínpad egy másik díszletet tesz láthatóvá: ötvenes évekbeli szerkesztőség, Magyarországon. A Főszerkesztő irodája. Az íróasztal mögött, a falon Rákosi-kép, nagy vörös csillagos címer, vörös drapéria, a Főszerkesztő asztalán kis Lenin-szobor.

FŐSZERKESZTŐ: (Az asztalon könyököl, kéziratot olvas, közben eszik. Elégedetlenül abbahagyja az olvasást, a szendvicsét a kéziraatra teszi. Felkel, járkálni kezd. Néha dühös mozdulattal a levegőbe csap) Felháborító! Hogy az ilyen osztályellenség még létezik!

ÍRÓ: (Félénken s határozatlanul belép, miután halkán kopogott) Jó napot kívánok! Szép Ernő vagyok, ha még emlékezni tetszik rám.

FŐSZERKESZTŐ: (Kelletlenül) Hogyne, hogyne. Épp most olvastam a kéziratát.

ÍRÓ: (Reménykedve) És? Hogy tetszik?

FŐSZERKESZTŐ: (Megvetően végigméri az Írót) Sehogy. Maga nem vesz tudomást azokról a forradalmi változásokról, melyek korunknak dicső időszakát jellemzik. Hát nem hallja, hogy dübörög alattunk a föld, amint a nép egy emberként menetel a kiteljesedő kommunizmus felé?

ÍRÓ: (Szerényen összehúzza magát) Nem, kérem, én úgy gondoltam, hogy...

FŐSZERKESZTŐ (Ráförmed) Nem?! Hát micsoda művész az elvtárs, hogy nem a kor és a társadalom objektív tükrözésére törekszik?

ÍRÓ: (Csendesen) Minden művész szubjektíven látja a világot, kérem. Én megpróbálom őszintén...

FŐSZERKESZTŐ: (A szavába vág) Őszintén!... persze, hogy őszintén lelkesedni kell a dicső forradalmi eszményekért! Hős vezéreink és Rákosi elvtárs (büszkén a falon függő képre tekint) mutatják nekünk az utat. Csak követni kell őket... Az elvtárs írásaiban viszont semmi sincs ebből... egy letűnt, elrothadt világ dögbúze árad belőlük. Írjon valami másról! Fejlődjön, haladjon a korral, különben nem lesz magából semmi!

ÍRÓ: (Összetörten) De hát hogyan? Mit várnak tőlem?

FŐSZERKESZTŐ: (Fölényesen, íróasztala fölé tehenkedve, mintegy toronyként magasodik az Író fölé, aki egészen összehúzza magát) Iratkozzon be egy marxista szemináriumba! Tanuljon, művelődjön, fogadja be a kor dicső szellemét! Lenin, Sztálin, Zsdánov, Petőfi s Ady forradalmi eszmeiségét! Próbáljon hozzájuk méltóan alkotni! A népnek szüksége van a kiművelt emberfők tömegére!

ÍRÓ: (Szerényen előhúzza a kabátzsebéből egy újabb kéziratcsomót) Talán itt hagynám az újabb kéziratomat. Tessék szíves elolvasni, hátha ez jobban tetszik. (Ahogy leteszi az asztalra, észreveszi a másik kéziratán éktelenkedő uzsonnamaradványt. Megbántódva, félénken az íróasztal másik sarkára csúsztatja az írást.)

FŐSZERKESZTŐ: (Unottan) Jól van, jól van.

ÍRÓ: (Halkan) Hát akkor... a viszontlátásra!... Mikor nézhetek be?

FŐSZERKESZTŐ: (Fölényes udvariatlansággal) Hát majd... csak érdeklődjön. (Író el. Főszerkesztő újból kézbe veszi az uzsonnáját. Észreveszi, hogy alatta a kézirat csupa zsíros lett. Undorodva összemarkolja a papírokat, s az egésztestet a papírkosárba ejti.) Szép Ernő polgári dekadens író... úr... (Ez utóbbit halálos undorral ejti ki) Hát nem egy Kuczka Péter... (Egy másik kéziratot vesz kézbe, s megdicsőült mosollyal olvasni kezdi. Járkál. Eltartja magától a papírt, úgy gyönyörködik benne) Ez aztán igen... eez biztosan tetszeni fog a Vezérnek... (A háttérben óriási vörös és magyar zászlók lengedeznek. Tombolva zúg az „Éljen Rákosi!”

ÍRÓ: (Bohócruhában ül az előtérben. Kedveskedő arcot próbál vágni) A művészet legfőbb, s talán egyedüli ismérve az esztétikum. (Feláll, s hajlongani kezd a közönség felé. Háta mögül hirtelen éktelen hahotázás hallatszik. Író megfordul, s megbántva, értetlenül figyel)

POLITIKUS: (Ő volt, aki hahotázott, s ahogy jön közelebb, még mindig fuldoklik a nevetéstől. A könnyei is kicsordulnak, ahogy az Íróra mutat) Kivan... a segged... a gatyádból...

ÍRÓ: (Ruhájához kap, s azon valóban jókora szakadás tátong. Csendesen, szerényen, szomorúan) Igen, tudom... minden korban... mindig kivolt... azért, hogy te és a tieid annál gazdagabban öltözhessetek... (Szomorúan visszaül a helyére, tovább ír).

POLITIKUS: (Gőgös megvetéssel) A kis szakadt... milyen önérzetes... ezek... minél eszesebbek, annál kevésbé lehet őket kezelni. A függetlenség meg a szabadgondolkodás a mániájuk. De közben hogy néznek ki... (Megvetően legyint, s kifelé indul. Író megnyom egy gombot az asztalán lévő magnón, s a politikus választási kortesbeszéde hallatszik play-backról).

POLITIKUS HANGJA: „A mi pártunk nem elszigetelt és éretlen ficsúrok gyülekezete. Mi a széles néptömegekre támaszkodunk. Minden csizmadia támogatását magunkénak tudhatjuk. Mi nemcsak ígéretünk, mint a szatócspártiak, hanem fel akarjuk emelni a népet, aki támogat bennünket. Mi kiterjesztjük a szociális védőhálót mindazokra, akik rászorulnak...”

ÍRÓ: (Hirtelen kikapcsolja a magnót. Dühösen legyint) Na ja. Itt érezzük a szociális védőhálót a nyakunk körül. Majd beledöglünk. (Politikushoz) Apropó, ez a szöveg már hónapok óta nem hallható. Kiment a divatból? Már nem aktuális? A következő választásig naftalinba lesz téve?

POLITIKUS (Pökhendin) Hogy mi aktuális és mi nem, azt egyedül mi döntjük el.

ÍRÓ: (Döbbenten) Mi?! Ki az a „mi”?

POLITIKUS: (Mint fent) Hát mi. Nem látsz a szemedtől? Ki dirigál ebben az országban?

ÍRÓ: (Reználtan) Azt egyelőre nem lehet tudni. Mi csak a hatalomért való tülekedést látjuk, meg a húsfafazék körüli csámcsogást halljuk. A hatalmi harc eredményeként kicsi hajónk csak dülöngél és imbolyog. De előbb-utóbb törvényszerűen el fog süllyedni.

POLITIKUS: (Flegmán) Törvényszerűen?! A törvényeket mi alkotjuk, a kormányzás és a rendfenntartás a mi dolgunk.

ÍRÓ: Lehet. De ha mirólunk leszakad az utolsó gatyá, és éhen döglünk, akkor kinek a köreiben fogjátok fenntartani a törvényes rendet?

POLITIKUS: (Gőgösen) *Mindenki* nem döglük éhen. Hányan túléltek Szibériát! Pedig az kutyább volt, mint a mostani.

ÍRÓ: (Csendesen, de vádlón) És hányan pusztultak bele? Hány millióan?

POLITIKUS: (Ingerülten) A nagy társadalmi változások mindig véráldozatokkal jártak.

ÍRÓ: (Mint fent) De nem mindegy, hogy mennyivel. S mi lenne, ha esetleg ti is tanulókatok már végre az elmúltakból, s nemcsak vérből és csontból, emberi hullahegyekből tudnátok új korszakot alkotni? A nagy uralkodóknak voltak egyéb módszerei is.

POLITIKUS: A nagy uralkodók élet-halál urai voltak. Tekintélyelv alapján uralkodtak.

ÍRÓ: (Közelebb lép a Politikushoz) S ti talán nem vagytok azok? Egyetlen tollvonásotokba, egyetlen telefonhívásotokba kerül, s a közönség számára én nem létezem. Nem jelenek meg, kimegyek a divatból, elfelejtenek, rám fogják, hogy kiégtem, ennyire futotta a tehetségemből, ha egyáltalán volt, s kész. Mi ez, ha nem despotikus és tekintélyvel való uralkodás?

POLITIKUS: Vezető szerepre az alkalmas, akinek nem remeg a keze.

ÍRÓ: Akkor se, ha a revolver ravaszát fogja?

POLITIKUS: (Kelletlenül) Hagyjuk ezt, nem aktuális. Manapság már nincs ilyesmi.

ÍRÓ: Jó, hagyjuk, Mellesleg, tekintélye csak annak van, aki tiszteletreméltóan viselkedik.

POLITIKUS: És téged tisztelnek? (Mégvető mosollyal végigméri)

ÍRÓ: (Nyugodtan) Engem csak akkor tisztelnek, ha az igazat írom.

POLITIKUS: (Főlényesen) És ki tudja, hogy mi az igazság?

ÍRÓ: Ti gyakorta megtesztek mindent, hogy ki ne derüljön. De azért nem mindenki hülye. Sokan a kulisszák mögé látnak.

POLITIKUS: (Pökhendin) Na, ne mondd! Ugyan hogy lehetne oda belátni, onnan, lentről?

ÍRÓ: Egyszerűen. A szerepek, a szokásaitok és a cselekedeteitek évezredek óta változatlanok. Csak a szereposztás változik, a nevek, a figurák.

POLITIKUS: Ugyan, ugyan... Bennünk vajon mi hasonlít a – mondjuk – három-négyszáz év előtt gárdára?

ÍRÓ: (Nyugodtan) Sok minden. Hogy szerettek egy vezéralak köré csoportosulni. Annak a kegyeltjei lenni. Jólétben, pompában élni, külföldre utazni, vadászgatni, enni-inni. De legfőképpen abban, hogy aki fölött uralkodtok, azt mélységesen lenézitek és megvetitek. Az érdekeire, az igényeire fittyet hánytok.

POLITIKUS: (Agresszíven) Uram, ön túl messzire megy! Ennyit még egy művész sem engedhet meg magának!

ÍRÓ: (Nyugodt főlényel) Na, igen. És a lehetséges ellenzék kíméletlen legázolásában. Nekem mit szántak? Börtön? Index? Száműzetés?

POLITIKUS: (Joviális leereszkedéssel) Az attól függ, édes fiam, hogy hogyan viselkedsz... Lehet mivelünk értelmesen is beszélni...

ÍRÓ: (Gúnyosan) Na, igen. Most jön a mézesmadzag. A nagy kövér cubákkal teli húsfazék lehetősége a szegény, kiéhezett, kis muki előtt. (A hangja megkeményedik) Uram, ne strapálja magát, én vegetáriánus vagyok! Undorodom a hústól!

POLITIKUS: (Vad dühvel) Undorodik?! Hát akkor annál több cubákban lesz része! (Megragadja az Író gallérját, s rázza) Na! Egyél! Zabálj! Mi lesz? (Író fejét az asztalon lévő tányérba akarja nyomkodni, de a rázástól csak a bohócruha marad a kezében. Író egy öblös széken ülve marad, nyugodt tartásban, derűs arckifejezéssel, lótuszülésben. Láthatóan minden leperog róla. Politikus döbbenetben nézi a kezében lógó rongycafatot, s az Író sötét öltönyére bámul. Mérgében földhöz vágja a ruhát.) Na, mi az? De kinyaltuk magunkat!

ÍRÓ: (Előbbi testtartásából közönséges ülő pózt vesz fel, majd felkel) Az ilyen ünnepi alkalomhoz sötét öltöny illik.

POLITIKUS: (Meghökkenően) Miféle ünnepről beszélsz?

ÍRÓ: (Mosolyogva) Azon ritka alkalmak egyikéről, amikor az elnyomó hatalmakkal szembeszálló egyén diadalmaskodik.

POLITIKUS: (Gúnyosan) Diadalmaskodsz? Te?! Hiszen akármikor lefogathatlak.

ÍRÓ: (Nyugodtan) Tudom. De az erkölcsi győzelem akkor is az enyém. Az emberi lélek ősi vonása az, hogy rögtön amellé áll, aki a padlóra került. Minél többet csépeltek engem, annál több hívet veszítetek ti magatok, s annál többet szereztek nekem. A kisujjamat se kell mozdítanom, csak túrni, amit műveltek velem.

POLITIKUS: (Ravaszkodva) Akkor hát semmit se fogunk csinálni veled. Csak hagyjuk, hogy pattogjál magadban. Abban semmi különös nem lesz, és a kutyát nem fogja érdekelni.

ÍRÓ: (Csendesen) Lehet. De nekem úgy is jó.

POLITIKUS: (Kakaskodva) Jó?! Mi a jó neked abban?

ÍRÓ: (Változatlan nyugalommal) Valami. Amit te nem érthetsz. Mi mindig a jövőbe nézünk, s ez a ti számotokra nem fogható fel. Ehhez fel kell emelni a fejedet és a tekintetedet. Ti viszont csak a földre, a sárba, az anyagi létbe bámultok. Azt hiszitek, olyan nagyot fogtatok velem. Ruhákkal, ékszerekkel, fogadásokkal, érvényesülésekkel, pénzhajhászással telik el az életek. S közben azt se tudjátok, milyen illata van egy virágnak. Hogy hányféle szín és madárfütty van az erdőn.

POLITIKUS: (Dühösen) Na és? Kit érdekelnek az ilyen marhaságok?

ÍRÓ: Engem. És rajtam kívül mindenkit, aki másmilyen, mint ti.

POLITIKUS: (Megvetéssel) Sokra mentek velem!

ÍRÓ: (Csendesen) Sokra. A legtöbbre. Miénk a harmónia, amiről neked fogalmad sincsen. De ti csak a szakadt ruhát látjátok, alatta az embert nem.

(A háttérben díszletváltás. Középkori kolostor képe válik láthatóvá. Míg lassan kibontakozik a kép, halk gregorián ének szól, Apácák vonulnak lassan, kettes sorokban, lehajtott fejjel, imát mormolva, a kerengőn. Fiala apáca és Rendfőnöknő lemaradnak a többiektől).

NOVÍCIA: De, anyám, miért kell mindenkinek egyforma ruhát viselnie? Ezt olyan nehéz megszoknom...

APÁTNŐ: Mert Isten előtt mindnyájan egyenlők vagyunk. Nem szabad gazdag ruhákkal hivalkodni előtte. Ő a lelki gazdagságot kedveli.

NOVÍCIA: (Naivan) De hiszen különböző ruhákban is lehet lelkileg gazdagon élni. S az egyformaság leple alá bújva is lehet gonoszságot elkövetni.

APÁTNŐ: Igazad van, leányom, és mégse. A szerény öltözet Krisztus urunk óhaja volt, s mi mindnyájan az ő jegyesei vagyunk.

NOVÍCIA: Igen, Anyám, de mindannyian elvitathatatlanul különbözünk egymástól. Arcunkban s jellemünkben.

APÁTNŐ: De mind egyek vagyunk a hitben. Szürke kis porszemek az Úr hatalmassága előtt, senkik és semmik az Ő nagyságához képest.

NOVÍCIA: (Kétségbeesetten sír) De én nem akarok szürke lenni! Nem akarom elveszíteni az arcomat és a jellememet! Az Úr akkor is szerethet engem, ha nem soror Leának, hanem Horváth Leonórának hívnak, és ha nem szürkében-feketében járok, hanem smaragdzöldben vagy rubinpirosban! (Zokog)

APÁTNŐ: (Elnézően) Az Úr szeret téged, mert szenvedést mért reád. Akit ő megpróbál, az a kiválasztottak közül való. Vedd hát megtiszteltetésnek, s tűrj és szenvedj! (Kissé keményebben) Bűnös, világi gondolataidért penitenciát rovak ki rád... (Mindketten eltávolodnak)

ÍRÓ: (Most barátruhában ül az előtérben. Kezében gyertya, kódexet másol. Megáll, a másolandó szöveget figyeli. Töpreng.) Ez valahogy nem jól van... Mintha el lenne írva... Hibás a szöveg... De ha kijavítom, megdorgálnak... azt mondják, mit képzelek én magamról, hogy jobban akarom tudni másoknál?... világi hívság tölti el a lelkemet... jobb, ha nem szólok... (Tovább ír) De ha hibásan írom, az utánunk jövők ostobaságot, hibás beszédet fognak tanulni, s abban a hitben lesznek, hogy jól van az így... Nem lehet, s mégsem lehet. (Óvatosan leteszi a gyertyát, elfújja. Felkel, járkálni kezd. Nyugtalanul jön-megy, majd letérdepel a beugróban álló Madonna-szobor előtt.) Ó, Szűzanyám, segíts megvilágosítani elmémet! Annyi kétkedés és gyötrő gondolat zavarja lelkem békéjét. Te, aki csupa derű és megbékélés vagy, adj tanácsot nekem, hogyan csendesítsem a bennem háborgó zűrzavart! Tudom, hívságos dolog azt hinni, hogy a mi elménk fényesebb, mint a másoké. Azzal élünk, amit a Jóisten ránk hagyományozott. De vajon nem bűn-e az, ha látjuk a mások hibáját, s tudnánk segíteni, de a főnökeinktől való félelmünkben vagy kényelemszeretetből, vagy csak mert nem illik, nem szólunk? Nem hazugság-e a hallgatás ilyenkor? Ha változtatni merünk, vajon megérdemelten kapjuk-e a büntetést?

PÉTER BARÁT: (Belép. Szigorúan, az Íróhoz) Hát te meg mit művelsz itt? Miért hagytad abba az írást?

ÍRÓ: (Csendesen fölkel) Imádkoztam a Szűzanyához. Nem tudtam mitévő legyek...

PÉTER BARÁT: (Szigorúan) Mely ügyben?

ÍRÓ: A másolandó szövegben hibát találtam. Nem tudtam, ki merjem-e javítani.

PÉTER BARÁT: (Rezzentelen arccal) Másolni szó szerint kell.

ÍRÓ: Igen, de hátha csak fáradtságból vagy figyelmetlenségből lett így elírva... A lónak négy lába van, mégis botlik...

PÉTER BARÁT: (Mint fent) Ily kicsiny porszemeknek, mint mi vagyunk, nem szokás az égre fennszóval felelni.

ÍRÓ: (Makacsul) De ezt a könyvet nem az égből írták. Földi ember gyarló földi keze könnyen ejt hibát.

PÉTER BARÁT: Ugyanúgy a tiéd is ejt.

ÍRÓ: Úgy van. De szántszándékkal hibát ejteni nagy bűn. Ezért voltam tanácstalan. Ezért folyamodtam hát a Szűzanyához.

PÉTER BARÁT: S mit sugallt?

ÍRÓ: Hogy ne vétkezzem.

PÉTER BARÁT: (Felháborodva) Akkor hát kijavítod a magad feje szerint ezt a nemes, régi könyvet?

ÍRÓ: Ki. Más nem tehetek. Nem vinne rá a lélek, hogy készakarva rosszat tegyek. Aki ebből a könyvből akar majd tanulni, hibásat tanul s mégis azt hiszi, hogy úgy van az jól. A tanuló ifjúságot megrontani erkölcstelenség és Isten ellen való véték.

PÉTER BARÁT: (Belenyugvással) Tégy hát hited szerint! De azt, ugye, tudod, hogy az itt látottakat jelentenem kell az apát úrnak.

ÍRÓ: Tudom, tudom. Tedd csak a dolgodat, testvér. S én is teszem a magamét. (Újból meggyújtja a gyertyát, munkához fog. Arcán boldog mosoly: már tudja a megoldást. Péter barát el).

LAURA: (Visszajön. Döbbenet nézi az Írót, aki még most is barátruhában van, s körmöl.) Öcsi, mi bajod van? Mit csinálsz már megint?

ÍRÓ: (Mosolyogva) Psszt!.. Írok... most megtaláltam... most már tudom, mit kell tennem...

LAURA: De mit bohóckodsz hozzá? Muszáj minden figuráddal külsőleg is azonosulnod?

ÍRÓ: (Ugyanúgy) Muszáj. Tudod, az író az egy önző disznó. Kiskorától fogva vágyakozik a színpad után. De többnyire még csak a közelébe se engedik. Van egy rigorózus apja vagy egy sárkány mostohaanyja, netán szenilis nagynyja neveli. Templomba járatják, mindent megtiltanak neki, de ő életében egyszer meglesett egy bábelőadást, vagy ilyesmit, és az ügy ezzel elvégeztetett.

LAURA: Hogyhogy?

ÍRÓ: (Izgatottan folytatja) Az ő élete egyértelműen el van jegyezve a színházzal. S miután nem engedik oda, hát előbb-utóbb megszökik, hozzászegődik. De van úgy, hogy mindez nem megy. Akkor fogja a tollat és a papirost, és írni kezd mindenfélét. Magának álmodik egy saját színpadot, berendezi és elkezd írni-játszani a szerepeket. Minden szerepet ő játszik el egyedül.

LAURA: Ez butaság. Minden szereplő más. Egy ember nem játszhat el annyiféle szerepet.

ÍRÓ: Dehogyan. A szereplők kölcsönzik az alakjukat, de mind az író szájával beszél. Ha jobban megnézed, mindig kilóg a lóláb. Az író haja szála ott úszkál az eredeti leveskében.

LAURA: Ne gusztustalankodj! A helyzet inkább az, hogy most egészen belegolyóztál a legújabb irományodba. Csak nem akarsz magad eljátszani minden szerepet idehaza is?

ÍRÓ: De igen Mindet. Amíg írom őket, bármelyik korban élhetek, úgy érzem.

LAURA: S ha a legközelebb keresztet lovagot írsz, akkor majd lóháton, páncélruhában, s teljes fegyverzetben állítasz haza? Fárasztó vagy, ugye, tudod?

ÍRÓ: Tudom. És mondtam is, hogy köszönöm, mert elviselsz.

LAURA: (Sóhajt) El... Mit kérsz vacsorára?

ÍRÓ: (Már újból nekifogott az írásnak) Akármit... Jobban tudod te azt nálam, mi jó nekem... (Ír)

LAURA: (Leverten) Jobban... (Kifelé indul) Szegény fiú... tisztára belegabalyodott már megint a saját színpadába. (Visszamegy és megsimogatja az Író fejét, majd megáll mellette). Istenem, milyen régen nem voltunk már színházban! (Sóhajt. Összeborzolja az Író haját)

ÍRÓ: (Nem hallja, csak gépiesen ráhagyja) Ühüm.

(Laura nézi egy darabig, majd lassan, csendesen kimegy. Író tovább ír. Tőle kissé távolabb megvilágosodik a színpad egy másik tere. A 20th Century Fox reklámzenéje harsog, az emblémája is megjelenik egy monitoron. Hollywoodi filmproducer szobája. Elegáns bútorok, tágas, napfényes iroda. Az íróasztalon telefonok. Ben Lyon és Marilyn állnak egymással szemben.

BEN LYON: (Filmproducer. Nagyvonalú, magabiztos, határozott) Segíthetek valamiben?

MARILYN: Minden vágyam az, hogy bekerüljek a filmszakmába. (Várakozón nézi Lyont)

LYON: (Tetszéssel, gusztálva végigméri Marilynt) Drágám, te már be is kerültél... (Egy intésére elősiet a személyzet, Marilynt elvezetik, s kissé távolabb leültetik sminkelni, öltöztetni kezdik, filmforgatáshoz készítik elő. Marilyn teszi-veszi magát, szexi mosolyát próbálgatja a tükör előtt, csábosan mozog) Ó, honey, én olyan boldog vagyok...

(Kissé távolabb statiszták ülnek, ókori görög jelmezben. A forgatási szünetben pihennek, uzsonnáznak, kólát isznak, rágógumit rágnak)

STATISZTA I.: Ó, és hogy áll az ügyed?

STATISZTA II.: Mármint Cathyvel? (A másik bólint.) Ó, remekül.

STATISZTA I.: (Kíváncsian) Felment hozzád?

STATISZTA II.: (Beképzelt fölényességgel) Mit **feljött?** Feljár! (Elégedetten mosolyog)

STATISZTA I.: (Mint fent) Na és milyen?

STATISZTA II.: Egész jó. (Vigyorog)

ÍRÓ: (Odalép hozzájuk) Uraim, Luigi Pirandello vagyok.

STATISZTA I.: (Flegmán végigméri) Mit? Ja? Meghozta a pizzát?

ÍRÓ: (Szerényen, leverten) Nem, uram. A nevem Luigi Pirandello.

STATISZTA I.: (Ingerülten) Na és? Hát akkor? Maga az új fodrász?

ÍRÓ: (Szomorúan) Nem, uram. Félreértett. (Statiszta II.-höz) Talán önnek mond valamit a nevem? Luigi Pirandello.

STATISZTA II.: (Rágógumit rág) Nekem ugyan nem. Miért? Kellene? Találkoztunk már valaha?

ÍRÓ: (Csendesen) Nem, még nem.

STATISZTA II.: (Felcsattan) Akkor meg mit jön itt ezzel a szöveggel? Honnan tudjam, kicsoda, ha még csak nem is találkoztunk?

ÍRÓ: (Mint fent) William Shakespeare-rel se találkozott soha, mégis tud róla ezt-azt.

STATISZTA II.: Na, én ugyan nem sokat! Rühellem az irodalmat. Holdkóros hülyéknek való. A filmipar – az más!

STATISZTA I.: (Íróhoz) Tudod, mit, kisapám? Kopj le innen most már, mert fárasztó vagy! A nevét hajtogatni a Pityu papagáj is tudja. Fáradtak vagyunk, pihenni akarunk.(Kezével elhessentő, udvariatlan mozdulatot tesz. Író szomorúan eloldalog. Ahogy tovább sétál, római utca képe válik láthatóvá. Izgatott tömeg rohan be, esernyőket, sétatálcákkal felszerelve. Esti, színházi öltözetben vágtnak Pirandello felé.)

I.ÚR: (Izgatottan, dühösen kiabál) Eccolo! Prendetelo! (= Ott van! Fogjátok meg!)

II.ÚR: (Kiabál) Sei schifo! (= Undorító vagy!)

EGY HÖLGY: Mascalzone! (= Csirkefogó!)

(Pirandello egy darabig döbbsen áll. A tömeg fenyegetőleg közeledik felé, meg akarják verni. Mikor már majdnem utoléri, Pirandello menekülni kezd. A tömeg utána. Mind kirohannak a színről. Egy darabig csend. Üres a színpad.)

KOBOLD: (Megjelenik) A művészet oly magától értetődő természetességgel született minden korban, ahogy az emberek levegőt vesznek. Van egy megátalkodott, csökönyös emberfajta, s ez még az életénél is jobban ragaszkodik valamihez: művész-voltához, szabadgondolkodásához, s egy sajátos nyelvezethez, mely csak az övé, csak őt jellemzi, a többiek számára sokáig valósággal érthetetlen. Aztán nagy nehezen hozzászoknak, többnyire már csak a halála után, azontúl mindez természetes és érthető, s jöhet az újabb balek... (Fütkészve nézi a közönséget. Csend támad. Kobold néha egy-egy tornagyakorlatot végez. Lehajol, karját lendíti, a földre tenyerel, lábát a magasba tartja közben) Szegény, jó öreg Luigi... Szegény jó öreg Ludwig... Szegény jó öreg Wolfgang Amadeus...

ÍRÓ: (Megtépzottan s zihálva esik be a színpadra. Kezébe hozza törött szemüvegét.) Hívtál? Mi a baj? (Szemüvegét az íróasztalára teszi)

KOBOLD: Mi a baj?! Csak rád kell nézni. Mit műveltek veled? Hogy nézel ki?

ÍRÓ: Ó, a közönség olyan, mint a rakoncátlan kölyök. Ha nagyon szeretnél tetszeni neki, gonoszcodik veled. Rád támad, s meg is ver, ha hagyod. Ám ha fütyülsz rá, és lekezeled, úgy megy utánad, mint a kiskutya. (A ruháját igazítja)

KOBOLD: (Játékosan) Talán mégse ilyen egyszerű a dolog.

ÍRÓ: (Nyugodtan. Most a haját fésüli simára) De ilyen egyszerű. Csak sokkal bonyolultabbnak látszik. Az élet apró, mindennapi eredményei úgy szövik be létünket, mint a csipkerózsa szapora, tüskés hajtásai az öreg várat. Az emberek nem látnak ki a piszlicsáré részletekből, nekik az a lényeg. Ahhoz egy író szemével kell látnia a világot, hogy a főágakat, a dolgok esszenciáját kivedd.

KOBOLD: (Felemeli a törött szemüveget az asztalról, forgatja, körbenézi) S ehhez egy ilyen szerkentyűre van szükség, hogy az ember a te szemeddel lásson (Elnézően mosolyog).

ÍRÓ: (Rendületlenül) Talán ilyenre... (Elgondolkodva) A mi szemünket legfőképpen az jellemzi, hogy a legapróbbra törött mozaikképből is össze tudja rakni az egészséget.

KOBOLD: Mint a rovarszem...

ÍRÓ: Hát nem éppen. Mi nemcsak egy színt, egy árnyalatot látunk. A mi látásunk valamivel fejlettebb.

KOBOLD: (Óvatosan forgatja a szemüveget, majd felpróbálja. Nézi a közönséget, majd a színpad belseje felé fordul.) Ahá.

RIKKANCS: (Berohan a színre. Kezében újságcöveg. Izgatottan kiabál) Óriási szenzációóóó! Kitört a világháború!

(Tőle kissé távolabb házaspár ül a TV előtt. Közönyösen merednek a képernyőre.)

FELESÉG: (Könyökével oldalba löki a férjét. Szenzációéhséggel) Hallod? Kitört a világháború!

FÉRJ: (Fásultan, közönyösen) Mit? Melyik már megint? (Ásít)

RIKKANCS: (Le- s fel rohangál) Elesett Leningrád! Véres csata Isonzónál! Kivégzések Katynban! Elesett Vukovár! Kuwaitot lerohanták az iraki csapatok! Anschluss! Vértürdő Lidicében! Elesett Berlin! Pearl Harbor! Sztálingrád! Midway! Róma! Erdély! Angola! A Falkland-szigetek! Moszkva! Rubicon! Pannónia!

(Fülsiketítő zaj támad. Géppuskaropogás, bombázás, tankzúgás, Sztálin-orgona hangjai, csatakiáltások, emberi ordítózás, halálüvöltések, sebesültek nyögései.)

A házaspár közömbösen szemléli az eseményeket, mint simpa TV-híreket. Író döbbsenten figyel. Kobold egy darabig áll és rémszűn nézi az eseményeket. Hirtelen mozdulattal lekapja a szemüveget, s az asztalra dobja. Ebben a pillanatban megszűnik a zaj. A színpadon lévő szereplők szinte élettelenül mozdulatlanokká válnak. Csak a TV zűmmög álmosítón, csendesen. Kobold kimerűlten egy székebe rogy. Író visszaűl az asztalához, és újból írni kezd. A TV-t néző férfi hangosan horkol. A színpad lassan homályba borul.)

MÁSODIK FELVONÁS

A színpadkép ugyanaz, mint az első felvonásban. Középen a jól megvilágított térben ismét az 50-es évekbeli szerkesztőségi iroda. Az előtérben az Író helye most sötét, nincs megvilágítva.

A Főszerkesztő most is az íróasztala mögött ül és olvas. Kezében könyv, ezúttal nem kéziratot néz át. Almát eszik, gusztustalanul csámcsog. Mikor lerágja az almát, a csutkával célba dobál a papírkosárba. A rádióból induló szól, felvonulást közvetítenek.

Halkan nyílik az ajtó, s belép az Író. Most is Dante-jelmezben van. Lassan, csendesen odamegy a Főszerkesztő íróasztalához. Megáll. Nézi az olvasó, csámcsogva táplálkozó embert. Az, ragacsos kezével forgatja, lapozza a könyvet. A csutkát a kosárba dobja, majd kezét a ruhájába törli. Felpillant.

FŐSZERKESZTŐ: (Meglepődik) Hát maga... hogy került ide? Nem tud kopogni?

ÍRÓ: (Csendesen) Nem, én már nem...

FŐSZERKESZTŐ: Hogy-hogy nem? Miféle beszéd ez?

ÍRÓ: Valahogy nem tudok már bánni az ajtókkal... (Elmélázva néz)

FŐSZERKESZTŐ: Ne jöjjön itt nekem éretlen tréfákkal az elvtárs! Kicsoda maga?

ÍRÓ: (Szerényen) Dante Alighieri.

FŐSZERKESZTŐ: (Felpattan. Nyájasan) Ó, Dante elvtárs! Ne haragudjon, kérem, hogy nem ismertem meg rögtön! Szóval a nagy forradalmár van itt köreinkben, a nyelvújító, a zsarnokság ellen lázadó! (Hellyel kínálja) Foglaljon helyet, kérem!

ÍRÓ: Nem, köszönöm.

FŐSZERKESZTŐ: De, kérem, csak ne zavartassa magát! Ha megengedi, én azonnal értesítem a Vezért, hogy...

ÍRÓ: (Feszengve) Ne fáradjon, kérem...

FŐSZERKESZTŐ: (Buzgólkodva) De igen. Ha tudná, milyen rokonlélek a mi népünk Nagy Tanítója... Ő is nyelvészkedik... (Alázatos mosollyal a falon lógó kép felé fordul)

ÍRÓ: (Undorral elfordul) Én csak...

FŐSZERKESZTŐ: Csak helyezze magát kényelembe. Kávét? Cigaretta?

ÍRÓ: (Ennyi ostobaság láttán megrökönyödik, de csak a fejét rázza) Köszönöm, nem.

FŐSZERKESZTŐ: (Hajlongva) Hát akkor... ez igazán csak egy pillanat... Megbocsát? (Felemeli az egyik telefonkagylót, s tárcsáz)

(Író sarkon fordul és csendesen kimegy. Főszerkesztő megdöbbenve néz utána, a kagylót leejti. A kagylóban valaki üvöltve hallózik.)

KOBOLD: (Megjelenik az előtérben. Játékosan) A művészet időnként megérinti a vadbarom lelkét is. Egy-egy pillanatra megsejt, megérez valamit, hogy aztán annál nagyobb lendülettel fúródjon bele orral a tulajdon léte mocsarába... (Balett-mozdulatokkal, esetlenül ugrálva körbelejt a színpadot. Főszerkesztő nem vesz tudomást róla. Magába roskadtnak ül. Mikor körbeért a színpadon, Kobold

megbotlik és hasra esik. Hason fekve folytatja.) Az ember élete pár lebegő pillanatból áll csupán. Egy-egy lebegés között viszont rengeteg csetlés-botlás van, és egy sereg pofára esés. (Felkel, leporolja a ruháját) Voilá! Íme az ember! (Gúnyosan Főszerkesztő felé int) Keresd a nőt! Lassú víz partot mos. Eb ura fakó! Ki korán kel, aranyat lel. Jobb ma egy kurva, mint holnap három szűzlány! (Gúnyosan meghajol, várja a tapsot)

BÖZSIKE: (Főszerkesztő titkárnője, megjelenik. Ötvenes évekbeli öltözékben, ajkai vérpirosra festve, olcsó rúzzsal. Csábosan mosolyog a főnökére.) Főszerkesztő elvtárs! Hívatni tetszett?

FŐSZERKESZTŐ: (Ingerült) Igen, Bözsike. Mondja, nem látta, merre ment el az előbb az az elvtárs?

BÖZSIKE: (Készségesen kutat az emlékezetében) Melyik elvtárs? A Lipovniczky?

FŐSZERKESZTŐ: (Ugyanúgy) Nem, a Dante elvtárs.

BÖZSIKE: Az az olasz?

FŐSZERKESZTŐ: (Reménykedve) Az! Nem látta?

BÖZSIKE: (Félénken, mert látja, hogy a főnöke ideges) Hát.. látni láttam, de még csak könyvben...

FŐSZERKESZTŐ: (Mérgelődik) De én mostanról beszélek... Most nem látott kimenni innen senkit?

BÖZSIKE: De igen. A Lipovniczky elvtársat. Még jól meg is néztem. Olyan furcsán volt öltözve...

FŐSZERKESZTŐ: Milyen furcsán?

BÖZSIKE: (Ruhákról lévén szó, felélénkül) Hát... olyan régimódián... Nem úgy, mint manapság öltöznek az emberek... Valami kucsma vagy süvegféle volt a fején. (Mosolyog, mulatságosnak találja)

FŐSZERKESZTŐ: (Meghökken) Süveg?

BÖZSIKE: Olyasmi. Még nem is láttam ilyet férfiakon. Meg a kabátja is hosszabb volt, mint amelyet viselni szokás.

FŐSZERKESZTŐ: Nem köpeny volt az? Biztos, hogy kabát?

BÖZSIKE: Nem tudom... Lehet... Annyira azért nem mertem megbámulni... Az ilyesmit könnyen félreértik a férfiak... (Zavartan elmosolyodik, megigazítja a ruháját) De érdekes hangulata van ma a Főszerkesztő Elvtársnak... Sose szokott ruhákról kérdezni.

FŐSZERKESZTŐ: (Nyersen) És biztos, hogy a Lipovniczky volt az? Nem tévesztette össze valakivel?

BÖZSIKE: (Kedvesen mosolyog) Á, nem! Nem lehet azt összetéveszteni senkivel. Akkora lófoga van, meg olyan bozontos a szemöldöke. Az ember fél, ha ránéz.

FŐSZERKESZTŐ: Fél?!

BÖZSIKE: Hát... fél... Nem olyan, mint... a Főszerkesztő Elvtárs... (Közelebb lép, kelletli magát a férfi előtt)

FŐSZERKESZTŐ: (Mefogja a nő mellét. Egy pillanatig feldúltan néznek egymásra. A férfi hirtelen észbe kap.) De kérem, elvtársnő... munkaidőben... (Meghunyáskodva visszahúzódik a helyére)

BÖZSIKE: (Elfúló hangon) Hát akkor... este... nálad...

(Főszerkesztő bólint, majd ujjával hallgatásra inti a nőt. Bözsike izgatottan pihegve kihátrál. Az Úrodüsszeia 2000 nyitó zenéje szólal meg. A szerkesztőségi hivatal továbbra is meg van világítva, berendezése változatlan. Míg szól a zene, a Főszerkesztő a helyén ül, és egy újabb kéziratot olvas. Az előtte felvonuló szereplőkről, a jelenetről nem vesz tudomást.)

(DIÁK és DIÁKLÁNY berohannak a színpadra Ruhájuk csapzott, tépett. Kezükből magyar zászló, mellükön kokárdát viselnek. Kimerülten leülnek egy lépcsőre, összebújnak.)

DIÁKLÁNY: (Riadtan hátranéz) Te... biztos, hogy már nem érnek utol?

DIÁK: (Fáradtan) Nem hiszem... De már nem is érdekel... (Átöleli a lányt, a hajával játszik)

DIÁKLÁNY: Hogy-hogy nem érdekel? Kirúghatnak az egyetemről!

DIÁK: (Enerváltan) Csak rúgjanak! Tesznek nekem egy szívességet velem. Legalább nem kell életfogytiglan lenézett, lekezelt, alulbérezett értelmiségiként kiszolgáltatottnak lenni – ezekkel szemben...

DIÁKLÁNY: (Nyugtalanul) Nem hiszem, hogy ezért iratkoztál be az egyetemre. Nem az a fajta vagy, aki egy életen át beéri a lapátolással.

DIÁK: (Fásultan) Jobb annak, aki a világból semmit nem ért. Nem rágja a kezét a sok aljasság láttán.

DIÁKLÁNY: Dehogynem. Mindenki rágja a kezét valamiért. Az egyik azért, mert túlságosan is érti a világ dolgait, a másik meg azért, mert semmit sem ért belőle. Az is dühítő, ha mindig valaki mást kell megkérdezned, ha tisztán akarsz látni.

DIÁK: Aki folyton csak másokat kérdezzet, az soha semmit nem lát tisztán. Ha megmagyarázod neki, akkor meg gyanakodni kezd, nem rázták-e át, és az ellenkezőjét kezdi hinni.

DIÁKLÁNY: Nem mindenki. (Meglepődve néz Koboldra, aki most jelenik meg előttük) Hát te? Te is a tüntetésről jössz?

KOBOLD: (Kíváncsian) Milyen tüntetésről?

DIÁKLÁNY: Hol élsz te, hogy még ezt se tudod? A Petőfi-szobornál.

KOBOLD: (Érdeklődve) Aztán miért tüntettetek?

DIÁK: (Felháborodottan) Mert elégünk van.

KOBOLD: (Naivan) Miből?

DIÁK: (Egyre idegesebben) Mindenből! Nem látsz a szemedtől? (A háttérben lévő szerkesztőségi irodára mutat. Főszerkesztő üveges szemmel mered a semmibe. Nem látja őket.)

KOBOLD: (Naiv tudatlansággal) Aztán hol vannak a többiek?

DIÁKLÁNY: A tüntetést szétverték. Sokunkat letartóztatták.

KOBOLD: Ugyan miért?

DIÁK: Mert már csak egy szint tudnak elviselni. A sajátjukat. (Mérgesen a vörös iroda felé bökk.) Az ő szemükben már a nemzeti színeinknek a vállalása is főbenjáró bűn. Folyton ezt az internacionalista rögeszmét hajtogatják. (Befogja a fülét, mint aki egyre csak amazok szavait hallja)

KOBOLD: (Idegenkedve ízlelgeti a szót) Inter...nacionalista? Hát ti nem vagytok büszkék arra, hogy magyarok vagytok?

DIÁKLÁNY: Dehogynem. S épp ez a baj.

KOBOLD: (Leül melléjük a földre) Én ezt nem értem. Biztos nem vagyok elég modern. (Elkeseredetten néz maga elé.)

DIÁKLÁNY: (Vigasztalóan) Ne lógasd az orrod! Mi se értjük.

KOBOLD: (Kiveszi a fiú kezéből a zászlót. Nézegeti, játszik vele.) A zászló mindig selyemből készül. Nemes anyag. Nemes gondolat... (Kisimítja a zászlót, és az arcához teszi. Mosolyog, majd felkel, a párhoz lép, és szép lassan betakarja őket vele. Azok összebújva pihennek. Kobold kimegy.)

(Hirtelen rendőrök rohannak be. Meglátják a párt, és nekiesnek. A zászlót lecibálják róluk, s mindkettőjüket taszigálják, gumibottal verik. Kilökdösik őket a színpadról. Főszerkesztő fölkel a székből. Diadalmasan járkálni kezd, a mellét kidülszti. Tömeg zúgása hallatszik, valami ünnepség vagy tüntetés.)

FŐSZERKESZTŐ: (Diktatórikus pózt vesz fel. Járkál és üvöltözik) Muss es sein! Muss es sein! Mein Kampf! Míru mir! Drúzsba naródov! Szozuz szovjetszkih szocialisztícseszkíh reszpublik! (= Így kell lennie! Az én harcom! Békét a világnak! Népek barátsága! CCCP!) Kirúgatni őket! Likvidálni! Huligánok! Hippik! (Megint felzúg az „Éljen Rákosi!” tapsorkánja.)

(Csend lesz. Főszerkesztő a diktátori pózban állva marad. Úgy áll, mint egy szobor. Pop-zene szól. Madonna énekel: „Cherish the Joy!” Belép Írónő. Csendesen jön, s megáll a Főszerkesztő előtt. Az ugyanúgy áll.)

ÍRÓNŐ: Jó napot kívánok!

FŐSZERKESZTŐ: (Csak áll) Jó napot, asszonyom! Mi tetszik?

ÍRÓNŐ: Egy kéziratot hoztam.

FŐSZERKESZTŐ: Minek?

ÍRÓNŐ: Hogy leközlje.

FŐSZERKESZTŐ: (Kineveti) Hogy én?!

ÍRÓNŐ: Igen. Miért is ne?

FŐSZERKESZTŐ: (Pökhendin, ugyanabban a pózban) Tudja maga, kivel beszél?

ÍRÓNŐ: (Egyszerűen) Azt hiszem, igen.

FŐSZERKESZTŐ: Hát akkor hogy merészel?... Kicsoda maga?

ÍRÓNŐ: (Halkan) Murawski Magdolna vagyok.

FŐSZERKESZTŐ: (Gúnyosan) Hát az meg kicsoda? micsoda?

ÍRÓNŐ: (Szerényen) Tanár. Író. Műfordító.

FŐSZERKESZTŐ: (Agresszíven) Téved, asszonyom. Maga egyszerűen nem létezik.

ÍRÓNŐ: De hiszen itt állok. A saját szemével láthatja, hogy létezem.

FŐSZERKESZTŐ: (Dühösen) Na és? Tudja, ki járt itt, épp maga előtt? Dante Alighieri.

ÍRÓNÓ: (Hitetlenkedve nézi a Főszerkesztőt, aki őrült pillantással mered maga elé) Bocsásson meg... Ön mióta van ebben a hivatalban?

FŐSZERKESZTŐ: (Sátáni kacajjal) Emberemlékezet óta! Bizony! (Hahotázik) És itt is maradok! (Durván) Mink itten nem szeressük a két lábon járó lexikonokat! A női Arany Jánosokat! (Az éppen belépő Íróhoz) Tudja, művész elvtárs, szép, szép, amiket maga fest. De most nekem kéne egy olyan... de olyan kép... Szóval, ugyina, fesse meg nekem, hogy a... szocializmus mén előre!

ÍRÓ: (Visszahúzódik, lassan hátrál), Hát kérem... én azt hiszem, ez nekem túl nagy feladat lenne... igen kis pont vagyok én ahhoz... talán... nálamnál nagyobb művészt tessék... (Lassan kimegy)

FŐSZERKESZTŐ: (Dühösen ordít) Mindnek van valami baja! Az igazi, nagy forradalmi feladatokra egy se akar vállalkozni! A lankadt pucájú mindenségit neki! (Megvetéssel) Művészek! Piktörök! Brácsások! (Írónőhöz, dühösen) Hát maga mit akar?

ÍRÓNÓ: (Döbenten körülnéz, s felismeri a környezetet) Azt hiszem, már semmit. (Sietve el.)

FŐSZERKESZTŐ: (Utána ordít) Művésznő! Grófnő! Kékharisnya! Kurva! Széplelkű! (Minden szót vad gyűlölettel ejt. Megpróbál visszalépni az asztalához, de nem bír. Szoborrá merevedve kénytelen állni. Egy darabig küszködik, de aztán belenyugszik, s a tartásához illő hősi arckifejezést vesz fel. Heavy metal zene szól, egyre erősödik. A háttérben egy metal-zenész televíziót ver szét. A zene egyre erősebb. Két punk fiú jön be. Főszerkesztőt felnyalabolják, mint egy szobrot, s kicipelik. A szerkesztői szoba homályba vész. Odakintről lábdobogás, majd nagy csattanás. Mintha egy gipsz szobor tört volna darabokra. A zene lehalkul, majd megszűnik.

(Díszletváltás. Vakító mediterrán égbolt, hófehér ógörög épületek. Tengerzúgás. Író és Kobold ülnek a tengerparton, a lábukat a vízbe lógatják. A környezet derűs és nyugodt.

KOBOLD: (Kedélyesen) Hallod-e, pajtás, neked nem valami jó sorod van a világban...

ÍRÓ: Miért?

KOBOLD: (Töprengve) Hát... tudod... a gazdáid adnak-vesznek téged, mint a malacot, aztán meg azt se tudod, melyikhez hogy alkalmazkodj...

ÍRÓ: (Önérzetesen) Én ugyan nem alkalmazkodom egyikhez sem!

KOBOLD: (Naivan) Azt meg hogy lehet? Nem csapnak el? Nem ütik le a fejedet?

ÍRÓ: (Kedélyesen) Dehogyan ütik. Nagy szükségük van arra, amit benne hordok. Nélkülem csak műveletlen barbárok lehetnének... Tanulnak tőlem, s ha még többet akarnak tanulni, hát meg kell, hogy becsüljenek. Egyébként pedig már nem adnak-vesznek. Iannisz úr felszabadított.

KOBOLD: S éppen tőled tanulnak, a volt rabszolgától? Az urak mindig fennen hirdetik, hogy ők a legokosabbak és a legműveltebbek. Büszkék a származásukra.

ÍRÓ: Ha valóban okosak és műveltek lennének, nem hirdetnék fennszóval, hogy azok. Az igazi művelt ember leborul a kultúra előtt, és tiszteletben tartja, nem hivalkodik vele. Tudja, hogy porszem az élete, s a tettei. Csak a ganajtúró bogár képzeletét, hogy a ganaj, melyből az ő csöppnyi galacsinja van, az szent, és oly sokat ér.

KOBOLD: S ha olyan önelégültek, mint mondod, mi végre tartanak hát téged?

ÍRÓ: Mondtam már, hogy szükségük van a tudásomra.

KOBOLD: S te honnét veszed a tudást?

ÍRÓ: (Egyszerűen) Elolvasok minden létező írást. A napjaimat jórészt művelődéssel töltöm.

KOBOLD: Hát ők nem tehetnék meg ugyanezt? Ők tán nem tudnak olvasni?

ÍRÓ: De tudnak. Csak lusták hozzá. A testük elkényelmesedett a jólétben. Sokkal egyszerűbb, ha engem hívatnak, s elmagyaráztatják maguknak, amit nem értenek.

KOBOLD: S abból okulnak?

ÍRÓ: Van, amikor igen. Nem minden ember egyforma. Van, aki úgy szívja magába a tudást, mint a tenger mélyéről hozott spongya a vizet. A másoknak elméje, mint a homok: az első szél, ha ráfúj, egyből kitöröl belőle minden írást.

KOBOLD: S a gyermekek?

ÍRÓ: Ó, igen, a gyermekek. Kedves, pajkos lények. Bármit megtaníthatsz nekik, ha játékosan teszed.

KOBOLD: Miért éppen játékosan?

ÍRÓ: Mert a gyermek lételeme a játék. Bármit megtanul, rögtön játékká teszi azt, s ez így van jól.

KOBOLD: De vannak gyermekek, kik már zsenge korukban is uralkodni kívánnak.

ÍRÓ: Szüleik teszik romlottá azokat.

KOBOLD: Hogyan?

ÍRÓ: Nem tanítják meg őket játszani, s ha amazok akarnának is, nem hagyják őket elmerülni benne. Már pólyás koruktól csak a zsarnokoskodásra nevelik őket, s azt várják el tőlük.

KOBOLD: (Aggódva) Van-e mód rajtuk segíteni?

ÍRÓ: Van. Ha a lélek többre vágyik, afelé fordul, akitől a legtöbbet kapja. Legyen az szülő, rokon, barát, vagy akár egy jöttment idegen, akár jómagam.

KOBOLD: (Furcsállja a megjegyzést) Magadról ily keveset tartasz?

ÍRÓ: (Nyugodtan) Nem én, csak ők. De ez rajtam mit sem változtat.

KOBOLD: (Együttérzéssel) S te nem bántódsz meg tőle?

ÍRÓ: Hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem. A durva bánásmód valósággal mellbe vágja az embert. De nem sírhatok-zokoghatok egész nap ilyesmi miatt. Megpróbálom figyelmen kívül hagyni, s nem bánkódsz miatta. Ahogy ők nem vesznek tudomást az én érzékenységemről, úgy én is megpróbálom meg nem látni az ő érzéketlenségüket.

KOBOLD: (Hitetlenkedve) S ez meddig viheto így?

ÍRÓ: (Komolyan) Akár a sírig is. Attól függ, mi az ember szándéka.

KOBOLD: Nono. Azért az égi elrendelésnek is van némi szerepe ez ügyben, nemde?

ÍRÓ: Van, hogyne volna. Egyetlen lépést se tehetsz az égiek akaratával szemben.

KOBOLD: (Íróhoz hajol. Halkabban.) Mondd, komám, tudsz-e te tragédiát írni?

ÍRÓ: (Elmosolyodik) Tudnék, ha akarnék. De a jellemem másmilyen. Az én életem olyan volt mindig, hogy a dolgok komikus és groteszk oldalát látom meg legkönnyebben. Így hát e műfaj jegyzett el engem.

KOBOLD: (Értetlenül) Úgy hát komolyan látni nem tudhatod az életet?

ÍRÓ: (Méltatlankodva) Már hogyan tudnám?! Az egész oly véresen komoly, hogy gyakorta sírni volna kedvem.

KOBOLD: Mért gúnyolódsz tehát?

ÍRÓ: Hogy felrázzam az embereket. Ha felnagyítod hibáikat, könnyebben észreveszik őket.

KOBOLD: Máshogyan nem lehet?

ÍRÓ: Talán lehetne, de az író szavai egy-egy segélykiáltás: nézzetek ide, s változatok meg, különben elpusztultok!

KOBOLD: (Gyermeki felháborodással) Minek akarsz te segíteni az embereken? Hiszen oly rosszak voltak hozzád mindig. Rabszolgát csináltak belőled, kigúnyoltak, megaláztak, áruba bocsátottak, megvesszőztethettek, ha akartak, a gyermekeik gúnyból-játékból utánoztak... mi a fenét szeretsz te az embereken?

ÍRÓ: A tudatlanság, s főként a gyermeki tudatlanság hajlamos arra, hogy gúnyt űzzön abból, amit nem ért. Vannak dolgok, miket fel nem foghat, de görcsös igyekezettel próbálja maga alá gyűrni. Ha lusta rá, hogy megtanulja, netán ostoba, hát az erőszakhoz folyamodik, annak segítségével tapossa meg.

KOBOLD: Mi végre?

ÍRÓ: Az ember ostoba, már mondtam neked. Ha valamit a lába alatt tud, azt hiszi, meg is hódította. Az övé, az szolgál neki. De arról tudomást se óhajt venni, hogy a látszólag legyőzötteknek saját szabad akarata van, és hogy a lelkét nem győzheti le, hiába tipor rajta bármilyen veszett dühvel.

KOBOLD: Ezért nem bánod hát a bántást, a megaláztatást?

ÍRÓ: (Csendesen) Ezért. A harcban, a birkózásban az marad felül, akinek nagyobb a testi ereje. Ha valaki szellemileg akar legyőzni, annak vállalnia kell a szellemi párharcot.

KOBOLD: S el is vállalják?

ÍRÓ: Igen kevesen. A többség beéri a látszólagos győzelemmel. Az erőszak látványos tombolásával, fizikai mivoltunk megkínzásával.

KOBOLD: Te nem bánod a megvesszőztetést sem?

ÍRÓ: Az ütések fájnak, de erősítik lelkemet. Becses drágakő gyanánt őrzöm azt, amit oly vadul csépelnének, de soha nem vehetik el. Isteni adomány, földi embernek azon nincs hatalma.

KOBOLD: S ha annál vadabbul ütnek?

ÍRÓ: Az azt jelenti, hogy annál jobban fáj nekik lelkem magasabb rendűsége. Végül is mit vehetnek el tőlem? Az életemet? A művem akkor is fennmarad. S ha érdemes vagyok reá, a kegyes istenektől kapok majd másik életet. Ennél szebbet s jobbat.

KOBOLD: Te hiszel az ilyesmiben? Azt mondják, az alvilágból nincs visszatérés...

ÍRÓ: (Szerényen megmosolyogja) Ne felejtse el, hogy én keletről jöttem ide. Az én hazámban más hitben nevelik a gyermekeket.

KOBOLD: (Furcsállja) Tinéktek azt tanították, hogy egyik testből a másikba ki- s bejár a lélek?

ÍRÓ: Azt. Hihetetlenül hangzik?

KOBOLD: Valahogy úgy.

ÍRÓ: Hát ne hidd! Majd meggyőződöl róla magad.

KOBOLD: (Bizonytalanul) Lehet.

ÍRÓ: Nézd meg a zsarnok uralkodókat! Minden korban mindig jelen voltak. S ha felbukkantak két-háromszáz év múltán, vagy akár ezerrel is később, a viselkedésük mindig ugyanaz. Mintha az az egy lélek szállna tovább egy másik emberbe, s tombolna erőszakkal aztán is, minden újabb testet öltés alkalmával.

KOBOLD: (Elgondolkodik) Való igaz, hogy hasonlítanak. Mind oly egyformán kárhozottul bűnös. Kapzsi, harácsoló, bosszúálló, tulajdon hatalmától elvakult.

ÍRÓ: Igen. Mind vakok. Csak akkor látják meg életútjuknak gyarló voltát, mikor a sírgödör szélén mindössze egyetlen pillanatuk van hátra. Aztán már csak a zuhanás következik, jóvátenniük semmit nem lehet.

KOBOLD: A bűn oly unalmas. Nincs nála semmi unalmasabb.

ÍRÓ: Mert monoton. Olyan egyhangúsággal peregnek egymás után a képek, az események, hogy nézni is rossz. (Pillanatra elhallgatnak. A tenger morajlása hallatszik csupán.)

KOBOLD: (Nagyot ásít.) A természet viszont fenséges. Megunhatatlan. (Nézi a vizet. A tengerzúgás felerősödik. Barbár csapatok vágója hallatszik. Lódobogás - nyílhogás, nyílzápor suhogása. Üvöltések. Kétségbeesett sikolyok.)

HUNOK HANGJAI: (Kintről) Attila! Attila! Isten ostora!

GÖRÖG HANGOK: Isten átka! Barbár istennek fattya! Légy mindörökre átkozott!

(Író és Kobold dermedten figyelnek.)

FÉRFIHANGOK: (Lelkesen) Nagy Sándor! Nagy Sándor!

NŐI HANGOK: Átkozott zsarnok! Leányok s asszonyok meggyalázója!

FÉRFIHANGOK: Quetzalcoat! Quetzalcoat! Napistenek fia!

NŐI HANGOK: Barbár istennek áldozó! Országod mézárszékké lett ma már! Megittasultál a vértől!

FÉRFIHANGOK: Mao-Ce-Tung! Mao-Ce-Tung!

NŐI HANGOK: Sztálin! Népünk bölcs tanítója! Vezess!

FÉRFIHANGOK: Heil Hitler! Heil Hitler!

NŐI HANGOK: (Csatlakoznak az előbbiekhöz) Führer! Éljen a Führer!

FÉRFIHANGOK ÉS NŐI HANGOK EGYÜTT: Heil Hitler! Heil Hitler! Heil Hitler!

(Tömeg üvöltése kíséri őket hangfelvételtől. A „Heil!” kiáltások egyre erősebbekké válnak, pokoli zúgássá fokozódnak. Hirtelen csend támad.)

Vert török hadak vonulnak ki tépetten, csapzottan Buda várából 1686-ban. Halk, el-elcsukló, bánatos hangú töröksíp szól, s időnként abbahagyja. A várból dobpergés, majd ünnepi fanfárok szólnak.

ALI: (Rongyos török katona, vonszolja magát) Ezekért is érdemes volt küzdenünk... nagy becsben van részünk... Idehoztuk nekik a kultúrát, az egy igaz hit dzsámijait s minaretjeit állítottuk fel nekik, s mindezt ilyen a köszönet...

ABDUL: (Hasonló kinézetű, fél szemén kötés) Gyaur kutyák... Allah haragja sújtsen le rájuk!

ALI: Már lesújtott. Maguk kérték magukra az átkot azzal, hogy a németet behíjták. Az innét ki nem mén soha... (Mindketten kárörvendezve nevetnek.)

MAGYAR PARASZT: (Ül, csendesen elgondolkodva) Eccer majd csak mindenki kimén... Semmi nem tart örökké.

KOBOLD: (Odalép Magyar Paraszthoz, közben a törökök kifelé tartanak) Csak az emberi butaság tart örökké. Az oly régi, s olyan mélységes, mint az óceán.

ÍRÓ: (A színpad széléről odaszól.) De az se volt örökké.

MAGYAR PARASZT: Csak amióta az Úr megteremté.

KOBOLD: (Magyar Paraszthoz) Mikor az egyik nyűgöt lerázzátok a nyakatokról, mindjárt felveszitek önként a másikat. Csak mert hozzászoktatok, hogy folyton cipeljete valakit, valamit... Majd meglásd, lesz még idő, amikor a törököt visszasírájátok. (Törökök megtorpannak, visszafordulnak.)

MAGYAR PARASZT: (Felháborodottan) Miket beszél itt kend? Megbolondult tán? Nem szokás itten a zsarnokot siratni.

KOBOLD: (Hetykén) De biz'a úgy lesz. Oly szegénység s éhínség vár országotokra, hogy a németen kívül bárkit is nyakatokba vennétek, csak hogy szabaduljatok tőle.

MAGYAR PARASZT: A német segített kiverni a törököt, de aztán visszatér hazájába. Mért lenne mán attul éhínség?

KOBOLD: (A szájába rágja a szót) Mert nem üres tarsollyal távozik. Mindent elvisz, mi mozdítható. Kisöpri a kamrát is. Csak egyet nem visz el önként: hadseregét.

MAGYAR PARASZT: (Búsan) Én biza' nem hiszem el.

KOBOLD: Majd meglátod. Szóval örülsz, hogy a török kimegyen.

MAGYAR PARASZT: Örülök hát.

KOBOLD: (Ugratja) S nem találod, hogy azért mégis csak jól bántak veletek?

MAGYAR PARASZT: (Felháborodik) Jól?! Adóztattak, sarcoltak, vasra vertek mindenkit, ki ellenük szegült.

ALI: Sok szép házat, fürdőket építettünk nekik.

MAGYAR PARASZT: Nekünk?! Magatoknak építettétek, s a mi pénzünkön.

ABDUL: De most itt marad néktek.

MAGYAR PARASZT: (Méltatlankodva) Még jó, hogy nem akarjátok aztat is elvinni a hátatokon! Magyar kőből van a' mindenik.

ALI: Nem visszük, nem visszük. Fürödjetek tik a szép fürdőházakba'.

MAGYAR PARASZT: (Felpaprikázódva) Fürdik ugyan abba a sok fürdős kurva, akiket magatok után hagytok! Inkább azokat vinnétek magatokkal!

ALI: (Vigyorogva) Kurva fajzatnak kurva a leszármazottja is. Magyar anya szülte őket, hát táplálja őket eztán is a magyar föld!

MAGYAR PARASZT: (Felpattan, s neki akar menni a töröknek) Te! Még szitkozódni mersz?! Hát téged ki szült? Sátán-é vagy boszorkány? (Üldözőbe veszi a törököt, de az, társaival együtt elmenekül. Magyar Paraszt dühtől kifulladásra visszajön.) Látod-e, fiam, milyen az élősködő fajzat? Mindenedből kifogtat, osztán még ki is gúnyol, s a mocskát maga után hagyja, hadd undorodjál tülle!

KOBOLD: (Csendesíteni próbálja) Csillapodjál, apó! Ennél még külön dolgok is várnak terád.

MAGYAR PARASZT: (Babonás félelemmel összehúzza magát) Csak az Isten ne adja!...

ÍRÓ: (Asztalnál ül, kezében lúdtoll, ír) Kedves Néném! Az én szép Zágonomat tán sohasem is láthatom ismét...

(Díszletváltás. Művészkávéház világosodik meg. A társaság egy része külön asztaloknál ül, ír vagy rajzol, beszélget. Középen viszont össze vannak tolvaz az asztalok, egy nagyobb társaság kedvéért. Hangosan vitatkoznak valamin, mindenki izgatott.)

FESTŐ: A hagyományos látásmód ma már teljesen divatjamúlt dolog lett. Mi érdekes lenne abban, ha ugyanúgy akarnál festeni, mint Michelangelo?

LÁNY: (Szerényen) Talán szebb lenne, mint amit ti csináltok.

SZOBRÁSZ: (Fölényesen, Lányhoz) Kis hülye vagy te ahhoz. Mit tudsz te a művészetről? Szép kis pofid van, formás a lábad, meg a popód, de ez nem jelenti azt, hogy bele is látsz az alkotóműhelyekbe.

LÁNY: (Sértődötten) De az alkotásaitokat azt látom. És nem szeretem, ha folyton sokkolni akarnak vagy elborzasztani. Hiányolom belőlük az esztétikumot.

FESTŐ: (Kioktatólag, Lányhoz) A szórakoztatás a művészet ürügyén, a divatjamúlt polgári irányzatok jellemzője. Az esztétikum fogalma különben is koronként változik. Mit jössz itt ezzel a régimódi szöveggel? Tanulj meg haladni a korrall!

LÁNY: (Idegesen, hogy magára maradt a véleményével) A szépségigény nem elavult dolog. Nehogy azt mondd nekem, hogy te olyan szétfolyt teheneket szeretnél barátnőül, mint amilyeneket kőbe faragsz. (Szobrászra néz) Vagy ez a ti szépségideálotok?

SZOBRÁSZ: (Mint aki hülyével beszél) A XX. század formakincse és képisége egészen más. Az avantgárddal elkezdődött egy bomlási folyamat: a művész nem gyönyörködtetni akar, hanem a világot megérteni, újraértelmezni. Ezért bontja szét elemeire.

LÁNY: Igen, de aztán milyen konzekvenciákra juttok? Az egész egy öncélú rombolásnak tűnik. És mintha elvesztenétek a lábatok alól a talajt, nem tudjátok újból összerakni. A képeitek, a szobraitok olyanok, mint egy-egy poén: az ember egyszer meghallgatja, de nem röhög rajta egy életen át, hát elfelejti. Nem hagy maradandó nyomokat az ember lelkében.

KÖLTŐ: (Lekezelően Lányhoz) Ó, hát hogy is hagyhatna? (Kényeskedve megcsippenti a Lány arcát) A köznép számára a művészet sose volt igazán érthető. Az elit mindig elefántcsonttoronyba zártan alkotott, és nem számíthatott közmegebecsülésre. Netán az én verseimet se kedveled?

LÁNY: (Enerváltan) Van egy rossz érzésem mindazzal kapcsolatban, ami manapság történik a világban. Veletek is. Jó, hogy én nem vagyok művész, de szeretném, ha a művészet nekem is akarna nyújtani valamit. Nem zárkózhattok el a világtól, és nem alkothattok egyfolytában úgy, hogy azt, akinek ez végül is szólna, a közönséget mélységesen lenézzitek.

ÍRÓFEJEDELEM: (Kedveskedve megsimogatja a Lány fejét) Ki néz le téged? Egy aranyos, naiv kis lény vagy, egy XX. századi őslény.

LÁNY: (Méltatlankodva) De azért még nem kellene úgy kezelnetek, mintha már ki is haltam volna. A közönség szemébe nézni olyan, mint saját tükörképünket látni. Ti viszont... mintha ugyanezt tükör nélkül, fény nélkül akarnátok csinálni...

FESTŐ: (Felpattan) A közönség igényei szerint dolgozni az annyi, mint operettszerzőnek lenni. Tudod te, mi kell a nagyközönségnek? Vásári giccs! Hát ezt tőlem nem kaphatják meg! Tudod, mivel lehet a nagyközönség szeretetét megnyerni? Ha slamos madonnákat, bárgyú szentképeket, bőgő szarvasokat festesz, és azt árulod a banyáknak a búcsúban! Ez az a visszfény, amiről beszélsz?

LÁNY: (Zavartan) Én nem... nem úgy gondoltam. Nemcsak az öreglányok az egyedüli potenciális közönségetek. Vagyunk mások is... másmilyenek... és igényelnék azt a bátorítást, amiket minden korban minden művész nyújtani igyekezett a korának. Ti viszont... csak packáztok velünk. Valósággal elvetemültnek tartjátok azt, aki valamit is el mer várni tőletek.

SZOBRÁSZ: (Kissé önelégülten) A kiállítások vendégkönyvei nem azt mutatják, amit te itt előttünk felvázolsz. Sok embernek tetszik, amit csinálunk.

LÁNY: Lehet. De nemcsak a dicséreteket kell meghallgatni. Az ellenvéleményt is.

SZOBRÁSZ: (Indulatosan) Az ellenvéleményben van részünk elég, mikor a köztereken felállított szobrainkat bemocskolják, tönkreteszik.

LÁNY: A primitív ember ösztönös ellenkezése az a képiségetek, a modern embereszményeitekkel szemben.

SZOBRÁSZ: (Mérgesen) Csak nem véded őket?

LÁNY: Jaj, dehogyis! A bunkó megnyilvánulás a maga módján, ellenvéleményeket takar. Csak ennyi. Más szinten ezt máshogyan fejezik ki, de más szinten se vár egyértelmű tapsorkán benneteket.

ZENÉSZ: (Töprengve) Szóval az egész avantgárddal bajod van?

LÁNY: Én nem tudom, minek fogják ezt hívni később. Az avantgárd kifejezés maga egy élcsapatot takarna. Szóval olyan társaságot, amely modern, és mindig az élen jár. De ti olyanok vagytok, mint a hámból kiugrott lovak: szaladtok világgá, és magára hagyjátok a többieket, akiket vezetnetek kellene.

ZENÉSZ: A XX. század világa nem harmonikus. A technika uralkodik mindennek fölött. Az emberiségnek ez a vívmánya valósággal szárnyakat ad az embernek. Nem várhatunk arra, hogy mások majd utánunk kullogjanak.

LÁNY: Hát jó. Feladom. Egyedül vagyok mindnyájatokkal szemben. Az én szempontjaim nektek különben se számítanak. Én azért mindenesetre azt várom, hogy egyszer majd hozzám is szól valaki. Hátha valaha az én véleményem is számítani fog. (Művészek tréfás-gúnyosan megtapsolják.)

/Író és Író nő belépnek.)

ÍRÓ: (Kedélyesen hangoskodva) Üdvözlét a kolléga uraknak!

ÍRÓNŐ: Sziasztok.

MŰVÉSZEK: Üdv az irodalom mártírjainak!

Béke veletek!

Szálem alejkum!

Szia!

Hello!

FESTŐ: Mi járatban erre? Gyertek, üljetek le! De ritka vendégek vagytok mostanában!

(Író és Író nő leülnek)

ÍRÓNŐ: (Vidáman) Az íráshoz csend kell. És az itt nemigen van.

ÍRÓ: Úgy van. Hallom, már megint egymás torkát szorongatjátok. Ahelyett, hogy a hülye kritikusokat osztanátok már ki egyszer. Ezért csinálhat veletek azt a Tata, amit akar.

ZENÉSZ: Hát... mi éppen most osztottunk ki egyet, de az nem hülye... csak naiv. Olyan imádnivalóan naiv.

LÁNY: (Indulatosan) Igen... hadd mutakozzam be. Én vagyok az imbecil közönség, akinek a tapsaira senkise számít az elefántcsonttoronyosok közül.

ÍRÓ: Mit csináltatok már megint ezzel a lánnyal? Minek még azt is bántani, aki veletek van?

FESTŐ: Mi nem bántjuk. Ő kritizál bennünket.

ÍRÓNŐ: Na és aztán? Csak a fogyatékos ember és a szellemi törpe nem tudja elviselni a kritikát. Mi bajotok vele?

SZOBRÁSZ: Nekünk semmi. Neki van tele a hócipője az avantgárddal.

ÍRÓ: (Szenvtelenül) Hát azzal nekem is kezd tele lenni. Fiúk, nem tudnánk végre valami újat is csinálni?

FESTŐ: (Felháborodik) De hiszen csinálunk! Mindig az a bajuk velünk, hogy új és másmilyen!

ÍRÓ: Új?! Hány évtizede rakogatjuk már a kockákat, vonalakat, széttördelt pofájú embereket ide-oda? Ez nektek új? Nem igaz, hogy ti nem unjátok! Igenis unatkoztok, csak nem meritek bevallani.

LÁNY: (Reménykedve) Ugye, hogy nemcsak én gondolom így? Más is osztja a véleményemet.

FESTŐ: Éljen az ifjú pár! Áldásom rátok!

SZOBRÁSZ: Gyerekek, hát ez csodás! A közönség-szerető művész és a művész-szerető közönség hibridája! (Hahotázik)

LÁNY: Hülyék.

ÍRÓ: Mit ökörködsz itt, pajtás? A tréfában csak addig menj el, ameddig azt magaddal szemben is megengeded másnak!

FESTŐ: (Pukkadozva) Cyranónak fáj az orra! (Zsebkendőjével befogja az orrát és nevet)

LÁNY: (Festőhöz) Görény.

ÍRÓNŐ: (A fejét csóválja) Ha az ember beül közetek egy félórára, egyből összejön egy vígjátékra való.

SZOBRÁSZ: (Átfogja Írónő vállát) Csak gyűjtsd az anyagot, angyalom. Azért vagy itt.

FESTŐ: (Leveszi a zsebkendőt az orráról) Te különben is hírhedt vagy arról, hogyha kimégy a hegyekbe, és leülsz, még a követ is addig bűvölsz, míg el nem árulja neked a történetét.

ÍRÓNŐ: El. Többnyire. De titeket még bűvölni se kell, magatoktól muzsikáltok. Azt azért hadd jegyezzem meg, hogy a kő türelmesebb nálatok. Semmit nem akar, csak van. És elfogadja, hogy te is vagy. Másmilyen vagy.

ZENÉSZ: (Kedvesen) Bölcselkedő hajlamod ismeretlenül is elárulná, hogy te bölcsészhallgatóként csöppentél közénk hajdanán...

ÍRÓNŐ: (Halkan) Hány ezer éve is? (Elgondolkodik.)

MŰVÉSZEK: HUUUUUUUUUUU....

(Hirtelen mindnyájan az Íróra figyelnek, aki most a színpad előterében áll, s hideg fény világítja meg.)

ÍRÓ: (Elkeseredetten kiabál a közönség felé fordulva) Elegem van már belőletek! Teljesen kivagyok! Az ember egy életen át úgy érzi magát, mint akit kitettek a hidegre! Hát köztetek nincsen egy se, aki észreveszi, mit kell kínlódnom? Mindent szétromboltok körülöttem! Pizskálódtok, vagdalkoztok, öltök-gyilkoltok! Hová tettétek a hitemet? Mi bajotok volt a naiv szeretetvágyammal? Mikor jön már végre egy kor, amelyben másnak is igénye lesz arra, amire nekem? (Összetörtén leroskad. A többiek döbbenet nézik. Az Írónő feláll, lépne az Író felé, de a kávéház hirtelen sötétbe borul. Rögtön ezután megvilágosodik egy másik színtér. Buszbelső. Két bőrdzsekis fiú utazik. Vegyes utazóközönség. Buszzúgás. Író lassan összeszedi magát, felkel, és elindul a két fiú felé. Azok kibámulnak az ablakon.)

ÍRÓ: (Fiúkhoz) Jó napot kívánok! Fréderic Chopin vagyok.

I.FIÚ: (Túlüvölti a buszzúgást) Mi van?

ÍRÓ: Fréderic Chopin vagyok.

I.FIÚ: (Ingerülten) Mit akarsz?

ÍRÓ: (Kicsit hangosabban) Fréderic Chopin vagyok.

I.FIÚ: (Durván) Hát aztán? Ki nem szarja le, hogy ki vagy?!

II.FIÚ: (Oldalba löki társát) Ne hülyéskedj, ez biztosan egy ellenőr! Tűzzünk innen gyorsan! (Az ajtóhoz rohannak, leszállnak)

ÍRÓ: (Odalép egy másik utashoz. Megemeli a kalapját.) Bartók Béla vagyok.

FÉRFI: (Felnéz az újságjából) Nem veszek lottót. Hagyjon békén!

ÍRÓ: (Továbbmegy. Egy nőt szólít meg.) Friedrich Dürenmatt vagyok.

NŐ: (Végigméri) Buszon nem ismerkedem. (Kinéz az ablakon.)

ÍRÓ: (Egy asszonyhoz lép, akinek ölében ül a kislánya.) Pablo Picasso vagyok.

ASSZONY: (Magához szorítja a kislányát) Segítség! Szatír! Rendőr!

(Író ijedten az ajtóhoz fut, a tömeg üldözi. Író nagy nehezen leugrik a buszról. Távolodó zúgás, majd az a színtér is elsötétedik. Író egy fénypászma kíséri. Lassan előrejön, a színpad szélére. Háta mögött felbukkan Kobold. Őt is fény kíséri, a színpad többi része sötét. A sötétség hidegséget, idegenséget sejtet. Hirtelen egymásba botlanak.)

KOBOLD: Hát te, komám? Itt se, ott se leled a helyedet? Mi van veled?

ÍRÓ: (Csüggedten áll) Valahogy nem nekem való ez a világ. A sokaság nem ért meg. A saját fajtám is frocliz, hülyét csinál belőlem.

KOBOLD: (Kedélyesen) Hát mondd nekik érthetőbben!

ÍRÓ: Hogyan?

KOBOLD: Hogy az együgyű lélek is megértse.

ÍRÓ: (Lemondóan) Nem hiszem, hogy igénylik azt, amit én mondanék nekik...

KOBOLD: (Serkentőleg) Dehogynem, Csak érzik, hogy idegenkedsz tőlük. Keresz rokonszenvesebb hangot!

ÍRÓ: Hajhásszam a közönség kegyeit?

KOBOLD: Ne hajhászd. Csak keresd. S ne a kegyeit, csupán a megértését.

ÍRÓ: Szállítsam le a közlési szintet?

KOBOLD: Ne szállítsd le! (Felháborodik.) Már megint ez a leereszkedés. Nem árleszállításon vagy, édes fiam. Ahogy az ifjú hölgy mondotta, használj tükröt, s ne tagadd meg magadtól a fényt, ha látni akarsz! Légy kíváncsi a reflexióidra! Nézz a közönség két szép szemébe!

ÍRÓ: (Áll szemben a közönséggel, kissé kelleltenül) Így?

KOBOLD: Jaj, dehogynem! Vedd már le egyszer azt a szemüveget!

ÍRÓ: (Szeméhez kap, leemeli a szemüvegét. Vaksin hunyorogva nézi a publikumot) Milyen furcsa...

(Vivaldi: Négy évszakának „Tavaszi” I. tétele szól. Író dörzsölgeti a szemét, mint akit elkápráztatott az erős fény. Mögöttük a színpadi homály oszlani kezd. Körvonalak, árnyak láthatók, mint hajnali szürkületkor. A zene szól.)

FÜGGÖNY

HARMADIK FELVONÁS

A színpad félhomályban, mint az előző felvonás végén. Író és Kobold ugyanúgy állnak, mint akkor, alakjukat fénycsóva világítja meg.

ÍRÓ: (Koboldhoz, de a közönség felé fordulva) Hallod-e, szépöcsém, én még mindig nem látok semmi. (Hunyorog, majd a szemét dörzsölgeti.)

KOBOLD: Ha hirtelen szembefordulsz, és igazán szembe akarsz nézni a dolgokkal, először elkápráztat a fény. Most is így történt veled. De ha valóban tisztán akarsz látni, úgyis addig fogod meresztgetni a szemedet, amíg sikerül.

ÍRÓ: (Ugyanúgy áll, mint az előbb. Mögötte a színpad kezd megvilágosodni, az Író megvilágító fény pedig halványodik.) Mi ez? Nem látom rendesen. (Továbbra is a közönséget nézi.)

KOBOLD: Hát nézd meg jobban, közelebbről!

ÍRÓ: (Hirtelen megfordul. Mögötte múlt századi kúria belseje. János úr a tornácon ül és pipázik. Tanyának gazdag, kastélynak szegény. Kobold és Író együtt közelednek, az őket kísérő fény már megszűnt. A színpadon teljes világítás.)

KOBOLD: (Kedélyes vígsággal) Jó napot, urambátyám!

JÁNOS ÚR: (Mélabúsan) Adj' Isten, édes fiam. Mi járatban vagytok erre, az Isten háta megett?

KOBOLD: Hát... úti bolyongásaink között eme úri házra leltünk, s gondoltuk, illendően köszöntjük a házigazdát.

JÁNOS ÚR: (Nyájasan) Azt jól tettétek, öcsém. Rég nem tévedt már erre senki emberfia. Nem olyan időket élünk. S kifélék-mifélék vagytok?

KOBOLD: Magam egyszerű lélek volnék. Hanem a barátom jeles ember. Íróféle.

JÁNOS ÚR: (Aggódva) Kegyelmetek tán nem bujdosnak?

ÍRÓ: (Fürkészi János úr arcát) De bizony. De nem akarjuk zavarni kegyelmedet s háza népét. (Szerényen visszalép.)

JÁNOS ÚR: (Felkel, s nyájas kézfogással üdvözlí őket) Nemzeti kultúránk léte a hozzád hasonló nemes lelkű férfiak kezébe tétetett. Ha mint nemzet meg akarunk maradni, azt csakis tőletek remélhetjük. (Kedvesen karon fogja, s bentebb vezet, majd leülteti őket.) Minden becsületes magyar otthon megtiszteltetésnek veszi a látogatástokat. S mi hír a nagyvilágban?

ÍRÓ: Semmi biztató. A pribékek mindenhol nyomunkba' járnak, az országot megfélemlíték. Ritka ember, ki manapság barátságába fogadjon minket.

JÁNOS ÚR: Tán csak nem lett ily hitvánnyá nemzetünk? Nem oly ijedős a magyar.

KOBOLD: (Helyesel) Való igaz. Nemes szép lélek lakozik kegyelmetekben. Könnyen s hévvel lelkesül mindenért, mi szép s magasabb rendű.

ÍRÓ: (Csendesesen) A dicséret jóleső és szép, de nem egészen jogos. Mint szalmaláng, oly gyorsan lobban el a magyar lelkesedés. Akár a kétarcú Janus, avagy a színházi maskarák, oly kettős a magyar jellem. Más oldalt csüggedésre hajlik, s igen könnyen merül borúlátásba.

JÁNOS ÚR: (Bekiált a házba) Mari!

MARI: (Cselédlány, megjelenik) Igenis.

JÁNOS ÚR: Hozz bort az uraknak, s valami harapnivalót!

MARI: (Kíváncsian, szimpátiával nézi az idegeneket) Igenis. (El.)

JÁNOS ÚR: (Kedélyesen mosolyogva) Szóval kettős jelleműek volnánk mind, mi, magyarok? (Koboldhoz) S te, öcsém, nem közölünk való vagy? Honnét származol?

KOBOLD: Messzi földről jöttem Magyarhonba. S igazán jól érzem itt magam. (Zavartan hozzáteszi) Már ahogy manapság lehet.

ÍRÓ: Borzalmas élmény megélni a zsarnokság tombolását. A tehetetlen düh marcangolása nagyobb büntetés a léleknek, mint bármely szegény, sanyarú állapot.

JÁNOS ÚR: (Óvatosan Íróhoz) Csak csendesen, édes fiam! Nehogy bajt hozz magadra!

ÍRÓ: Bocsásson meg, bátyámuram! Ha erről esik szó, mindig elkeseredem. De nem akarok veszedelmet hozni a házára.

JÁNOS ÚR: (Nemes hévvel) Nem magamat félttem én, öcsém. Én már öreg vagyok. Ha éltemtől megfosztanak, csupán szenvedéseimet rövidítik meg. Nincs az ily élten mit félteni. De te... te még fiatal vagy, s hivatásod is olyan, hogy kár volna feláldoznod magad. A nemzetnek most van csak szüksége rád igazán.

ÍRÓ: Az éltem én se félttem, hiszen kiszolgáltatva élni nem jelent valódi életet. De nőm s gyermekeim vannak. Ha belegondolok, hogy bajuk eshet, az örület környékez. (A fejéhez kap.)

KOBOLD: Csillapodjál, Mihály! Az Úr kegyes, megsegíti az árvákat s a rászorulókat.

JÁNOS ÚR: (Előrehajol ültében) Te, öcsém... ama Mihály úr...

ÍRÓ: (Szenved az elmondottaktól. Fejét csüggedten lehajtja.) Az volnék, bátyám...

MARI: (Bejön. Bort, s poharakat hoz.) Tessen parancsolni. A bor. (Tölt nekik, majd térül-fordul, s hideg étellel, sülttel, kenyérrel jön vissza.) Fogyasszák egészséggel! (Kifelé indul)

JÁNOS ÚR: (Utána szól.) Te Mari! Szólj nőmnek s leányomnak, hogy jeles vendégünk érkezett. Készítsetek jó vacsorát s kényelmes helyet az uraknak!

MARI: Igenis. (El)

ÍRÓ: (Szerényen) Nem akarunk alkalmatlankodni.

JÁNOS ÚR: (Szívélyesen, de határozottan) Szó sincs róla. Nagy megtiszteltetés ez nékem s házam népének. Most pedig, bizony, sehová se eresztlek titeket. (Poharát felemeli) Isten hozott benneteket szerény otthonomban. A Mennyei Atya éltesse soká minden oly nemes lelkű hazafit, mint te vagy, öcsém. (Felemeli poharát, majd kiissza borát.)

ÍRÓ: (Ő is iszik.) Bármily nagy hivatásom, manapság nem tudok oly megtartó erővel népemhez szólani, mint egykoron. Mint a hontalan bujdosók, úgy érzem magam, gyökértelennek s kiszolgáltatottnak. Az otthon meghitt melege nélkül hitvány csavargó lélek a meglett férfiú is.

JÁNOS ÚR: Ne csüggedj el annyira, édes öcsém! A nemzet most egy tekintetként csügg rajtad. Ne keserítsd még jobban az elbágyadt, kishitű lelkeket!

KOBOLD: (Szánakozva) Mondtam én, hogy mélabúra s borúlátásra hajlamos a magyar...

JÁNOS ÚR: (Folytatja. Íróhoz.) Ha te ily példát mutatsz, mit várhatsz az együgyűektől, a gyenge jelleműektől? Állj élükre, s lángelmédhez méltón világítsd meg előttük a helyes utat! Lelkesítsd őket!

ÍRÓ: (Elkeseredve) Ha megtehetném... Nem érzek magamban elég erőt.

JÁNOS ÚR: (Erősítőleg) Kell, hogy érezz, édes öcsém. Akinek családja van, annak bírni kell erővel. Gyermeküket meg kell óvja a csüggedéstől. Mily sorsot mérsz rájuk, ha még hitet sem adhatsz nekik útravalóul az életre?

KOBOLD: (Kedvesen, bátorítólag) A költőnek, saját kisdéd gyermekein kívül van még egy nagy gyermeke is: tulajdon nemzete. Amit néki tanítasz, azt várhatod el tőle is csupán. Hát mindig a legszebbre és a legjobbra tanítsd bízó utódaidat!

ÍRÓ: (Az asztalon könyököl. Nagy búsán) Hajh! Micsoda szavak! Mekkora felelősség!

KOBOLD: (Megütközik) Csak nem félsz a felelősségtől?

ÍRÓ: De bizony félek. Akármily csúful hangzik is, de félek. Folyton azt kell hallanom, hogy én különb vagyok másoknál, s épp ezért tőlem többet várnak el. De én gyakorta nem érzem magamat különbnek nálatok. Hitvány, rozoga testben szépre törő lélek, de bűneim, gyarlóságaim épp olyanok, mint a másokéi. Az elvárásaitok olykor nyomasztanak, s elvonulásra készítenek. Nem mondom, hogy ez a bujdosói állapot épp kapóra jött nekem, de azt se mondhatnám, hogy idegen s ismeretlen számomra. A művész mindig a számkivetettségben otthonos. A taps, az ünneplés ellenszenves, mert nem érdemeljük, Hát az ünneplés idegen, s az üldöztetés ad igazán otthonos érzést a mi fajtánkbelinek.

KOBOLD: (Rémülten) Mihály... a te elméd megzavarodott a nagy fájdalomtól...

ÍRÓ: (Belenyugvással) Tán meg. Az is meglehet. De már mondtam, hogy a költőnek ez a normális állapota... (Üveges tekintettel néz maga elé.)

(Dobszó hallatszik, A sámánok dobolnak, egyre erősebben. Monotonul ismétlődő, mormolt szöveg kíséri, időnként vijjogásszerű kiáltások, állathangokat utánzó sikkantások.)

A dobszó erősödik.

Sámánok ülnek a színpad közepén a földön. Ünnepre vannak kifestve, a szellemekkel társalognak. Kúria képe eltűnik.)

I.SÁMÁN: Eeeeej, takira, hejtene, haaj... aaaaj, toboki, jajtenem, hajaj... (Dobol s közben ritmikusan hajladozik a zenére.) Óóóóóóóóó, istenek, sámánok, fények, körünkbe várnak és félnek a lények, jajaj! Heeeeej, ősszellem, közibénk szállj le, lelkünket ajánljuk, szállj le, kérünk, hogy válaszolj, szállj le, nem értjük, valahogy akarodat, jöjj hát, segítsd meg népünket! Jöjj hát, szenvednek, sírnak és betegek, jöjj hát, gyógyítsd meg fiaink, lányaink, ergye, szemükbe adj újból fényeket, ergye, kiáltunk, hívunk, dobolunk, révülünk, bágyadunk, s már szinte látunk, kische! kische! kische! kische! Jöjj közelebb, fényes szép madárszárnyon, kische! kische! kische! illatos füstökkel várunk, jaman! jaman! Itt van az ősi szellem, jünan! jünan! jünan! Körünkben áll és terjeszti szárnyát, eeeeeeej, hahaj! óóóóóóóó! jeni jeni jeni jeni! váj! váj! váj!

II.SÁMÁN: (Transzba esett, felkel, esetlen mozdulatokkal, tánclépésekkel körbelejt a többieket. A madár-ős szelleme szállta meg, így mozgása földön billegő, nagyszárnyú madaré. Karjait, mint szárnyakat terjeszti ki, topog és lejt. Éneklő hangon) Itt vagyok, mert hívtatok nagyon, a kétséget s a küszködést közöttetek nem hagyom! Eejj! eejj! vijj! vijj! Miért nem értitek: a gyilkolás tüze emészti véretek? Jajj! jajj! úgy sír, kit csúful öltetek! jajj! jajj! Miért nem béke szárnya száll fölédet? heejj! heejj! vijj! vijj! vijj! Nagyon csúf évek várnak még rád, te! te! ha vérrel szerzed s véded egyre még hazád! fuj! fuj! fuj! Irigység hajt, méltatlan hozzám, s őseid sorát, jaj! úgy gyalazza bűnötök, no ládd! Nem, nem, nem lesz ez így nemes való sosem, sosem, ha, ha, ha nem tanulsz a szellemek szavából, nem, hanem, hanem, hanem rúgsz, ütsz, vágysz, gyilkolsz és temetsz, s csak gyűlölsz, és nem szívedből szeretsz! Ha... ha... ha... (Elcsukló hangon, mely vijjogásba megy át) ha... ha... ha... hij!... hij!... hij!... (Őrültkacagássá változik a hangja) Hahahahahahahahaha!... Hahahahahahahahaha!(A Sámán teste megvonaglik, ugrál, kacag, majd kimerülten elterül a színpadon. A többiek halkabban, de tovább dobolnak. Zümmögő hangon dalolgatnak hozzá, időnként nyekergésszerű torokhangon.)

FIATAL SÁMÁN I.: (Halkan, ságva, Fiatl Sámán II.-höz) Ez a Nyakri már nem sokáig bírja tovább. Minden révület után egyre kimerültebb.

FIATAL SÁMÁN II.: (Leinti társát) Ne hangoskodj! Figyelj a dobszóra! A révület szent. Megbántod az ős-szellemet, aki még itt van velünk.

FIATAL SÁMÁN I.: Én azt hiszem, már kiszállt belőle. Meg se mozdul.

FIATAL SÁMÁN II.: Tudatlan vagy. Mielőtt kiszáll belőle, megtisztítja a lelkét.

FIATAL SÁMÁN I.: Hogyan?

FIATAL SÁMÁN II.: Majd megtudod, ha öreg sámán leszel. Nyisd ki jól a szemedet, s igyekezz tanulni!

FIATAL SÁMÁN I.: (Csökönnyösen) Én akkor is csak azt látom, hogy kiszállt már belőle. Az ember akkor pihen így, mikor elvégezte a feladatát. Ha túl van mindenén, akkor csendesedik úgy meg.

FIATAL SÁMÁN II.: Az ember igen, a közönséges, De nem a sámán. Most teremti lelkében azokat a verseket, meséket, amiket aztán elmesél nekünk. A lélek útja láthatatlan, de létező.

FIATAL SÁMÁN I.: (Konokul) Én ugyan nem hiszem.

FIATAL SÁMÁN II.: Akkor nem is vagy közénk való. Méltatlan vagy apád s nagyapád szelleméhez.

FIATAL SÁMÁN I.: (Gyűlölködve) Hát te kihez vagy méltó?

FIATAL SÁMÁN II.: Magamhoz, s őseimhez.

ÖREG SÁMÁN: (Mérges a beszélgetőkre) Elhallgassatok, mert mindjárt nyakon ütlek benneteket! (Dohogva) A mai fiatalságnak semmi se szent... (Tovább dobol. A többiek ugyanúgy. Dobszó felerősödik.)

(Iskola képe világosodik meg. A dobszó ütemes break-re vált át, a sámánok eltűnnek. Diákok ülnek a padokban, becsengetés után, a tanárra várva. Zaj, nyüzsgés. Van, aki idegesen magol, mások a padok között tülekednek. Esznek, rágóznak, a break-re táncolnak, de nem túl nagy hévvel. Egy pár csókolózik, egy fiú elemes játékot nyomogat, egy másik üveges tekintettel bámul a semmibe.)

FIÚ: (A melléteülő lányhoz) De utálok ezt a Hajnóczyt!

LÁNY: (Unottan) Én is.

FIÚ: Folyton annyit magyaráz, hogy az ember a végén már beleszédül. Ki a fene fog valaha is megélni az irodalomból? Az osztály nagy része kereskedő akar lenni. A kedves vevőnek meg nem szavalhatod áru helyett az Anyám tyúkját vagy a Párizsba beszökött az ősz.

LÁNY: (Kényeskedve) Én is majd elalszom mindig az elemzésein. Mi a fenének kell annyit beszélni egy versről? Elolvasod és nagyjából megérted, ez a lényeg, nem?

JÓ TANULÓ: (Hátrafordul, enyhe lenézéssel) Ha nem lenne kötelező, ti ugyan nem olvasnátok egyetlen verset sem. Az egész életetek ennyiből állna: 3 kiló krumpli, meg 5 kiló hagyma, fél kiló paprika, 2 liter tej, másfél kiló marhafelsál, francia kenyér ma nincs, tessékparacsolni-kilencszázötvennyolcforinthatvanfillér... (Gúnyosan mosolyog)

LÁNY: (Felcsattan) Ó, a kis stréber! Mert bele van zuhanva a Hajnóczy tanár úrba! Szerelmes verset nem írtál a szokásos kisdolgozatod mellé?

JÓ TANULÓ: (Elvörösödik mérgében) Nem! Képzeld el, hogy nem!

FIÚ: (Froclizza) Pedig én úgy tippelem, a színed alapján, hogy igen. (Kacagnak.)

JÓ TANULÓ: (Megvetően) Primitív zöldséges kofák!

FIÚ: (Fölényesen) Ámde miénk a piac, mi diktálunk a gazdasági életben...

JÓ TANULÓ: Úgy is néz ki a gazdasági élet! Tele van rothadt zöldséghejjal, mert magatok után kitakarítani, azt, bezzeg nem tudtok...

LÁNY: Majd te elszegődsz hozzánk takarítónőnek, miután elvégezted a bölcsészkart, és épp olyan csesznye, kopott kabátú, kis tanító néni leszel, mint a Hajnóczy.

JÓ TANULÓ: (Mérgesen replikázik) Mire én elvégzem a bölcsészkart, nektek már rég nem lesz kit kiszipolyozni, mert az egész gazdaságot tönkretették a szüleitek. Ha senkinek nem lesz pénze kajára, kivel fogtok szemétkedni? Egymást veritek át? Ahhoz túl kevesen vagytok.

FIÚ: Na, nézd csak a kis gazdasági szakembert! Nem akarsz inkább közgázra menni?

JÓ TANULÓ: Nem. Azt meghagyom a ti elitrétegeteknek. Hátha eztán is úgy rendezik be az országot, hogy csak nektek legyen jó. (Hátat fordít nekik, a könyvét lapozza)

FIÚ: (Összenéz Lánnal) De felpukkadt a kis értelmiségi palánta! Figyeld meg, ez nem is csak közönséges bölcsészhallgató lesz, ez egyenesen esztétának megy... (Röhögnek)

ÍRÓ: (Belép. Ő az emlegetett tanár. A diákok felállnak, csend lesz.) Üljenek le, gyerekek! (Ő állva marad, a naplót, könyveit az asztalra teszi.) Hol is hagytuk abba?

DIÁKOK: (Kórusban) Csokonai társadalomkritikájánál.

ÍRÓ: (Magyarázás közben járkál, majd maga elé nézve beszél.) Miért is olyan fontos egy-egy író társadalomkritikájáról beszélni? Van-e egyáltalán értelme?

LÁNY: (Fiúhoz) Á. Nincs.

DIÁKOK: (Kórusban) Van. Van.

FIÚ: (Lányhoz) Fogd már be, még észreveszi, és kihív felelni!

JÓ TANULÓ: (Jelentkezik, majd felállva felel.) Azért, mert a művészek mindig észreveszik a kor ellentmondásait. A torz társadalmi megnyilvánulásokat, visszasságokat, netán égbekiáltó gazságokat, érzékeny, művészi látásmódjuk miatt gyorsabban felfogják, mint mások, és hamarabb reagálnak rá, mint a halkán morgó többség.

ÍRÓ: (Derűsen) Hogy érti azt, hogy halkán morgó?

FIÚ: (Bohóckodik) Hrrrrr..... Bodrikám... adod vissza azt a csontot?... az az enyém... Hrrrrrr...

JÓ TANULÓ: Úgy, tanár úr, hogy a társadalom többsége általában gyáva hozzá, vagy tudatlan, hogy a saját érdekében szólni merjen. Odahaza vagy baráti körben zúgolódik ugyan, de nagyobb lépésekre csak akkor szánja el magát, ha egy-egy társadalmi változás alkalmával ehhez alkalmasak a körülmények.

ÍRÓ: Alkalmasak a körülmények! De slendriánul fogalmaz ma, Szabó!

JÓ TANULÓ: De igen, tanár úr. Akkor alkalmasak a körülmények, ha a nagy többség egyetért abban, hogy változtatni kell, és akad hozzá egy értelmes szószóló, többnyire művész vagy politikus, aki ebben az irányban irányítani tudja a tömeget.

ÍRÓ: Jó. De beszéljünk Csokonairól. (Int, s a Jó tanuló leül) Ki mit olvasott el tőle a kötelezőkön kívül?

DIÁKOK: (Halkan, felállás nélkül be-bemondanak egye-egy címet.)

A magyarokhoz!

A gazdag!

Oskolai vakáció!

Még egyszer Lillához!

Béka-egérharc!

Szép ábrázat, rút ész!

ÍRÓ: Tessék?

LÁNY: (Megismétli) Szép ábrázat, rút ész.

ÍRÓ: Nem inkább fordítva? Rút ábrázat, szép ész.

LÁNY: (Vállat von) Mit tudom én. Lehet.

ÍRÓ: Hát szegény Csokonaira bármit, de azt nem lehetett ráfogni, hogy szép arcú lett volna.

EGY FIÚ: A Kovács biztos saját magára gondolt, azért mondta fordítva. (Vigyorog. Diákok hangosan nevetnek.)

LÁNY: (Duzzogva, halkabban) Hülyék.

ÍRÓ: És Csokonai idejében milyen nagy társadalmi változások mentek végbe?

DIÁKOK: (Jelentkeznek. A Tanár egy-egy intésére)

Polgárság megerősödése.

Habsburg-ellenes, kurucos nemzeti érzések.

Martinovics-féle összeesküvés.

Francia forradalom, annak hatása nálunk.

ÍRÓ: Miért volt akkora hatása a francia forradalomnak? Egyáltalán jelentős volt?

JÓ TANULÓ: Igen. Mert szimpátiára talált egy elnyomott, szabadságától megfosztott országban, melynek törekvései hasonlóak lettek volna.

ÍRÓ: Miért volt akkora visszhangja? Martinovicsékat miért fejezték le?

JÓ TANULÓ: Mert a Habsburgok akkor is, később is kegyetlenül elfojtottak minden függetlenségi harcot. Nálunk is, más országokban is.

ÍRÓ: S az eredmény?

JÓ TANULÓ: Még nagyobb szabadságvágy. Még nagyobb szabadságszeretet.

ÍRÓ: Hogyan nevezzük ezt történelmi közhellyel?

DIÁKOK: Rugóelmélet.

ÍRÓ: Mi a kor nagy szellemi áramlatának a neve?

DIÁKOK: Felvilágosodás.

LÁNY: (Fiúhoz, halkán) Te, ez tisztára hülyének néz bennünket.

ÍRÓ: (Meghallja) Nem, Kovács, nem nézem annak egyiküket se. Az én munkám akkor eredményes, ha a kérdéseimre a válasz evidensnek tűnik. Most csak rendszerezünk. Amit most eltesz a kis memóriájába, azt nagymamakorában is meg fogja ott találni.

LÁNY: Én?! (Elbiggyeszi a száját.)

EGY FIÚ: Ciao, Nagy!

(Diákok nevetnek. Lány duzzogva ül.)

ÍRÓ: Gyerekek! Még nincsen szünet. (Nagy sóhajok, zúgolódás.) Bartha, elemezzen egy Csokonai-verset!

KÖZEPES TANULÓ: (Feláll. Izgul. Gyorsan fújja a mondókáját.) A Zsugori uram Csokonai társadalomkritikájának példája. Az uzsorás Zsugori uramat parodizálja ebben a költeményében.

ÍRÓ: (Félbeszakítja) De hiszen ez általános iskolai anyag, Bartha.

KÖZEPES TANULÓ: De a tanár úr nem mondott címet, csak azt, hogy egy Csokonai-verset!

ÍRÓ: Hát jó, akkor elemezze ezt!

KÖZEPES TANULÓ: (Hadarva) Csokonai korai versei közül való a Fösvény. Zsugori uram csak ül pénzes ládáján és a Mamont imádja. (Diákok kuncognak, mert az egyik fiú pofákat vág. Tanár elgondolkozik, oda se figyel a feleletre.) Arcának színe sárga, mint az arany, vagy az irigység. Nagy háza van, de mindenre sajnálja a pénzt, melyet egyre csak rakosgatni és számolni szeret. Lantornás ablakát a szél beszakította...

ÍRÓ: (Félbeszakítja) Maga tartalmat mesél, nem elemez. Az elemzés új értelmezést adhat a versnek, a formai elemeket is vizsgálat alá veszi, s a művet elhelyezi a korban, a művész életművében.

KÖZEPES TANULÓ: De én még csak most kezdtem, tanár úr...

ÍRÓ: (Bánatosan) Üljön le, Bartha, és máskor jobban figyeljen az órákon! (Közepes tanuló leül.) Mi az, ami Csokonai költészetét klasszikussá teszi? Van-e különbség az első- vagy másodvonalbeli művészet és a klasszikus között? (Néma csend. Jó Tanuló jelentkezik.)

JÓ TANULÓ: (Nagy meggyőződéssel) Van különbség. Az első vonalbeli költészet az olyan, mint az osztályban a jó tanuló... (A többiek morognak.)

FIÚ: Persze, olyan, mint te... (Tanár csendre inti őket.)

JÓ TANULÓ: (Folytatja, nyugodtan) Mindig jól tudja a leckét, mindenből ötösre felel. De hiányzik belőle az a plusz, az a szikra, ami a zsenit a kitűnőtől megkülönbözteti. A zseni akkor is meglátja a lényegét, ha egyébként nem kitűnő, s vannak műveltségbeli hiányosságai. Bármire nyúl, költészetté válik a keze alatt. (Néhányan ásítognak.) A klasszikus költő mindig, minden korban úgy ír, hogy az jóval később, más korokban is aktuális. (Tanárhoz) Szabad idéznem? (Tanár bólint. Jó tanuló verseskötetet vesz elő, felolvas.)

„A szabadság

Szép szabadság! ó, sohol sincs

E világon olly becses kincs,

Mely tenálad nagyobb volna,

Vagy tégedet kipótolna.

Te könnyíted terheinket;

Ha bú rágja szíveinket,

Bíztatsz minket.

Az olly madár igen ritka,

Mellynek kedves a kalitka;

Bár arannyal van béfedve,

Mégsem telik benne kedve.

Bár meg ne kelljen szűkülni,

Mégis mindig fog készülni

Kirepülni.

Mit ér, mit ér a rabságbann

Kínlódni sok gazdagságbann?

Mit ér minden, ha köteled

Békós lábadon viseled?...”

(Az osztályterem homályba borul, a Jó Tanuló szavai már nem hallatszanak.)

Kissé távolabb nagy sürgés-forgás támad. Emberek jönnek-mennek, bútorokat húzgálnak, rendezkednek. Mások transzparenszekkel jönnek be, és jelszavakat kiabálnak.)

EGY FÉRFI: Társadalmi közmegegyezést!

MÁSİK FÉRFI: Szabad választásokat!

EGY NŐ: Jogállamot!

HARMADIK FÉRFI: Igazságos földreformot!

MÁSODIK NŐ: Esélyegyenlőséget!

EGY FÉRFI: Szabad sajtót! (Mikor ezt kimondja, a díszletező munkások egy könyves standot kezdenek átrendezni. Lehajigálják róla Shakespeare-t, Arany Jánost, Adyt, József Attilát, egyéb klasszikusokat, s az egészet telepakolják krimivel, pornóval, politikai memoárokkal, szennyirodalommal, s ilyen jellegű újságokkal.)

MÁSİK FÉRFI: Piacgazdaságot! (Egy zöldséges pulton átcserélik az árcédulákat, sokkal magasabb összegekre. Közben több láda élelmiszert öntenek a szemétkbe.)

EGY FIATALEMBER: Szabad Magyarországot! Ruskik haza!

FIATALOK: Ruskik haza! Ruskik haza! Ruskik haza!

HARMADIK FÉRFI: Nana! Ezt azért nem volna szabad! Hazánk geopolitikai helyzete nem olyan, hogy... (Férfiak és nők hátratuszkolják a tiktakozó fiatal csoportot.)

(Író és Kobold megjelennek. A rendezkedés egyre tart, de csupán az egyik helyről a másikra tologatnak dolgokat, s az árcédulákat cserélgetik, egyre magasabb összegekre, az élelmiszert öntik a szemétkbe.)

KOBOLD: (Íróhoz) Na, komám, jobban érzed-e magad?

ÍRÓ: (Enerváltan) Nem mondhatnám. Eleinte még úgy éreztem, hogy... lelkesedtem, szóval azt hittem, tényleg számítok én is... de most már...

KOBOLD: Hogy-hogy? S a műveid? Megjelentek már?

ÍRÓ: (Lemondóan legyint.) Ugyan már. Nem látod, mivel vannak tele a könyvesboltok, a standok?

KOBOLD: (Ugratja) A szabad sajtó azt jelenti, hogy bármi megjelenhet, nem?

ÍRÓ: (Idegesen kiabál) Bármilyen szenny, csak az én írásaim nem. Nem látod?

KOBOLD: (Fürkészi Író arcát) Biztosan ez kell a nagyközönségnek...

ÍRÓ: (Tovább kiabál) Persze, a nagyérdeműnek csak a határ szar kell, mi? Nem szégyelled magad? Pont te mondasz illet, mikor az előbb még azt fuvoláztad a fülembe, hogy a publikumban bízni kell, más szemmel kell rá tekinteni?!

KOBOLD: Jól van, ne izgasd fel úgy magad! Így is van. Bocsáss meg, elvettem a sulykot. De annyi lehangolót látok itt, hogy néha már engem is elfog a csüggedés. Nem csodálom, hogy ti, magyarok, olyan pesszimista nép vagytok.

ÍRÓ: És mitől lennénk optimisták? Ha van egy jó sanszuk, hogy kilábaljunk lehangoló helyzetünkből, a nagy nemzetközi lóversenyen a mi nagyjaink biztos, hogy a legöregebb, legrozzantabb gebére tesznek. Emlékeznek rá, hogy valaha ez egy jó ló volt, de nem veszik észre, hogy közben eljárt fölötte az idő.

KOBOLD: S a nagyérdemű?

ÍRÓ: Egyre hangosabban morog. Minél éhesebb, annál hangosabban. De ezeket nem érdekli semmi. Csak tömök a jónépet a nagy kultúrszeméttel, „jó az neked” címszó alatt, hátha sikerül lerohasztani még a fejünket is.

KOBOLD: Nyilván ezt tudják eladni.

ÍRÓ: (Ingerülten) S ki mondja, hogy az én írásaimat nem tudnák eladni? Ki merészeli úgy lenézni az én potenciális közönségemet?

POLITIKUS: (Megjelenik) Én. Én mondom, hogy nem lenne rá vevő senki.

ÍRÓ: Honnét tudod? Miért nem próbálsz ki?

POLITIKUS: (Megvetőleg) Jobban ismerem én ezeket, mint gondolod. Ha vevők lennének rád, ugyan vevők lennének-e ugyanúgy a video-pornóra, a horrorra, a krimire, miegyébre?

ÍRÓ: Ha nem tömnéd tele a fejed marhasággal, nem hülyülne el, és erősebb lenne a szépigénye is. Csak hagynod kellene, hogy a maga feje után is mehessen.

POLITIKUS: (Gőgösen) S kinek lenne az jó?

ÍRÓ: (Barátságosan) Neked is. Ahol virágzik a kultúra, ott felvirágzik a gazdaság. Látszólag nem jövedelmező befektetés, de busásan megtérül.

POLITIKUS: Cö-ccö! Nehogy azt mondd már, hogyha templomot építünk atomerőmű helyett, azzal meg lesz oldva az energiakérdés!

ÍRÓ: Azt nem mondta senki. De ha megfelelő szakmérnök gárdát képeztek ki, azokkal már megoldhatjátok. És tanuljatok meg végre kereskedni!

POLITIKUS: (Méltatlankodva) Miért? Tudunk mi.

ÍRÓ: Ha tudnátok, nem öntenétek a szemétkébe az árut, ahelyett, hogy leárazzátok. A jó kereskedő nem nézi le a vevőt, hanem megbecsüli. Tudomásul veszi, hogy a másik fél is jól járhat, nemcsak ő. Ti viszont nagy irigyen kinéztetek a szánkából a falatot. Még ezt a keveset is sajnáljátok tőlünk. Inkább beledöglötök, semmint hogy megváltozzatok.

POLITIKUS: (Gúnyosan) Nahát, micsoda gazdasági szakember lettél...

ÍRÓ: Mellettetek bárki az lesz. Mint ahogy Weöres Sándor Phyllis-e mellett minden nő frigida. (Előrehajol, ironikusan) Előbb tüzesíts, s aztán tüzesülj... Előbb adj enni a népnek, csak aztán zabáld hájasra magadat...

POLITIKUS: (Dühösen) Te! Ezt megkeserülöd! (Az öklét rázza)

ZÖLDEK: (Fiatal társaság. Berontanak. Kiáltoznak.)

Tisztább környezetet!

Le a szemetelőkkel!

Kukába a vegyszerekkel!

Ne szedjétek annyi gyógyszert! Vissza a természethez!

Több biokertet!

Büntessék meg a környezetszennyező gyárakat!

Legyünk méltók az európai névhez!

Emberek! Ne szemeteljétek! Ha a földre dobjátok, az erjedő szemet bűzét ti magatok szívjátok be! Megbetegszetek tőle!

Tisztítsátok ki a patakokat! Végül minden forrásunk kiapad, ha így bántok vele!

Le az atomerőművekkel! Soha többé Csernobilt! Nem akarunk több atomerőművet!

Levegőt! Oxigént! Emberi bánásmódot!

(Politikus felé tartanak. Az megpróbál ellenirányban haladni velük szemben, s áttörtetni a soraik között.)

POLITIKUS: Menjétek a fenébe! Kis hülyék! Eresszetek! (A tömeg magával sodorja, s kicipeli.)

ÍRÓ: (Maga elé) Egy se akar tanulni, soha az elődei bukásából. Mind azt képzelem magáról, hogy az ő uralma majd örökké tart.

KOBOLD: (Az előbb eltűnt, most előjön, s felbukkan Író mögött. Ufonauta jelmezt visel.) Pedig csak az emberi butaság tart örökké.

ÍRÓ: (Hátrafordul, meghökken) Hát te? Hogy kerülsz ide? Olyan ismerős vagy...

KOBOLD: Régóta ismerjük egymást. Te meg én mindig is egyet akartunk: segíteni a csetlő-botló emberiségen.

ÍRÓ: (Megütközve) Na jó, hogy én segíteni akarok rajtuk, az érthető, én közülük való vagyok. De te?!

KOBOLD: Nem hagyhatjuk elveszni a Kék Bolygót. Ha ilyenekre van bízva, mint ez... (Politikusra céloz), már rég szétrobbantották volna az egészet.

ÍRÓ: Szerinted miért?

KOBOLD: Miért? Bosszúvágyból. Gyűlöletből. Ezek a plutonauták leszármazottai.

ÍRÓ: (Hitetlenkedve) A Plutóról? De hiszen ott nincs is élet.

KOBOLD: (Megmosolyogja) Az iskoládat te is ezeknek az irányítása alatt végezted. Gondod csak el, hány földi népnek az ősmondája, származási legendája szól madár-ősökről, repülni tudó ősapákról.

ÍRÓ: Na és? Az ember ősi vágya a repülni tudás.

KOBOLD: Mert túl akarja szárnyalni elődeit. Mert ösztönösen vágyik az elcsavargott apja után.

ÍRÓ: A Pluto az egy sötét bolygó.

KOBOLD: És sötét volt és alantas azoknak a lelke, akik onnan idejöttek hozzátok. Elszaporították a sötét lelkű fajtájukat, aztán, mint aki jól végezte dolgát, eltűntek innét. De a lélek sok mindenre emlékezik. Vannak dolgok, melyek kitörölhetetlenek az ős-emlékezetből.

ÍRÓ: (Megrökönyödve) S én is ezektől származom?

KOBOLD: Te nem. Ha az ő gyermekük lennél, te is épp olyan alantas dolgokra vágynál, mint ők.

ÍRÓ: De az én lelkem is szárnyalni vágyik.

KOBOLD: A léleknek természete a szárnyalás. Úgy van az jól.

ÍRÓ: S te melyik bolygóról származol?

KOBOLD: (Titokzatosan) Egy másikról. Fényesebbről.

ÍRÓ: Nehezen hinni. Azoknak a lényeknek olyan nagy a szeme, amelyek rossz látási viszonyok között kénytelenek meresztgetni, hogy így több fényt tudjanak felvenni vele.

KOBOLD: (Mosolyogva, elnézően) Vagy hogy jobban értsék vele a világot. Több információt is vehetnek fel ezáltal. A te szemed is nagy...

ÍRÓ: Csak nem ti vagytok azok, akik most a Holdon laknak?

KOBOLD: Majd megtudod.

ÍRÓ: (Méltatlankodva) Majd megtudod, majd megtudod... akár a politikusok... mindig csak annyit akartok idelökní a tudásból, amennyi a ti érdekeiteknek megfelel.

KOBOLD HANGJA: (Alakja már eltűnt, egyre távoldó hangja hallatszik) A művészek lelke, akár a felhők borította Vénusz: fényes és áthatolhatatlan füst- és felhőréteg takarja... De én látlak téged.

ÍRÓ: (Leül íróasztalához, írni kezd)

„Lezárul rongy korunk e szörnyű ezrede
s végre egy újabb styl felé fordulhatunk
régén meghalt e Korszak Gyermeke
vagy eleve elvetélt, mi csak sirathatunk
mindent mi jó lehetett volna eleve...”

(A háttérben egy színház előcsarnoka válik láthatóvá. Előadás előtti esti kivilágításban. Elöl Portás áll, fogadja az érkező, estélyi ruhás vendégeket. Író felkel a helyéről, a Portás felé tart.)

PORTÁS: (Bajuszos bácsika. Íróhoz) Jó estét kívánok! Szabad a jegyét, uram?

ÍRÓ: (Nem érti) Io sono Pietro Mascagni. (= P.M. vagyok)

PORTÁS: Itten nem szabad csak úgy mászkányi. Hol a jegye?

ÍRÓ: (Lassan ejti a szavakat, közben a saját mellére bök az ujjával) Io... sono... Pietro... Mascagni.

PORTÁS: (Főlényes szigorral) Mondtam már, hogy nem szabad mászkányi. Nem a korzón van az úr. Ez itten egy teátrum. Nagy ünnepség lesz máma este. Valami nagy olasz művész vezényel.

ÍRÓ: (Boldogan felragyog a tekintete. Nagy ügyel-bajjal keresgéli a szavakat az emlékezetében.) Én... Mascagni.

PORTÁS: (Kissé indulatosan) Nézze meg az ember... Nem tud egyebet hajtogatni? (Ő is lassan ejti a szavakat, a szájába rágva a másíknak) Nincs mászkálás. Nem lehet mászkányi. (Kifelé tuszkolja, az ajtó felé.)

DIREKTOR: (Bejön, s meglátja a jelenetet. Odasiet, karon fogja Mascagnit, közben visszaszól a Portásnak) Pali bácsi! Mit lökdösi a művész urat? (Íróhoz) Ó, ezer bocsánat! Scusi, Maestro! Venga pure! Che onore! (= Bocsánat, Mester! Jöjjön csak! Micsoda megtiszteltetés!) (Mindketten sietve el. Portás döbbenetn néz utánuk.)

PORTÁS: (Lemondóan legyint) De furcsán tudnak beszényi! Az ember sose igazodik el rajtuk... (Az ajtóhoz ballag, s megáll feszes pózban.)

(A színpad megvilágosodik. Mindenhol ünneplő emberek. Szilveszter-éji multság van. Zene, tánc, vidámság, konfettiözön. Pezsgősüvegeket bontanak, éjfél közeleg. Az évezred utolsó éjszakája ez. Mindenki felszabadultan, boldog várakozással tekint az elkövetkezendő új elé.

Sötét lesz. Éjféli harangszó, majd újból vakító fény, koccintások, izgatott kiáltások.)

FÉRFI: (Poharát emelve) Éljen 2000!

NŐ: (Koccint vele) Éljen az új évezred!

FIATAL FÉRFI: (A mellette álló nőhöz) Sok szépet és jót neked az egész új évezredben!

FIATAL NŐ: (Kineveti) Megígérem, hogy hatezer év múlva is ugyanilyen fiatal és csinos leszek. (Kacagnak)

NAGYMAMA: (Fiatal nőhöz) Majd, ha annyi idős leszel, mint mi, már egyáltalán nem fogsz szépség és fiatalság után vágyakozni.

NAGYPAPA: Nem bizony. Örülni fogsz, hogy télen idebent jó meleg van... s hogy nyáron odakint is.

FIATAL NŐ: (Kissé fanyalogva) Én bizony nem hiszem.

NAGYMAMA: (Kedveskedve) Amiben most hiszel, kislányom, az pusztá illúzió. El fog szállni, majd meglátod. (Fiatal nő kelletlenül elhúzódik.)

FIATAL FÉRFI: Éljen! Akkor is éljen az új illúzió! Az új szerelmek, az új lehetőségek!

MINDNYÁJAN: Éljen! Éljen!

(Gyerekek botorkálnak be, hosszú hálóingben, pizsamában. Álmosan dörzsölik a szemüket.)

KISFIÚ: Már tényleg itt az újév?

APA: Igen, fiam. És vele együtt egy új évezred is beköszöntött.

KISLÁNY: És most már jobb lesz? Nekünk is?

ANYA: (Sietősen rávágja) Hát hogyne, kicsim. Persze, hogy jobb lesz. Mindenkinek.

KISLÁNY: (Álmosan, nyafogva) Akkor az új évezredben törődjete többet velünk! Ne csak a pénz, az új cuccok után szaladgáljatok! Üljetek le velünk néha játszani!

KISFIÚ: És beszélgessetek többet velünk!

KISLÁNY: Ne rohanjatok!

KISFIÚ: Ne mondjátok örökké, hogy fáj a fejetek, és fáradtak vagytok!

ANYA: Jó, jó, de most már feküdjetek le! Álmosak vagytok, pihennetek kell.

KISFIÚ: (Méltatlankodva, Kislányhoz) Na, tessék. Itt az új évezred, de a szöveg még mindig a régeből való.

KISLÁNY: Igen, igen. Én is unom. (Megfordulnak, és lassan kifelé tartanak. Kobold melljük szegődik.)

KOBOLD: (Átfogja a gyerekek vállát, kifelé kíséri őket. Kisfiúhoz) A szöveg sose változik, kiskomám. Legfeljebb néha azt hisszük magunkról, hogy milyen eredetiek vagyunk, pedig a csudákat. Csak eszünkbe jutott egy-egy régebbi gondolatunk.

KISLÁNY: (Koboldhoz) És te játszol velünk?

KOBOLD: (Huncutkásan) Hát persze. Azért tartok veletek. Imádok játszani.

GYEREKEK: (Boldogan) Jaj, de jó! Mi is! Hurrá! Játszani fogunk!

KOBOLD: És beszélgetni.

KISFIÚ: Mindenről!

KISLÁNY: Valamiről!

KOBOLD: Akármiről!

(Kobold és gyerekek ugrándozva el. A felnőttek kissé zavartan néznek utánuk. Író is jókedvre derül. Hosszú, földig érő, toprongyos kabátban odamegy az egyik nőhöz.)

ÍRÓ: (Bohókásan meghajol) Ringo Starr vagyok. Szabad?(Tánchoz nyújtja a karját.)

FIATAL NŐ: (Undorodva végigméri) Kopj le, minimókus! (Hátat fordít neki. Író zavartan, szégyenkezve elsomfordál. A színpad lassan homályba borul. A zeneszó halkabb lesz. A társaság oszlani kezd. Halk, zavart zúgolódás.)

A színpadon teljes lesz a sötétség. Az emberi hangok megszűnnek, csak a tenger morajlása hallatszik. egyre erősebben csapkodó hullámok, viharossá váló tenger, a sziklafalhoz csapódó víz robajló hangja.

A színpad előterében kicsiny hely világosodik meg. Író az asztalnál ül, és írni próbál. Gyakran meg-megáll, felnéz, maga elé bámul. A tengerzúgás elhalkul.)

ÍRÓ: (Letargiásan) Néha úgy érzem, hogy mindent kiírtam magamból, és nem megy tovább. Anyyira kétségbe ejt ez a tehetetlen érzés. A végsőkéig elkeseredem, és valósággal megbénít. Ilyen napokon képtelen vagyok tollat venni a kezembe. Vagy ha mégis kénytelen vagyok, hát cefetül érzem magamat tőle. Mit nem adnék, ha ezeket a napokat kihagyhatnám az életemből!

LAURA: (Már korábban belépett, s hallgatta a férje szavait. Most odalép hozzá, s hátulról átöleli. Ilyen napoknak is lenni kell. Ha nem lenne árnyék, csak fény, hát elvakulnánk a sok szikrázó sugártól. Ha nem ismerhetnénk a kesernyés ízeket, hanem minden csupa édes lenne, hamar megcsömörlenénk, és nem kívánnánk enni. Ha nem lehetne hideg, csak örökös forróság...

ÍRÓ: (Meffogja Laura kezét, aki hátulról rátámaszkodik) Juj, ne is mondd tovább... így is pokolinak tűnik az egész.

LAURA: (Kedvesen) Velem is?

ÍRÓ: Veled is. Te enyhíted a léttel járó kínokat, de az igazi okokat meg nem szüntetheted.

LAURA: (Ironikus affektáltsággal) Hű, de keveset érek...

ÍRÓ: (Megcsókolja Laura kezét) Nekem nagyon sokat érsz. De az élet, az más.

LAURA: Én is az életed része vagyok.

ÍRÓ: Igen. De az egész akkor is más.

LAURA: (Könnyedén, tréfálva) Hol tartasz a legújabbal, keresztes lovagom?

ÍRÓ: Sehol. Az örök kétségnél. Bármit írok, mindennel elégedetlen vagyok.

LAURA: Talán mert klasszikus mértékkel mérsz. Nem tudod félretenni a magad munkájával kapcsolatban sem.

ÍRÓ: Nem is szabad. Írni az örökkévalóság számára kell. A ma galádsága, tipratásai bagatell, kis szűnyogcsipkedés az örök mérce mellett. Ami ma történik velünk, azt úgyis elfelejtjük.

LAURA: (Fájdalommal) Engem is?

ÍRÓ: (Kedvesen megcirógatja) Talán téged is. A szemed, a hajad színét, a most olyan kedves vonásaidat. De a szeretet velünk marad. Az örök érvényű, és soha nem évül el. Földi valónkból végül is mi marad meg? Fehér csontok, melyek szétszórtnak, mint a hegy hófehér kövei. Szépek? Csúfak? Ki tudja... kinek milyen... Én mindig csontokra gondolok, mikor ilyen köveket látok... és soha nem lépek rájuk.

LAURA: Kedves... költőfiú... Kész a vacsorád.

ÍRÓ: Jó, jó, mindjárt... csak még ezt befejezem.

LAURA: Addigra kihűl.

ÍRÓ: Akkor hideg vacsorát eszem. (Írni kezd.)

LAURA: Tudod, mit mondott a lányod ma reggel?

ÍRÓ: (Ír, alig figyel) Ühüm. Mit?

LAURA: Hogy most már végre mutassam be neki azt az urat, aki mindennap itt az íróasztalnál szöszmötöl. Szívesen megismerne.

ÍRÓ: (Tovább ír.) A kis pimasz. Majd holnap bemutatatsz neki.

LAURA: Ez kész abszurdum, ahogyan élünk. Várunk, várunk, de Godot úr többre becsüli egy íróasztal, meg egy papírkosár társaságát, mint az enyémet és a lányáét... (Író nem felel, már nem hallja.) Laura nagyot sóhajt.) Na, jól van. Hagylak írni. (Lassan el.)

(Író mögött megvilágosodik a színpad. Szerkesztőség képe lesz ismét látható. A berendezés nem változott, csak a drapériák csüngenek megtépázva. Zűrzavar, rendetlenség árad mindenből. A Lenin-szobrocska helyén kis gipsz-madonna. Szerkesztő ásítóva ül a helyén.)

PIRIKE: (Fiatal titkárnő, belép. Tálcán kávét hoz.) Parancsoljon, Szerkesztő Úr, a kávé. (Az asztalra teszi a bögrét, majd szolgálatkészen megáll.) Jó erős. Tessék megkóstolni!

FŐSZERKESZTŐ: (Tetszéssel végigméri Pirikét.) Ugyan már, kislány! Még jó, hogy nem fog már csókolomot köszönni nekem! Nem vagyok én még olyan öreg. Kérem, szólítson csak Rezsőnek! És tegezzen!

PIRIKE: (Zavartan, egyik lábáról a másikra áll.) Hát...

FŐSZERKESZTŐ: No, csak bátran...

PIRIKE: Hát akkor... szervusz... Rezső... (Pironkodik.)

FŐSZERKESZTŐ: (Kedélyeskedik.) Ez az. (Egy széket húz a sajátja mellé. Pirikét odatuszkolja, maga mellé ülteti.) Ezt már szeretem. Csak semmi zavar... Így van ez jól. Tudom én, mit szeretnek az ilyen csinos széplányok. (Ölelgeti Pirikét) Majd kapsz egy szép, új bundát, Pirike, jó? (A nő nyakát csókolgatja.)

PIRIKE: (Elbűvölten) Igen, Rezső.

ÍRÓ: (Halkan belép, majd kicsit hangosabban teszi be maga mögött az ajtót. A zajra a párocska szétrebben.) Jó napot kívánok!

FŐSZERKESZTŐ: (Ingerülten, mert megzavarták) Nem tud kopogni? Micsoda neveletlen viselkedés ez?

ÍRÓ: (Nyugodt fölénnyel) Az előszobában nem volt senki. Gondoltam, most az egyszer nem dobat ki már eleve a titkárnőjével...

FŐSZERKESZTŐ: (Ideges) Kérem, nekünk itt most fontos megbeszélőnivalónk van.

ÍRÓ: (Mint fent) Azt látom... (Mosolyog.)

FŐSZERKESZTŐ: (Agresszíven) Nem tudna esetleg odakint várni a sorára?

ÍRÓ: (Rendületlenül) Nem bizony. Attól tartok, hogy addigra a gipsz-Lenin és a gipsz-Madonna helyére gipsz-Buddha vagy gipsz-Síva, netán gipsz-UFO fog kerülni. Én ennyi mindenhez nem tudok alkalmazkodni...

FŐSZERKESZTŐ: (Rendre utasítólag) Maga csak ne szemtelenkedjen! Mellesleg, senki nem tételezte fel magáról, hogy bármihez is tudna alkalmazkodni.

ÍRÓ: Ha ön a gerinctelenséget alkalmazkodásnak veszi...

FŐSZERKESZTŐ: (Dühösen) Maga megfeledkezik arról, hogy hol van!

ÍRÓ: (Csendesen) Dehogyan. Ellenkezőleg. Egyfolytában csak arra emlékezem, hogy hányszor, hány formában és mondanivalóval jártam már itt. S hogy a válasz mindenre, mindig csak egyféle volt...

FŐSZERKESZTŐ: Kifelé! Takarodjon innen!

ÍRÓ: Igen. Pontosan. Mindig ez volt.

FŐSZERKESZTŐ: Tulajdonképpen mit keres maga itt? Mit akar?

ÍRÓ: Hogy mit akarok? Hát... tudja... az almát a piacon szokták eladni. A húst a hentesnek. A fát a bútorgyárosnak. Úgy gondoltam... hogy a verseket itt lehet...

FŐSZERKESZTŐ: (Hahotázik.) Szóval maga itt üzleti ügyben jár... nálam?

ÍRÓ: (Szerényen) Olyasmi... de nem egészen.

FŐSZERKESZTŐ: (Könnyeit törölgeti) Hanem? Csak ne titokzatoskodjon itt, költőkém!

ÍRÓ: A kultúra soha nem igazán üzleti ügy.

FŐSZERKESZTŐ: (Gúnyosan) Azt vettem észre. Csak feccöljük itt a sok hülyébe a pénzt, aztán eredmény meg semmi. Versikék, prózácskák, esszé-féle habogások, halálos dögunalom... (Ásít.)

ÍRÓ: Mert... ahogy ön mondta... a sok hülyébe feccölik. Miért nem az értelmes írásokat veszik meg inkább?

FŐSZERKESZTŐ: Hohó! Az nem úgy van! Maguk aztán szépen elrendeznék az ügyet! Vegyek meg mindent, amit idehoznak, a kis művészpálánták meg rohannak a steksszel egyenest az első kocsmába, hogy elmulassák! Még mit nem! Hát az államreazon?

ÍRÓ: (M megbántva) Nem mindenki iszik. Az államnak pedig éppúgy érdeke, hogy legyen nemzeti művészetünk.

FŐSZERKESZTŐ: (Lekezelően) Nagy marha vagy te, fiam.

ÍRÓ: De van egy dolog, amit jobban tudok önnél, kedves Főszerkesztő Úr. Hogy amíg nem a legjelesebb szellemi produktumainkkal képviseltetjük magunkat a külföld előtt, addig éppúgy bunkónak fognak tartani bennünket, mint ez idáig.

FŐSZERKESZTŐ: (Durván) Bunkónak?! Hol él maga, drága gyerekem?

ÍRÓ: (Csendesen) A művészet egy-örök hazájában, az egy szellemi-éteri régióban, mely művész számára egyedül valós lehet.

FŐSZERKESZTŐ: Na, látja. Mit keres akkor itten?

ÍRÓ: (Eltűnődik) Mit is? Kerestem valamit, de már nem fontos.... Ma már csak egyet akarok: hogy a művem álljon. (Töpreng, s közben egyre távolodik.) Hogy megmaradjon, s aki később igényelni fogja, az rátalálhasson. A máért már nem tehetek semmit. Nem forgácsolhatom széjjel az energiámat holmi mindennapos hadakozásokban... Szervusz, kedves olvasóm... az úrben, az éterben szétpergett, csengő szavaim üdvözölnek... mind a tiéd, kitől kortársaid naponta mindezt megtagadják... (Lassan ballag kifelé)

FŐSZERKESZTŐ: (Legyint.) Hibbant művészpálánta ez is! (Ráveti magát Pirikére. A szőnyegre esnek, ott hemperegnek tovább.) Te!... Te!

(Hirtelen dübörgéssel kitör az archív „Heil Hitler!” zúgása. Visszhangként felel rá a másik oldalról az „Éljen Rákosi!” Hosszasan már csak ez a kettő hallatszik, miközben a színpad elsötétedik.)

FÜGGÖNY

GARABONCIÁS

DRÁMA 3 FELVONÁSBAN

Szereplők:

A DIÁK, Petrőczy Gábor

MIHÁLY ÚR, gazdag nemes

KATALIN ASSZONY, a felesége

SÁRIKA, a leánya

PANKA, szolgálólány

PISTA, hajdú

BORIS, szolgálólány

LŐRINC PÁTER, ferences pap

VEREBESNÉ, öreg cseléd

FELCSER

FÉRFI SZELLEM

NŐI SZELLEM

VAZUL ATYA, ferences pap

KÁLMÁN ATYA, ferences pap

ELSŐ FELVONÁS

Színhely: Egy vidéki, nagyúri kastély terme néhány száz év előtt. Tágas, nagy szoba, hatalmas bútorokkal, gótikus ívű ablakok, oszlopok. Az egyik ablaknál beugró, barátságos pihenőhely. Láthatóan asszonyok kedvenc helye: kényelmes ülőalkalmatosságok, zsámolyok, félretett kézimunka hever benne. A terem közepén hosszú asztal, faragott székek, a fal mentén padok. Távolabb barátságos kandalló. Az ablakokban néhány cserép virág, ízlésesen elrendezve.

Mihály úr, a vár gazdája az egyik ilyen virágos ablak előtt áll, és a háta mögött összefogott kezekkel kifelé néz. Nyílik az ajtó, és Panka, a cselédlány jön be. Kezében tányérok. Hozzáfog megteríteni az asztalt. Közben halkán dúdolgat egy dalt. Jó kedve van, de nem meri megzavarni a vár urát gondolataiban.

MIHÁLY ÚR: (Ötven körüli, jó megjelenésű, komoly arcú ember. Észreveszi Pankát. Megfordul.) Mitől van olyan jó kedved, te lány?

PANKA: (Falusi lány. Egyszerű öltözetű, de tiszta és helyes. Vidáman) Nekem? Csak úgy. Jó szagú szél fúj odakünn. Olyan szép tavasz van, hogy mind csak énekelnék.

MIHÁLY ÚR: (Elmosolyodik) No, azért a madaraknak is hagyj valami dolgot! Hol van Katalin asszony?

PANKA: (Elképedve) Hát a konyhán. Nem tetszik tudni? Mindig maga készíti az ételt a tekintetes úrnak. Olyan jól áll a kezibe' a kalán.

MIHÁLY ÚR: (Visszafordul az ablak felé.) Hát csak menj, és mondd meg neki, hogy jól forgassa azt a kanalat, mert úgy látom, hogy vendég lesz a háznál.

PANKA: (Örömteli meglepetéssel) S ugyan ki?

MIHÁLY ÚR: Azt még nem tudom, de úgy látom, valami diákféle.

PANKA: (Megörül) A deák? Igen, úgy is van. Szidi néném mondta, hogy többen látták a környéken.

MIHÁLY ÚR: S aztán mit művelt?

PANKA: (Kissé megszeppen) Azt én nem tudom. De azt mondják, nagy tudománya van.

MIHÁLY ÚR: (Érdeklődéssel) Miféle?

PANKA: (Ijedten) Ha azt én tudnám. Azt beszélik, van valami könyve, abbul olvassa ki a jövőndőt.

MIHÁLY ÚR: Megmosolyogja) S aztán?

PANKA: (Egyre rémültebben) Meg hogy jégesőt tud csinálni.

MIHÁLY ÚR: (Kikacagja) Ugyan már... asszonybeszéd...

PANKA: (Mint fent) Nem a'. Pilinszky nemzetes asszonyom is mondta, hogy csuda dolgokat mível.

MIHÁLY ÚR: (Leinti.) No, lódulj a konyhára, mert így sose tanulsz meg főzni, ha mind engem akarsz rémítgetni.

PANKA: Igenis. (Kifelé indul.) Főzünk-e valami egyebet is, mint amit rendelni tetszett?

MIHÁLY ÚR: (Ismét visszafordul az ablakból) Azt az én feleségem tudja a legjobban, mivel kell várni a vendéget. Bízunk csak rá!

(Panka szó nélkül kimegy. Mihály úr járkálni kezd. Néha meg-megáll, elgondolkodik, aztán újból elindul. Hamarosan kopognak az ajtón.)

MIHÁLY ÚR: (Öblös hangon) Bújj be!

PISTA: (Hajdú, bejön.) Valami deákféle kér bebocsátást, nagyuram.

MIHÁLY ÚR: (Komolyan) S miféle?

PISTA: Orcája nyílt, s derék emberre vall. A gúnyája... az olyan... deákos. Ugyan régóta úton lehet, mert a köpönyege s csizmája jó poros.

MIHÁLY ÚR: Akkor hát el is fáradhatott.

PISTA: Abbiza meglehet.

MIHÁLY ÚR: Bocsásd be hát, hadd lássuk, kiféle- miféle!

(Pista kimegy. Kisvártatva kinyílik az ajtó. Pista beengedi a diákot.)

PISTA: Evvóna az a deák, Mihály uram.

(Garabonciás megáll az ajtóban. Hirtelen szélfuvallat csap be az ajtón.)

MIHÁLY ÚR: (Pistához) Jól van. Te kimehetsz. (Pista el. Mihály úr a diákhoz fordul. Barátságosan) Isten hozott, öcsém! Kihez van szerencsém?

GARABONCIÁS: (Udvariasan meghajol) Petrőczy Gábor, szolgálatjára.

MIHÁLY ÚR: Gyere, öcsém, ülj le, bizonyára elfáradtál. (Egy székre mutat, s maga is leül.)

GARABONCIÁS: (Leül.) Köszönöm, jó uram. Bizony, úgy van. Hosszú útról jövök.

MIHÁLY ÚR: (Barátsággal) Honnét, szépöcsém?

GARABONCIÁS: (Kissé titokzatosan) Bejártam én már a fél világot.

MIHÁLY ÚR: Ugyan. S most honnét jössz?

GARABONCIÁS: Csak innét, Zsérc felől.

MIHÁLY ÚR: Hát az ugyan nincs oly messze. S azelőtt?

GARABONCIÁS: Azelőtt délebbre jártam, Bugacon.

MIHÁLY ÚR: S ki fia vagy, ha meg nem sértelek?

GARABONCIÁS: Az én atyám külhomból érkezett.

MIHÁLY ÚR: (Felkapja a fejé.) Petrőczy, azt mondád. Jó magyar név az.

GARABONCIÁS: (Kissé feszeng, nem szereti, ha faggatják.) Igen, mivelhogy megváltoztató. Rossz oly névvel élni, melyet senki emberfia ki se mondhat.

MIHÁLY ÚR: Való igaz. De hát minek is szaporítsuk a szót... bizonyára megéheztél, megszomjazztál.

GARABONCIÁS: Szó, ami szó.

MIHÁLY ÚR: (Kikiált) Panka! (Az ajtó rögtön kinyílik. Panka nyilván mögötte hallgatózott.)

PANKA: (Bejön, és megáll az ajtónál.) Igenis.

MIHÁLY ÚR: Hozz bort, s valami harapnivalót!

PANKA: (Kíváncsian nézegeti a diákot.) Máris, nagyuram. (Kisiet, de előbb még visszanéz a fiatalemberre.)

GARABONCIÁS: (Panka után néz.) Takaros cselédje van, bátyám.

MIHÁLY ÚR: Gyereklány az még.

GARABONCIÁS: (Tréfásan) Úgy jár a szeme, hogy jobban teszi, ha mihamarabb férjhez adja.

MIHÁLY ÚR: (Vállat von.) Meglehet. Én még sose vettem észre. Aztán mi járatban vagy errefelé, Gábor öcsém?

GARABONCIÁS: (Komolyan) Az úton járó ember mindig tanulni akar. Én is csak okosodni vágyom.

MIHÁLY ÚR: (Csodálkozva) Itt e vidéken ugyan csak elbutulni lehet. Nincs errefelé csak egy tudós ember se. Meg aztán, úgy vélem, hogy a kalmárok se a nagy tudásra vágnak, hanem a pénzre, a gazdagságra, azért kóborognak.

GARABONCIÁS: A kalmár, a kereskedő tudományát gyarapítja, mikor úton van, nemcsak a pénzét. Ami engem illet, én ugyan nem röstellek tanulni a szegény embertől se. Ha meg nincsen ott senki emberfia, a fáktul, virágoktul, vagy magától a széltől.

MIHÁLY ÚR: (Tréfálkozva) No, az jó cimborád lehet, mert jól utánad szaladt, még az ajtót is majd' benyomta.

GARABONCIÁS: (Töpreng, hogy szóljon-e. Mihály úr arcát fürkészi.) Barátom nekem a jó szél is. Ha jó kedvibe' találom, hátulról meglökdös, úgy noszogat a sietségre.

MIHÁLY ÚR: (Kissé elkomorodik.) Azt mondják, hogy még a hátán repülni is szoktál. Hogy néha sötét felhőbe burkolózol... (Figyeli a diák arcát.)

GARABONCIÁS: (Könnyedén) Az asszonyok mindenfélét beszélnek. Tán még azt is kitalálják, hogy olykor fehérréppé változom...) Mosolyog, de kissé feszélyezve érzi magát.)

MIHÁLY ÚR: (Félig komolyan.) Azért lehet abba' valami. Most is úgy beburkolózol a szavakba, hogy ember legyen a talpán, aki eligazodik rajtad.

GARABONCIÁS: (Komolyan, de barátságosan) Az idegen földről jött személlyel bizalmatlanok az emberek. Jobb, ha előre is védem magamat.

MIHÁLY ÚR: (Hirtelen felhúzza a szemöldökét.) Úgy, hát félsz? Azért titkolózol?

GARABONCIÁS: (Szomorkásan) A másféle vidékről származás, a másság az, amit az emberek titoknak vélnék. Az úgy lebegi körbe az embert, mint egy felhő.

(Panka bejön. Előbb bort tesz az asztalra, majd hideg sültet, kenyeret.)

PANKA: Kedves egészségükre! (Megint jól megnézi a diákot. Láthatóan tetszik neki, de idegenkedik is tőle.)

MIHÁLY ÚR: Jól van, Panka, fiam. Elmehetsz. (Panka lassan kimegy. Mihály úr bort tölt, megkínálja a diákot, majd felemeli a poharát.) Hát akkor... Isten hozott, fiam, Gábor. Egészségedre!

GARABONCIÁS: (Szerényen) Köszönöm, nagyuram.

MIHÁLY ÚR: (Nagylelkűen) Szólíts csak Mihály bátyádnak!

GARABONCIÁS: Mihály bátyám. (Isznak.)

MIHÁLY ÚR: No, hát csak ne szégyelld magadat, fiam! Egyél, bizonyára megéheztél.

GARABONCIÁS: Hát... mi tagadás... (Mihály úr maga is vesz, komótosan eszik. A diák viszont tempósabban, de nem mohón.)

MIHÁLY ÚR: (Kedélyesen) Osztán mi újság Zsércen? S Bugacon?

GARABONCIÁS: Zsércen virágzik az árniká, meg a karthauzi fű.

MIHÁLY ÚR: (Mehökkenne felnéz.) Hát az meg mi az Isten csudája?

GARABONCIÁS: (Egyszerűen) Jól mondja, Mihály bátyám, mind a kettő csudálatos fű. Sebeket s miegymást gyógyít...)

MIHÁLY ÚR: (Primitív döbbenettel) Hát osztán mit ártod te magad a füvesasszonyok dolgába?

GARABONCIÁS: (Szerényen, de kissé visszahúzódva.) Kell annak a tudomány, aki mindig úton jár. Ha valahol idegenben megbetegednék, honnét tudnám, hol lakik a javasasszony?

MIHÁLY ÚR: (Megérti, de a fejét csóválja.) Tán csak befogadna valaki, s gondodat viselné.

GARABONCIÁS: (Elgondolkodik) Meglehet. (Hirtelen vált.) Bugacon igen elszaporodtak a toportyánok.

MIHÁLY ÚR: (Felkapja a fejét.) Hát a pásztoroknak nincsen ólmos botja, s szekercéje?

GARABONCIÁS: Van azoknak, de félnek. Mikor sok az ordas, falkába verődve még az embereket is megtámadják. De a vadászó urak nem tétlenkednek. Jó sok gallér s ágytakaró, ágyelő készül a fenevadakbul.

MIHÁLY ÚR: Az mifelénk is akad. Ejtettem jó néhányat magam is.

(Kitárul az ajtó. Sáríka jön be, Mihály úr eladó leánya. Sugár természetű, üde jelenség. Vidáman lép be, mosolyogva, de ahogy meglátja az idegent, egy pillanatra megtorpan.)

SÁRIKA: Kissé megszeppenve) Apámuram... Édesanyám kérdezi, hogy találhatunk-e. (A diák felkel, hogy üdvözölje Sáríkat.)

MIHÁLY ÚR: (Elmosolyodik a lánya zavarán.) Hát persze. (Ő is felkel, bemutatja a Garabonciást.) Ifjú vendégem nagy tudású ember, s messzi külhonból érkezett.

GARABONCIÁS: (Elpirul a dicsérettől. Meghajol a lány felé.) Petrőczy Gábor, szolgálatjára.

MIHÁLY ÚR: (Kedélyesen) Ő Sáríka, a kislányom. (Sáríka pironkodva viszonozza az üdvözlést, majd megáll.)

GARABONCIÁS: Ugyancsak szép virágszál a leányasszony. Van-e már jegyese?

SÁRIKA: (Zavartan) Nincsen, uram.

GARABONCIÁS: (Tréfálkozva) Hogy-hogy? Hát mind vakok a környékbeli fiatalurak?

MIHÁLY ÚR: (Elkomorodik) Korai volna még az, fiam. Ráér a lány férjhez menni. (Az egyre zavarodottabban álló Sáríkához.) No, fiam, Sára, menj, s szólj anyádnak, hogy már megéheztünk. (Sáríka kisiet, boldogan, hogy a zavarba ejtő helyzetből megszabadulhat.)

MIHÁLY ÚR: (A diákkal együtt visszatelepszik az asztalhoz, folytatják a falatozást) No, Gábor fiam, ugyan erősen zavarba hoztad a lányomat.

GARABONCIÁS: (Vígán) Úgy szép a lány, ha piros, mint a rózsa.

MIHÁLY ÚR: (Tréfás fenyegetéssel) Azért jobb, ha vigyázol, mert Sáríka ám könnyen megharagszik.

GARABONCIÁS: (Nem hagyja magát) Az se baj. Szeszélyes leányból lesz a legkezeesebb asszony.

MIHÁLY ÚR: S te azt honnét tudod? Hiszen magad is legényember vagy. Nem?

GARABONCIÁS: De igen. S tán az is maradok.

MIHÁLY ÚR: (Elképed) Hogy-hogy? Tán nem szereted a leányokat?

GARABONCIÁS: (Komolyan) Én biza' szeretném. De hát hogy vinném mindig a hátamon az asszonyt? Ki is nevetnének, s ő is megharagunna.

MIHÁLY ÚR: (Nem érti.) Miért nem telepszel meg valahol? Nincsen atyádnak háza?

GARABONCIÁS: (Mint fent) De igen, Mihály bátyám. De míg a dolgom el nem rendeztem, nem nyugodhatok sehol sem.

MIHÁLY ÚR: (Hirtelen felvonja a szemöldökét) S mi a te dolgod?

GARABONCIÁS: (Csendesen) Tanulni. Új embereket, új vidékeket megismerni...

MIHÁLY ÚR: S ugyan mi végre? Nem jobb otthon ülni?

GARABONCIÁS: (Szerényen) A magamfajtának nem. Ha el nem indulok, mikor útra hínak, bizony nagy baj kerekedne abbul.

MIHÁLY ÚR: (Döböntően) Ugyan miféle baj? S kik hínak az útra?

GARABONCIÁS: (Csendesen) Azt nem tudom. Csak menni kell. S hogy miféle baj, azt se tudom, mert még egyszer se mertem megtenni, hogy útra ne keljek, ha kell.

MIHÁLY ÚR: (Gyanakodva nézi) Furcsa egy szerzet vagy te, fiam. Nem cimborálsz az ördöggel?

GARABONCIÁS: (Rosszul esik neki, de csendesen szól.) Nem, uram. Én soha rosszat nem teszek.

MIHÁLY ÚR: (Megnyugszik. Akkor jól van, öcsém. Nem szeretném, ha bajt hoznál a házamra.

GARABONCIÁS: (Mint az előbb) Nem hozok én bajt senkire. Mikor az emberek szorult helyzetbe jutnak, olyankor maguknak keresik a bajt.

MIHÁLY ÚR: (Nem éri be a válasszal) De terólad az a hír járja, hogy nagy nyavalyákat s szélvész hagysz magad után olykor.

GARABONCIÁS: (Rendületlen nyugalommal) A nagy felfordulás és a nyavalyák, bizony mondom, hogy az emberek lelkéből fakadnak. Mert ottan nagy a tudatlanság és sok a bűn.

MIHÁLY ÚR: (Figyelmesen hallgatta eddig a diákot.) Lőrinc páter is mind azt prédikálja. De hogy lesz abbul szélvész?

GARABONCIÁS: (Mint az előbb) A bűn olyan, mint a nagy, fekete kórság: belepi a lelket, annak nyomán sok nyavalya, rossz betegség terem. Az ember olykor érzi ezt, és furdalja a lelkiismeret. Ha megbetegszik, maga ítélkezik maga felett. De merthogy ember, rosszabb, mint az állat, hát gyógyulás helyett azt keresi, hogyan kenheti másra a bajai okát.

MIHÁLY ÚR: (Érdeklődéssel vegyes, furcsa idegenkedéssel hallgatja a diákot.) Furcsa beszéd ez mégis, fiam. Szavaid különös zenével hangzanak.

GARABONCIÁS: (Nyugodtan és csendesen Mihály úr szeme közé néz.) Csak nem fél tőlem kegyelmed is, Mihály bátyám?

MIHÁLY ÚR: (Kissé leverten) Azt nem mondtam. Nem félek én senki emberfiátul. De ahogy beszélsz, mintha a hideg futkosna a hátamon.

GARABONCIÁS: (Mint fent) A lelkiismeret szava az. Csak hagyja szólani, Mihály bátyám! Ha el akarják némítani, akkor gyülemlik fel és tör elő a legrosszabb pillanatban, mint holmi szélvész.

MIHÁLY ÚR: (Elképed.) Csak nem azt akarod mondani, hogy az embernek önlelkéből fakad a vihar, mely házát elpusztítja?!

GARABONCIÁS: De bizony, Mihály bátyám. Épp onnan.

MIHÁLY ÚR: (Vállon veregeti a diákot.) Nem mindennapi szerzet vagy te, fiam. De a beszéded őszintének, a mondandód érdekesnek tűnik. (Nyílik az ajtó. Belép Katalin asszony, leánya kíséretében. Mögöttük cselédek jönnek. Nagy, dúsan megrakott tálakat hoznak. Estebédhez teríteni kezdenek. Gábor felkel, hogy üdvözlje a hölgyeket. Mihály úr bemutatja a feleségének.) Gábor diák a házunk vendége mától. Messze földről érkezett. (A Garabonciás udvariasan meghajol.)

KATALIN ASSZONY: (Negyven körüli szépasszony, a ház lelke. Leányával együtt letelepszik, és a diáknak is helyet mutat. Közben a cselédek felszolgálnak.) Jól jön a háznál egy tudós ember. (Kedvesen elmosolyodik) Hát csak vegyen, s egyék jó étvággyal! (Int Pankának, aki étellel kínálja a diákot. Garabonciás szed. Megvárja, míg a többiek is vesznek, majd jóízűen enni kezd, közben fesztelenül társalog.)

GARABONCIÁS: (Jókedélyűen, de udvariasan.) Ugyan jó sora van Mihály bátyámnak ennyi szép asszony s leány között. S méghozzá milyen pompásan főznek!

MIHÁLY ÚR: (Tréfálkozva) A sorom, hála Istennek, jól megy. De te, fiam, ugyan ritkán lehetsz hölgytársaságban, ha mind csak a fehérnépet nézed.

GARABONCIÁS: Való igaz, uram.

MIHÁLY ÚR: Mondottam már, hogy szólíts bátyádnak!

GARABONCIÁS: (Helyesbít) Mihály bátyám. De hát minden egészséges férfiember az asszonyokat nézi.

MIHÁLY ÚR: (Vállon veregeti Garabonciást) No, fiam, tégedet se köll féltetni...

KATALIN ASSZONY: (Garabonciához) S mi járatban van errefelé az ifjú ember?

GARABONCIÁS: Sokfelé járok-kelek, de mindenfelé csak a tudományok után áhítozom.

SÁRIKA: Ugyancsak unalmas lehet.

GARABONCIÁS: Én nem találok. S ha elfáradok, és bekopogtatok valahová, mindig akadnak jó emberek, akik a házukba fogadnak.

KATALIN ASSZONY: Csak nem valami tudós embert keres itt, mifélek is? Mert akkor hiába fáradt. Csak egy javasasszony van a környéken, attul is tartanak az emberek.

GARABONCIÁS: A tudomány félelmetes dolog az emberek szemében. Amit meg nem érthetnek, attul valósággal rettegnék. S miféle az a javasasszony?

MIHÁLY ÚR: Az után te is megfordulnál, öcsém, mert szemrevaló fehérnép. De nem akadt emberfia, aki udvarolni mert volna neki. Anyjátul tanulta a tudományát. Bognár Anna is szépasszony vót valaha. Csak hát az ura egyszer eltűnt.

GARABONCIÁS: Eltűnt?!

MIHÁLY ÚR: Úgy mondják, mert egy napon úgy lett, hogy senki emberfia nem látta többé.

GARABONCIÁS: S az asszony? Bognár Anna?

MIHÁLY ÚR: Valami vénasszony lakott a háznál, nagy vajákos hírében állott. Az tanította ki Annát is a füves mesterségre, Rebeka.

GARABONCIÁS: Mi lett a szépasszonnal?

MIHÁLY ÚR: Azt az asszonyok jobban tudják. Egyszer hóttan találták a vízmosás mellett.

KATALIN ASSZONY: Azt beszélik, hogy az urát maga emésztette el. Hogy a holttestét a vízmosásba lökte. Mikor azon a környéken keresett valami fűvet, túl magasra hágott, és túl közel került a vízhez. Onnan nyúlt ki érte az ura lelke, s az rántotta magával.

GARABONCIÁS: Ő is vízbe fúlt?

KATALIN ASSZONY: Nem. Csak megcsúszott a sziklán, és nyakát szegte.

GARABONCIÁS: Ugyancsak cifra história. És a leányasszony, az árvája?

MIHÁLY ÚR: Furcsa szerzet az is, mint az anyja. Sose bánkódott az elhalt szülei után, meg se gyászolta őket. Az mind csak fehérbe' jár, és az orcája olyan mennyei boldogságban úszik, ha az erdőn vagy mezőn látják, hogy meg se igen látja a földi halandót.

GARABONCIÁS: Tán az elhalt szülei lelkével vagy az angyalokkal társalog.

KATALIN ASSZONY: Azt nem tudja senki, de hogy az embereket igen megbotránkoztatja a magaviseletével, az biztos.

GARABONCIÁS: Mi a neve a szép leánynak?

MIHÁLY ÚR: Szakhmáry Panna. Csak nem akarsz utána járni, Gábor öcsém? (Mosolyog, és tréfálkozva vállon veregeti a diákot.)

GARABONCIÁS: Én biza' mindenkit megkeresek, akinek valamiféle tudománya van. (Katalin asszony rosszallóan a fejét csóválja.)

MIHÁLY ÚR: (Kedélyesen) Akkor hát színes tollú, szép madárrá vagy szagos fűvé kell lenned először, ha azt kívánod, hogy észre vegyen!

SÁRIKA: (Kissé furcsállja Gábor viselkedését.) És mit kívánna tanulni a fiatalúr Szakhmáry Pannától? Fűvészetet? Hisz' abban már jártas, ha jól értettem.

GARABONCIÁS: (Komolyan) A füvekről sose lehet eleget tudni. Minden javasasszonynak, javasembernek van valami titka.

SÁRIKA: Igen, de hát egyik sem árulja el.

GARABONCIÁS: (Titokzatosan) De el lehet lesni tőlük.

SÁRIKA: (Végigméri a diákot.) Gábor úr peniglen kifürkészné a mások titkait? Szép dolog, mondhatom!

GARABONCIÁS: (Megmosolyogja Sárika gyermekes felháborodását. Tréfálkozva) Csak jól vigyázzon a leányasszony, mert a kegyedét is kitalálhatom!

SÁRIKA: (Zavarában elpirul.) Nekem nincsenek titkaim. Rendes lány vagyok.

GARABONCIÁS: (Ugratja Sáríkat.) Pedig a rendes leányok is szoktak titkokat őrizni a szívükben. Attul pironkodnak olyan szépen.

SÁRIKA: (Felcsattan) Hallja-e, Gábor úr! Ne próbálja kiforgatni a szavaimat, mert ugyan megjárhatja!

MIHÁLY ÚR: (Békítőleg, a lányához) Csituljál, leányom! A fiatalúr csak tréfál. (A deákhhoz) Neked pedig megmondtam, édes fiam, hogy ne ingereld a leányomat, mert ugyancsak méregbe szokott gurulni!

GARABONCIÁS: (Felkel, s meghajol Sárika felé.) Megkövetem, Sárika leányasszony, hogy komolyan ne vegye eztán szavaimat. Én már csak ilyen rosszfajta garabonciás vagyok. De rosszat senkinek nem akarok.

SÁRIKA: (Kissé még mindig méltatlankodva) Jól van, no, megbocsátok. De a szavaimmal ne játszadozzék, mert ugyan megjárhatja!

GARABONCIÁS: (Leül.) Azon fogok igyekezni, hogy jóvá tegyem a dolgot. Tán hogy keveset forgok asszonyép között, az teszen ilyen bárdolatlaná.

MIHÁLY ÚR: Jól van, no. Nem illik haragunni. Szólj most atyádról, Gábor fiam! Miféle ember, s hol vagyon háza?

GARABONCIÁS: Újváron lakott, míg köztünk élt.

KATALIN ASSZONY: (Érdeklődéssel) Miért? Már nem él?

GARABONCIÁS: (Elbúsul) A nagy kolerajárvány idején történt, hogy őt magát is megbetegíté a félelmetes kórság. Anyámasszony ápolta, meg a húgaim.

SÁRIKA: (Megszánja a diákot.) És mi lón sorsa?

GARABONCIÁS: (Fejét lehajtja, láthatóan fáj neki erről beszélni.) Mind odalettek. Én külhonban jártam, Wittenbergában tanultam. Mire a hír megérkezett, már mind temetve voltak.

KATALIN ASSZONY: (Sajnálkozva) Ezért hagyta el a szülői házat?

GARABONCIÁS: (Leverten) Ezért is. Engem már azelőtt is gyakran útra híttak. Wittenbergába is úgy kerültem, hogy oda küldtek.

SÁRIKA: Kik? Édesatyja s édesanyja?

GARABONCIÁS: (Tartózkodón) Nem, Sárika. A hangok.

KATALIN ASSZONY: (Megrökönyödik) Miféle hangok? Csak tán nem eszelős a fiatalúr?

GARABONCIÁS: (Szomorkásan elmosolyodik.) Nem, kedves nagyasszony, nem vagyok eszelős. De hát nehéz olyasmiről beszélni, mit mások meg nem érthetnek.

KATALIN ASSZONY: (Felháborodva) Én bizon' nem is értem, miféle hangokrul beszél kegyelmed.

GARABONCIÁS: Az angyalok hangjárul. Bizonyára ők az őrangyalok.

KATALIN ASSZONY: (Egyre jobban megütkezve.) De hát azokat nem hallhatja senki. Apró gyermekekre vigyáznak, hogy bajuk ne essék, s hogy ne törjék össze magukat lépten-nyomon.

GARABONCIÁS: (Elmosolyodik ennyi naivság láttán.) Kicsi gyermek sok kicsi bolondságot követ el. A felnőtt ember peniglen sok nagyot. Ha mellettünk nincs senki, mi is nyakunkat szeghetnének idő előtt. Mikor atyám házából eljövék, azt se tudtam mit cselekszem.

KATALIN ASSZONY: (Még mindig elképedten) Csak nem akarja azt mondani, Gábor úr, hogy ahányan itt e teremben vagyunk, annyi őrangyal áll őrt mellettünk?!

GARABONCIÁS: (Felderül, hogy kezdik végre megérteni.) De igen, kedves Katalin asszony. S meglehet, hogy még több.

SÁRIKA: (Megörül az ötletnek.) Mellettem is van egy?

GARABONCIÁS: (Kedvesen) Húgomasszony mellett legalább három van.

SÁRIKA: (Naiv csodálkozással) Hogy-hogy?

GARABONCIÁS: (Tréfásan) Úgy, hogy olyan huncutul áll a szeme, így hát gyakorta meg kell védjék a férfiak ostromátul. (Gábor és Mihály úr összenevetnek.)

SÁRIKA: (Elpirul.) Csak ne kezdje megint! Nincsen nekem még mátkám.

GARABONCIÁS: (Tettetett komolysággal) Annál inkább kell, hogy vigyázzanak húgomasszonyra. Képzelem, hányan vetekednek a kezeiért!

KATALIN ASSZONY: (Leánya védelmére kel.) Sárika az idén lesz első bálós leány.

GARABONCIÁS: (Vidáman) No, akkor majd megdolgoztatja az őrangyalait, úgy hiszem.

SÁRIKA: (Eddig csak duzzogott, most visszavág.) A fiatalúr mellett viszont ugyancsak lazálhatnak, ha ennyi sületlenséget hagynak az úrnak kibeszélni !

(Hirtelen fuvallat támad. Különös susogás, majd zúgás a levegőben. Az ablakok rezegni kezdenek. Az ajtót erős szélroham rázza. A szomszéd szobában kivágódik egy ablak. Előbb nyikorgás, majd csörömpölés, aztán az ablaktáblát nyitogatja-csukogatja a szél, nagy nyikorgó, nyöszörgő hangot hallatva. Mindenki döbönt csendben ül.)

MIHÁLY ÚR: (Az egyik cselédre szól.) Eredj, Boris fiam, csukd be azt az ablakot! (A lány félénken elindul, de látni, hogy csak a ház urától tart, azért nem mer szólni, de egyébként retteg, mi várja odaát. Mihály úr a lányához fordul.) Sára fiam, ne ingereld a deák úr őrangyalait, mert ők is tesznek ezt-azt, ha megharagítják őket.

SÁRIKA: (Mogszeppenve) Én nem is... úgy értettem. (Szipog. A szél még mindig zúg. A cselédlány nyitva hagyta az ajtót, így be is süvít rajta, meglebbenti az abroszt, a függönyöket. Boris összecsapja a kezét és felsikít.)

BORIS: A rozmaring! A Sárika kisasszony rozmaringja! Mind összetört!

MIHÁLY ÚR: (Láthatóan idegesíti a sikoltozás. A másik cselédlányra szól.) Menj utána, Panka, takarítsátok össze! De előbb húzd be azt az ajtót, mert ugyancsak jár a szél idebe! Az ablakot is tegyétek be! Aztán ne csapjatok ekkora lármát, mert elmegy az ember étvágya tüle. (Panka félénken indul társnője után. Mihály urat ez is idegesíti.) No, csak nem kell mindjárt hajdú is mellétek? De megijedtetek egy kis szélfuvallattal! (Panka kisiet, az ajtót sietősen behúzza maga mögött. Mihály úr a vendégéhez fordul.) No, fiam, te osztán értesz a fehérchselédek ijesztgetésihez!

GARABONCIÁS: (Titokzatosan, magában kissé mulatva az asszonyok riadalmán.) Csak nem gondolja, Mihály bátyám, hogy én rémisztgetem őket? Riadoznak ők minden semmiségtől, mert úgy vannak nevelve.

MIHÁLY ÚR: Ezt meg hogy értsem?

GARABONCIÁS: Úgy, hogy vénasszonyok nevelik a leányasszonyokat. Azoknak a szíve már mind tele van félelemmel az ifjúkori vétkeik miatt, hát mivel minden nappal közelebb kerülnek a sírhoz s a büntetéshez, így jobban esik a lelküknek, ha a leányokat is riogathatják. Minél több rettentő históriát mesélnek nekik, a lánykák antul jobban félénkek és ijedősek lesznek.

MIHÁLY ÚR: Igazságod lehet, öcsém. Apró gyermekkoromban engem is riogatott a dajkám mindenféle ördögökkel meg boszorkányokkal. Akkor én is félénk voltam. De mihelyst András bátyám mellé kerültem, lovaglást, kardforgatást, meg egyéb férfidolgot tanultam, mindjárt megemberesedtem.

GARABONCIÁS: Az a bűnös, aki a bűnökről túl sokat prédikál az embereknek. Aki az asszonyokat boszorkányságért máglyára küldené, az maga égetnivaló, bizony mondom. (Elkomorodik. Körülötte döbbszent csend.) De úgy hiszem, túl messzire mentem. Nem szeretném megbántani a hölgytársaságot, hogy mind csak efféle komor dolgokról beszéljek. Nincsenek zenészek a háznál?

SÁRIKA: (Elámul) Zenészek?!

GARABONCIÁS: Muzsikusok, víg legények, kik jófajta talpalávalót húznának.

KATALIN ASSZONY: (Kissé elmélázva) Mi csak a templomban hallgatunk zenét. Mikor a kántor úr orgonál.

SÁRIKA: (Elkottyantja magát.) De a Berci meg a Tóni szoktak lagziba' muzsikálni.

MIHÁLY ÚR: No, hát attul is majd megsiketül mindenki! A varjú szebben károg, mint ahogy azok húzzák! Pásztorok, hegyi vademberek elugrálnek arra, jól megrángatják az asszonymépet, osztán egymással meg összeakaszkodnak. Táncmulatság után mindig ott találnek egyet-kettőt vérbe fagyva a falu szélén. Szép kis muzsika, mondhatom! Gábor öcsém udvari zenészekre gondolt, kobzosokra, lantosokra, hegedősökre, nem a falusi juhbélszaggatókra!

SÁRIKA: (Elszontyolodik.) Hát azok nem járnak errefelé. Pedig szép muzsika lehet, amit játszanak.

KATALIN ASSZONY: (Szigorúan) Majd hallasz elég zenét, ha eljön a bálozás ideje. Még el is únod, meglásd.

SÁRIKA: (Naiv lelkesedéssel) Én nem fogom elúnni.

MIHÁLY ÚR: (Intene a cselédeknek, hogy szedjék le az asztalt, de azok nincsenek sehol. Tenyerét hangosan összeütve tapsol.) Panka! Boris! Jertek ide ! (Ő maga borral kínálja a vendéget.)

GARABONCIÁS: Köszönöm, Mihály bátyám. Eleget ettem-ittam.

MIHÁLY ÚR: (Kedélyesen) S amint látom, alaposan meg is fáradtál. No, ezzel a kupával még egészségünkre! (Isznak.) A legény majd megmutatja a szobádat. (Kiszól.) Pista!

HAJDÚ: (Bejön) Szolgálatjára, nagyuram!

MIHÁLY ÚR: Kísérd fel a fiatalurat!

HAJDÚ: Igenis.

GARABONCIÁS: (Felkel.) Akkor hát... engedelmmükkel... (Hajdú kíséretében el.)

KATALIN ASSZONY: (Utánuk néz, elgondolkodik. Kissé rosszállóan.) Fura szerzetet hozott kegyelmed a házhoz.

MIHÁLY ÚR: (Tréfásan) Nem én hoztam, hanem a szélvész, akivel érkezett.

KATALIN ASSZONY: (Mint fent) Azt látom. Jól ráijesztett a leányokra. Sáríkámat peniglen megríkatta.

MIHÁLY ÚR: No, hiszen, nem bánják azt a leányok. Sőt, épp hogy az olyan legényt szeretik, aki jól megríkatja őket. Igaz, Sáríka?

SÁRIKA: (Elpirul) Én nem szeretek egyet se. A deák úr meg kissé bárdolatlan is.

MIHÁLY ÚR: No, osztán hát miféle vőlegényt szeretnél? Hadd halljam!

SÁRIKA: (Zavartan) Most még semmilyen. De egy fiatalember legyen jól nevelt, finom modorú.

MIHÁLY ÚR: (Ugratja.) Járjon-keljen a nyomodba', mint egy holdkóros, ugyi? Lanttal, kobozzal a kezében, és holdas éccakán versenyt vonítson az ablakod alatt a Burkussal!

SÁRIKA: (Duzzog) Én azt nem mondtam. De apámuramat is jól megbabonázta ez a deák. Éppúgy beszél kegyelmed, mint a fiatalúr.

MIHÁLY ÚR: (Jót mosolyog a leányán.) Szó, ami szó, érdekes ember ez a Gábor deák. Valami különös erő van abban, ahogyan a szót forgatja. Furcsa, amit mond, mégis érezni, hogy igazsága van.

KATALIN ASSZONY: (A fejét ingatja.) Én nem mondanám. Azért, mert furcsákat beszél, még nem jelenti azt, hogy mindent jobban tud másoknál. Kíváncsi vagyok, mit szólna hozzá a páter úr.

MIHÁLY ÚR: (Felmordul) A páter úr maga is különös ember. Soha meg nem mondhatod előre, mint vélekedik majd. És tudod, miért? Mert olykor a pillanatnyi szeszélye után ítélkezik.

KATALIN ASSZONY: (Felháborodik.) Kegyelmed csak ne pocskondiázzon olyan nagy tekintélyű embert, mint Lőrinc páter!

MIHÁLY ÚR: (Elneveti magát. Feleségét magához vonja.) De szépek vagytok, mikor így haragusztok! Egész belepirultál. No, ne vedd úgy a lelkedre! Lőrinc páter is rendes ember, meg a deák is az.

KATALIN ASSZONY: Ne bolondozzon kegyelmed! (Bár jólesett neki, kivonja magát Mihály úr öleléséből.) Leányom társaságában mérsékelje magát! (Felkel.)

MIHÁLY ÚR: (Kedélyesen) No, hát merre járnak ezek a fehércselédek? Mikor szedik már le az asztalt? Boris! Panka! (Senki nem válaszol.) Ejnye, ugyan, mi lelte ezeket? (Kiszól az ajtón.) Pista!

HAJDÚ: (Bejön. Sápadtan megáll az ajtóban.) Igenis.

MIHÁLY ÚR: Hát tégedet meg mi lelt, fiam? Olyan vagy, akár a meszelt fal.

HAJDÚ: (Ijedten) Verebesné aszongya, hogy a Boris kiszállt az ablakon. (Esetlenül áll.)

MIHÁLY ÚR: (Megütközik) Mit csinált?!

HAJDÚ: (Mint fent) Látták, hogy a szél felkapja, s kiviszi az ablakon... ki a rét felé...

MIHÁLY ÚR: (Ráförmed.) Nem vagy te részeg, fiam? Miket hordasz te itt össze?

HAJDÚ: Nem ittam én egy korty bort se, nagyuram. De az asszonyok azt is mondják, hogy a tyúkok meg az apróbarmok mind meg vannak bolondúlva.

MIHÁLY ÚR: (Elképedten) Hát Pankával mi van?

HAJDÚ: Aztat nem tudom.

MIHÁLY ÚR: Siess gyorsan a szomszéd terembe, oda küldtem mindkettőjüket!

HAJDÚ: (Lassan a szomszéd szoba felé indul. Ahogy az ajtót kinyitja, ismét heves szélroham támad. Odaátról hallatszik a hangja.) Itt a Panka! A földön fekszik.

MIHÁLY ÚR: (Mérgesen) Tedd már be azt az ablakot, fiam! (Ablaktábla csukódása, majd a szél megszűnik. Katalin és Sárika átmennek a másik szobába.)

SÁRIKA: (Odaát szipog.) A rozmaringom! Pedig beh szép volt!

MIHÁLY ÚR: (Ingerülten) Jól van, no. Majd kapsz másikat. Pista! Hozd ide azt a lányt!

HAJDÚ: (Megjelenik az ajtóban, Pankát a karján hozza.) Hová tegyem? (Katalin döbbenten, Sárika rémülten követik.)

MIHÁLY ÚR: (Egy padra mutat.) Oda, ni! (A feleségéhez) Ejnye, no, épp az asszonyoknak mondjam, mit csináljanak egy ájult fehérréppel?

KATALIN ASSZONY: (Észbe kap. Pofozni kezdi a lány, majd a hajdúval bort hozat, megitatja Pankát. A lány lassan magához tér.)

PANKA: (Elhaló hangon) Hol vagyok? Mi lett velem?

KATALIN ASSZONY: (Nyugtatólag) Nincs semmi baj. Nyugodjál csak itten egy kicsit!

PANKA: (A bortól felélénkül. Hirtelen felül.) Uramisten! A Boris!

KATALIN ASSZONY: Mi történt Borissal?)

PANKA: (Rémülten néz maga elé.) Én aztat nem tudom. Csak aztat láttam, hogy heában csukná az ablakot, nem bír véle. A szél mind csak cibálta a haját s a ruháját. Egyszer csak eltűnt. (Teljesen halálra váltan néz, majdhogynem eszelősen.)

KATALIN ASSZONY: Hogy-hogy eltűnt?

PANKA: (Siránkozva) Nem tudom. De mintha a deák urat láttam volna egy nagy köpönyegbe burkolózva az ablak előtt... osztán felkapta és elragadta magával... (Bóg.)

MIHÁLY ÚR: (Ráförmed) Mit hordasz itt össze hetet-havat?! Hiszen a deák itt volt s velünk vacsorált!

PANKA: (Csökönnyösen) De akkor is! Olyan vót a', mint a deák úrfi.

MIHÁLY ÚR: (Mérgeesen) Na, ennek se adjatok több bort, mert mán ez a kevés is a kontya alá szállt! (A leányhoz) Elhallgass mindjárt, bolond leány! Mit rémisztgeted az asszonynépet? Meg ne halljam, hogy ilyen sületlenségeket beszélsz! Még az hiányzik, hogy a cselédeket is ezzel riogasd! A deák úr velünk volt és punktum!

PANKA: (Sértődötten) Én nem részegedtem meg! Én csak az igazat mondtam.

MIHÁLY ÚR: (Még mindig dohogva) No, lódulj mindjárt dolgodra! Seperd össze a kisasszonyod virágját!

PANKA: (Szedelőzködik. Meghúzza magát, de láthatóan megsértődött.) Igenis. (A szomszéd szoba felé indul, melynek ajtaját az előbb nyitva felejtették. Visszafordul. Majdnem sírva.) De hát a Boris... hun van a Boris?

MIHÁLY ÚR: (Fölényesen) Azt még nem tudjuk. Majdcsak hazarepül, ha már kiszálldosta magát a réten...

PANKA: (Riadtan áll az ajtóban.) Hadd gyűjjék velem a Pista!

KATALIN ASSZONY: (Elkomorodva) Azért mégis meg kellene kerestetni azt a lányt. Ki tudja, mi lett vele?

MIHÁLY ÚR: (Untatja ez a cseléd-história.) Ugyan mi lett volna? Tán kiszédült az ablakon, s azóta is a szénakazalban hever. Csak nem veszed te is komolyan ezt a sok locsogást?

KATALIN ASSZONY: (Makacsul) Én annyit tudok, hogy különös dolgok történnek, mióta ez a fiatalember a házunkba érkezett.

MIHÁLY ÚR: (Ingerülten) Miféle különös dolgok? Máskor tán sose törött cserép a háznál? S a szél is csak az ő tiszteletére fú, nem?

KATALIN ASSZONY: (Megborzong.) De ez most akkor is más. Nem tudom megmagyarázni, mi olyan különös ez ifjú úrban, de nem jóban jár, én mondhatom.

MIHÁLY ÚR: (Megmakacsolja magát.) De biza' rendes, jóra való fiatalember, és tisztességtudó. Nagy tudománya van. Hallottad, hogy Wittenbergában tanult.

KATALIN ASSZONY: (Ugyanúgy) Nekem akkor is olyan... furcsa... És amit Pista mondott az apróbarmokról...

MIHÁLY ÚR: (Felcsattan.) Na, tessék! Maholnap már a cselédek fognak parancsolni a háznál! Rátok fér majd egy kis bálozás, hogy ne mind csak a parasztok locsogásához legyetek szokva! Micsoda beszéd! Méghogy az apróbarmok! No, én megyek, járok egyet a ház körül! Hátha mire visszaérek, lenyugosztok ti is! (Nagy dérrrel-dúrral kimegy, az ajtó hangosan csukódik utána.)

SÁRIKA: (Magszeppenve néz az apja után.) No, ugyancsak megmérgeztük apámuramat!

KATALIN ASSZONY: (Flegmával) Majd lehiggad. Magyar ember – szalmaláng: könnyen méregbe gurul, s hamar elfelejti. Megládd, mire visszajön, már nem is fog emlékezni, hogy haragudott!

SÁRIKA: (Súgva) Nem lehetne felküldetni a deákhoz?

KATALIN ASSZONY: (Megütközve) S ugyan miért?

SÁRIKA: (Elbátortalanodik. Mint fent.) Hát hogy megtudjuk, mit mível.

KATALIN ASSZONY: (Rendre utasítja.) Nem illik zavarni a vendéget, mikor már visszavonult.

SÁRIKA: (Csendesen) Én nem is... csak úgy gondoltam... (Megtorpan, abbahagyja.)

KATALIN ASSZONY: (Határozottan) No, elég legyen mára ebből a deákból! Lassan majd mi is nyugovóra térhetünk. Mi lesz már ezzel az asztallal? Panka! Végeztél-e odaát? Gyere, s szedj le!

PANKA: (Előjön, Pista utána.) Igenis, asszonyom, (Leszedi az asztalt. Katalin kifelé indul.)

SÁRIKA: (Kissé bizonytalanul.) Maradhatnék még egy kicsit? Nem vagyok álmos. Ha megengedi, asszonyanyám, varrogatnék.

KATALIN ASSZONY: (Visszafordul.) Jól van, de ne maradj soká! Fiatal leánynak nem való az éjszakázás. (El.)

PANKA: (Közelebb megy Sárikához. Súgva.) Hallottam ám, mit mondott a kisasszony. Majd én felmegyek, s kikémelem, mit csinál az a deák.

SÁRIKA: S nem félsz?

PANKA: (Kihúzza magát.) Ha a Pista is gyűhet, akkor nem.

SÁRIKA: (Ijedten) Jaj, de ha anyámasszony megtudja!

PANKA: Édesanyja már igen megfáradott. Nem fog az hallani semmit sem. Még azt se, mikor Mihály úr az ágyasházába bémegyen.

SÁRIKA: (Mint fent) Hát jó. De csak óvatosan!

PANKA: (Jön-megy, kihordja a leszedett ételeket s edényeket.) Csak bízsa rám a kisasszony! (Kimegy, Pista utána.)

SÁRIKA: (Egyedül marad.) Ugyan hová lett ez a Boris? (Leül, kezimunkát vesz a kezébe, varrogatni kezd. Meg-megáll közben, elgondolkodva maga elé néz.) Édesanyámnak igaza lehet. Furcsa ember ez a Gábor deák. (A szél ismét fújni kezd. A gyertyák lángja hevesen lobog, majdnem kialszanak. Sárika ijedten kapja fel a fejét.) De furcsa titka lehet! S mennyire nem szabad még gondolatban sem sérteni! Egyből történik valami, ha csak reá gondolunk. Nem ez volt a baj Borissal is? Hogy félt tüle, s rosszat gondolt felőle... (A gyertyák megnyugszanak, csak a függöny lebben pajkosan egyet.) Ugye megmondtam? No, én ugyan nem bántom gondolatban sem! (Tovább varr.)

PANKA: (Megjelenik az ajtóban, lábujjhegyen lopakodik be a szobába. Súgva.) Kisasszony!

SÁRIKA: (Összerezzen.) No, mi az? Mit settenkedsz úgy, nem alszik itten senki!

PANKA: (Fennhangon) Hát nem is. De úgy igyekeztem, hogy csendesen járjak, hogy még itten is úgy érkeztem...

SÁRIKA: (Kíváncsian) Megtudtál-é valamit?

PANKA: Én biza' nem sokat. A deák úr nincsen a szobájába'.

SÁRIKA: Honnét tudod? Hátha lefeküdt, s csak nem láttál a sötétségben?

PANKA: Nem a'. Előbb csak hallgatóztam, majd bélestem a kulcslyukon, de ottan nincsen egy árva lélek se! Még bé is nyitottam.

SÁRIKA: (Megszeppen) S vajon hol járhat?

PANKA: (Ismét suttogni kezd.) Aztat én nem tudom. Tán a Borist hajtsa hazafele valami nagy felhőbe' megin'.

SÁRIKA: (Megijed.) Kísérj gyorsan a szobámba! (Ledobja a kézimunkát.) Jaj, Panka, én úgy félek!

PANKA: (Súgva) Én is, kisasszony! (Gyertyát fog, úgy kíséri Sárikát. A szél majdnem elfújja a gyertyát. Mindketten összerezzennek. Halk szélsusogás kíséri őket, mintha valaki kuncogna. Egy darabig csend, a szín félhomályban marad. Egyszer csak nyílik az ajtó, megjelenik Boris.)

BORIS: (Lassan befelé jön, sántikál, és a derekát fogja, mint aki jól megütötte magát. Az asztalhoz megy, maradék után néz.) Istenem, de megfáradtam, megéheztem! (Enni kezd. Leül a padra. Maga elé) Micsoda út, mennyi fáradalom! (Kimerülten ül, s eszik.)

PANKA: (Háttal fordul be az ajtón, mert a folyosón előbb még körbekémelel, így nem láthatja Borist. Ahogy megfordul, megretten, majdnem elejti a gyertyatartót.) Boris! Hogy kerülsz te ide?

BORIS: (Ő is megijed.) Panka! De rám ijesztettél! Hát hogy gyüttem vóna, mint a lábamon? (Rémülten néznek egymásra, miközben lemegy a

FÜGGÖNY

MÁSODIK FELVONÁS

Színhely: ugyanaz a terem, mint az első felvonásban. Boris és Panka ugyanott ül és áll, mint az előző felvonás végén. A cselekmény ugyanonnan folytatódik, ahol az imént abbahagyták.

PANKA: (Behúzza az ajtót, és leteszi a gyertyát az asztalra. Borishoz lép.) Teveled meg mi lett?

BORIS: (Sápítózva) Jaj, ne is kérdezd, kedves húgom! Én egészen odavótam!

PANKA: Micsináltál?

BORIS: (Rémülten emlékszik vissza.) Hát eccercsak felkapott valami szélvész, osztán kivitt a rétre. Ottan úgy fődhö' teremtet, hogy csak úgy nyekkentem. Még most is fáj az ódalam. Ahogy keltem fel, akkor meg valaki jól bokán rúgott.

PANKA: (Fél, de mohó kíváncsisággal. Leül Boris mellé.) Osztán ki lehetett?

BORIS: (Siránkozva) Aztat én nem tudom. Nem láttam én senkit. Olyan setétség támadt, pedig nem vót még este. A szél meg csak hordta széjjel a szénakazlakot. Amerre a szem ellátott, csak egyetlen kazlat helyibe' nem hagyott.

PANKA: Láttá-é valaki?

BORIS: Láttá hát. Sokan dógoztak odaki a réten is, a mezőn is. Ahogy a szél megszűnt, újból neki kellett lássanak a kazlakásnak. Káromkodtak is a legények.

PANKA: A szégyentelenek! Csak azt tudja meg a páter úr, majd megbünteti őket! Hát a munkát bé tudták-e végezni sötétedés előtt?

BORIS: (A fájós oldalát tapogatja.) Nem tudom, lelkem. Én csak azt láttam, hogy az egész réten szép egyenletesen van szétszórva a széna. Mintha csak frissen kaszálták volna le. De engem úgy elgyötört a félelem, meg a lábam, derekam is erőst fájni kezdett, hát elindúltam hazafelé.

PANKA: A kapu nyitva vót még? Bé tudtál gyünni?

BORIS: (Háborogva) Bé hát. Hiszen az imént mondtam, hogy az emberek még odaki maradtak szénát gyűjteni.

PANKA: Jól van, no. Nem kell úgy haragunni. S a felhővel mi lett?

BORIS: (Rémülten hányja magára a keresztet.) Hát a' körbe-körbe járt a rét felett, nagy forgószél kísérte, dörgött is, villámlott is benne, de egy szem eső nem sok, annyi nem hullott ki belőle. Mikor mind széjjelhányta a füvet, kapta-fogta magát, mint aki jól végezte dolgát, odébbállott.

PANKA: (Rémülten, de kíváncsian) S merre haladott tovább?

BORIS: (Eltöpreng.) A Csajághy uram bükköse felé, úgy láttam. Mér' kérded?

PANKA: (Megnyugodva) Hát mer' jó tudni, hogy atyám s anyám házát elkerülte. (Felsóhajt.)

(Hirtelen kinyílik az ajtó. Mihály úr és Garabonciás lépnek be rajta. A két cseléd megretten. Kővé dermedten ülnek a helyükön, a szavuk is eláll.)

MIHÁLY ÚR: (Megharagszik a félig leszedett asztal láttán.) Hát ti meg mit ültök itt, mint Kunné lánykorába'? Nincs dolgotok? Hányszor mondjam még, hogy szedjétek le az asztalt? (A két lány felpattan, sűrögni-forogni kezd.)

PANKA: (Rakosgatás közben, Mihály úrhoz) Hát azt nem is kérdi a tekintetes úr, mi lett Borissal?

MIHÁLY ÚR: (Megrökönyödve) Mi lett vóna? Láttam, hogy itt van, előkerült, hát mit faggassam? Vendégem van, véle óhajtok társalogni, nem Borissal! A bort, s kupákat hagyjátok itt! (A cselédek igen megszeppennek Mihály úr haragjától, jól meghúzzák magukat, úgy fejezik be a dolgukat. Mihály úr ezenközben helyel, majd borral kínálja a vendéget. A lányok félve húzódnak el Gábor diák közeléből. Csak úgy kotródnak kifelé.)

BORIS: (Kifelé menet odasúgja Pankának) Uramisten! Hogy lehet eccerre két helyen is lenni?

PANKA: (Visszasúg) A szobájába' nem vót, én láttam.

MIHÁLY ÚR: (Haragosan) Ne puszogjatok itt, hanem takarodjatok a dolgokra! (Gáborhoz) Micsoda fehérnép! Ha a kezük is olyan fűrge lenne, mint a szájuk, beh jó is lenne! Sok vesződése van ezekkel a feleségemnek. (Cselédek el.)

GARABONCIÁS: (Kedélyes megértéssel, kedvesen) Fiatalok még. A leánynak egy merő színes álom az élete. Lehet pár cseléd sarja, akkor se hagy beleszólást senki emberfiának. Ha az álmaiban megzavarják, mind megharaguszik.

MIHÁLY ÚR: (Kissé lekezelően) Ugyan miről álmodozhat egy pórleány? Fokossal verekedő jegyesrül? Sok porontyru!

GARABONCIÁS: (Mosolyogva) Hát szagos virágrul, meg madarak énekirül. Elég neki, ha szépen süt reája a nap, mindjárt jó kedve támad. Máskor meg elszomorodik, s sírva fakad bármely szép tavaszban is.

MIHÁLY ÚR: (Nevetve) De jól ösmered a leányokat! Tán udvaroltál is már egynehánynak...

GARABONCIÁS: (Elkomorodik.) Édesapám tanított erre a tudományra. Mielőtt elmentem Wittenbergába, jól kioktatott, mit vegyek komolyan, s mit ne. Udvarolni én biza' nem udvaroltam egy leánynak se.

MIHÁLY ÚR: Hogy-hogy nem? Hát tán oly csúfak a külhoni leányok?

GARABONCIÁS: (Egykedvűen) Akad köztük csúf is, szép is. De édesatyám megesketett, mielőtt elmentem, hogy csak magyar feleséget veszek, ha egyszer megállapodom.

MIHÁLY ÚR: Azt ugyan jól tette. És idehaza? Itt se találtál szép mátkát?

GARABONCIÁS: (Elszomorodik.) Mondottam, hogy még nem lehet. Ki tudja, hová vet még engem a jósorsom? Mit ámítsam én a leányokat?

MIHÁLY ÚR: Mivel ámítanád?

GARABONCIÁS: Hát hogy mellettük maradok. Ha meg útra híjnak, mivel menteném ki magam?

MIHÁLY ÚR: (Legyint.) A katonaember is odahaza hagyja a fehérnépet, mikor hadba indul. Hozzá van ahhoz szokva mind a mai asszony.

GARABONCIÁS: (Fejét csóválja.) Nem is jól van a'. Ki védi meg őket, ha ellenséges had jó? Én bizony nem hagynám hátra árván se az asszonyomat, se a gyermekeimet. Inkább maradok öreglegény.

MIHÁLY ÚR: Hát te tudod, édes fiam. A maga dolgát mindenki maga intézi. Ha az én leányom vóna az, kiért úgy aggódsz, még jobban kedvelnélek érte.

GARABONCIÁS: (Felderül az arca.) Hát kedvel, Mihály bátyám?

MIHÁLY ÚR: Kedvellek biza' én. Jóraláló embernek látszol. Szépen s tisztelettudóan beszélsz, senkit meg nem bántasz.

GARABONCIÁS: (Elmosolyodik.) Dehogynem. Sárrika kisasszonyt is megsértettem vacsora közben.

MIHÁLY ÚR: Az csak afféle lányos szeszély volt. Senki nem vette komolyan.

GARABONCIÁS: (Elkomolyodik.) Katalin asszony nemigen örül a jelenlétemnek, úgy láttam.

MIHÁLY ÚR: Ne hidd el, fiam. A feleségem túl sokat van cselédtársaságban, oly visszavonultan élünk. Elszokott a művelt társalgástól, azért furcsállja a személyedet.

GARABONCIÁS: Miért nem vesz házat Mihály bátyám a városban? Sárrika is szép eladó leány, ottan jobban válogathatna az ifjak között.

MIHÁLY ÚR: Én a más lakába bé nem költözöm.

GARABONCIÁS: Akkor építtessen! Sok mestert hínak ide külhonbul. Német s itáliai építők sok szép házat csináltak már a városokban.

MIHÁLY ÚR: Miféléket?

GARABONCIÁS: Kisebbit... nagyobbat, emeleteset, cifrábbat és egyszerűbbet is. Kinek milyen a gusztusa.

MIHÁLY ÚR: (Elgondolkodva) Annyi szent, Sárrika biztosan szívesen látna világot.

GARABONCIÁS: Azért, mert kinyílt a virág, nem baj, ha meglátja a világ.

MIHÁLY ÚR: Nocsak. Poéta is vagy?

GARABONCIÁS: Nem én. De versfaragást is tanultam az oskolában.

MIHÁLY ÚR: Hát a gyógyításhoz értesz-é?

GARABONCIÁS: Érték, Mihály bátyám. De az attól függ, miféle nyavalya kínozza, s ki az illető személy.

MIHÁLY ÚR: Hát nem egyformák vagyunk, ha megbetegszünk?

GARABONCIÁS: De nem ám! Azt már mondtam, hogy a lélek ítélkezik önmaga fölött. Ha vezekelni akar, hát vezekel. Ha hosszasan kíván vezekelni a bűnéért, nincs az az emberfia, aki meggyógyítaná a hosszás betegségibül.

MIHÁLY ÚR: Van úgy-é, hogy nincs segítség?

GARABONCIÁS: Van, bátyám, méghozzá szép számmal. Aki elúnja a földi szenvedést, visszakívánkozik az angyalok közé.

MIHÁLY ÚR: (Felfortyan.) Hogy mehetne bé a mennyeknek országába a hitvány fajzat? Még a jóknak is ki kell várniuk az utolsó ítélet napját!

GARABONCIÁS: Kinek várnia kell, kinek nem. Azt az angyalok jobban tudják. Ők oda kísérik az elhaltak lelkét, ahová kell.

MIHÁLY ÚR: (Fejcsóválva) No, csak össze ne akaszkodjál a papokkal az újfajta tanaiddal, mert könnyen megjárhatod. Manapság hamar kiátkozzák, akit eretnekségen fognak. (A szél rázni kezdi az ablakot.)

GARABONCIÁS: (Döbbsenten) De én nem vagyok eretnek! És ezek a tanok nem is újak. Maga Jézus is így tanította a prófétáknak.

MIHÁLY ÚR: Azt te meg honnét tudod?

GARABONCIÁS: Órangyalaim mondták.

MIHÁLY ÚR: (Még mindig háborogva) Hát néked több is van?

GARABONCIÁS: (Hirtelen rövidre fogja a szót.) Igen. De erről nem beszélhetek. (A szél most is sejtelmesen zúg.)

MIHÁLY ÚR: (Fejcsóválva) Fiam, fiam, de meg tudod botránkoztatni az embereket!

GARABONCIÁS: (Hirtelen vált) Hanem Mihály bátyámnak sok szép marhája van.

MIHÁLY ÚR: (Büszkén) Gazda szeme neveli őket...

GARABONCIÁS: No, hát adjon az Isten kétannyit mindbül! Én csak azt kívánom kegyelmednek. (Hirtelen kinyílik az ajtó. Panka fut be rajta rémülten.)

PANKA: Mihály úr! Mihály úr!

MIHÁLY ÚR: Mi lelt téged, te lány? S nem tudsz szebben bekéredzkedni?

PANKA: A Boris! Mind összetörte magát! Jaj, uramatyám!

MIHÁLY ÚR: (Felháborodik) Mit zaklatsz itt engem egész este a Borissal? Nincs jobb dolgod? Hát mán beszélgetni se lehet, csak folyton a rémtörténeteidet kellessen hallgatni?

PANKA: (Zavartan igazgatja a ruháját, aztán a haját, mely szétzilálódott futás közben.) De hát akkora baja lett, hogy gyorsan javasasszonyt kéne hívatni hozzá! (Egyik lábáról a másikra áll, szemlesütve vár.)

GARABONCIÁS: (Szánakozva) Mi lelte Boriskát?

PANKA: (Fél a diákra nézni. Kötelességtudóan beszélni kezd.) Ahogy mentünk ki a konyhába az edényekkel s a maradékkal, mintha valaki jó nagyot taszított volna a Borison. Megcsúszott, elvágódott, s a sok szép tányért mind összetörte!

MIHÁLY ÚR: (Untatja az asszonybeszéd.) Tán jól belekóstolt ő is ebbe a jófajta egri nedűbe, s attul szédeleg. (Gábor felé kacsint.)

PANKA: Nem a'! Boris nem iszik. És nem is szédelgett, csak láttam, hogy nekiesik valaki, s taszigálja. (Keresztet vet.)

MIHÁLY ÚR: (Neveti.) Ugyan ki taszigálta volna? Verebesné?

PANKA: (Ijedten.) Én nem tudom, ki vót, de a' biztos nem emberfia vót.

MIHÁLY ÚR: (Mint fent) Honnét tudod?

PANKA: (Riadtan pislog. Nem mer a diákra nézni, mert titokban őt vádolja.) Onnét, hogy csak egy nagy setét árnyat láttam, osztán annak semmi emberi formája nem vót.)

MIHÁLY ÚR: (Már teljesen bolondnak nézi a lányt.) Szép kis mese! A setét árnyék meg kapta-fogta magát, elébb összetörte az edényeket, utána meg a Borist. Osztán most mit akarsz tülem? Gyógyítsam meg Borist, s ragasszam meg a tángyérokot?

GARABONCIÁS: (Békítőleg) Hagyja csak, Mihály bátyám, majd én megnézem azt a lányt.

PANKA: (Ijedten hátrál.) Jaj, csak aztat ne!

GARABONCIÁS: (Döbenten) Miért ne? (Közben már félig felkelt, és úgy maradt.)

MIHÁLY ÚR: (Felháborodik.) Mi bajotok van a fiatalúrral?

PANKA: (Nagyon fél.) Jaj, nekem semmi! Elmehetek?

MIHÁLY ÚR: (Mint fent) Előbb a javasasszonyt akarod, utána meg el akarsz futni. Hát megbolondúltatok ti mind?

PANKA: (Mint az előbb) Nem, de a fiatalúr olyan furcsákat csinál! Hadd híjjuk inkább a javasasszonyt!

GARABONCIÁS: (Visszaül.) Ahogy gondolják.

MIHÁLY ÚR: (Mérgesen ráripakodik a lányra.) Mit orcátlankodsz itten Gábor úrfival? Tán a javasasszony többet tud, mint egy külhonban tanult úr? Híjd ide a Borist!

PANKA: Jaj, nem tud az most járni! Csak mind a földön fekszik és jajgat.

GARABONCIÁS: (Mihály úrhoz) Kimegyek s megnézem.

MIHÁLY ÚR: Ugyan már! Cselédek közé a konyhába? Hogy gondolod?

GARABONCIÁS: Nekem ugyan mindegy, ha a réten, a szép fűvön fekszik a beteg, vagy a konyhában, a padon. Jézus urunk is elment mindenholva gyógyítani.

PANKA: (Egyre rémültebben) De hátha mégis... Szakhmáry Panna...

MIHÁLY ÚR: (Ráripakodik.) Egy szót se többet! A fiatalúr kimegy és megnézi! Vezesd a konyhába rögtön!

(Panka kifelé indul, Garabonciás a nyomában. Ahogy az ajtóhoz érnek, egy heves szélroham kioltja a lány kezében a gyertyát. Panka felsikít. Vissza kell jönnie, hogy újból meggyújtsa. Félve indul kifelé. Mihály úr a szemével int neki, hogy lóduljon. Panka rettegve kisért. Az ajtó becsukódik. Rövid időre csend támad.)

MIHÁLY ÚR: (Felkel, s fel-alá járkál, néha meg-megáll.) Az asszonyállat az mind útálat. Öregapám csak így mondotta. Mennyi bajt tud keverni az asszony nép, ha ostoba! Úgy kell mindet kitanítani, mert odahaza csak a sok babonával, meg félelemmel tömik tele! Igaza van Gábor deáknak. Az a baj, hogy mindet csak vénasszonyok tanítják, attul olyan ijedőssek. Mire kikupálódnak, mindnek bekötik a fejét, s aztán kezdhették újra az egészséget egy másik leánnyal. (Legyint. Megáll.) Hanem furcsa, ahogy a szél furulyázik itt ma este. Akárha ősz lenne... vagy tél... Tisztára megbolondítja az asszonyokat.

(Nyílik az ajtó. Panka siet be lélekszakadva.)

PANKA: (Kifulladásra) Mihály úr! Mihály úr!

MIHÁLY ÚR: (Megfordul) No, mi lelt, Panka fiam?

PANKA: (Primitív lelkesedéssel) Csuda történt! A Boris meggyógyult!

MIHÁLY ÚR: (Ugratja) Nocsak. Nem kell már javasasszony?

PANKA: Nem kell annak már semmisse. A fiatalúr, ahogy megillette a kezével, mingyár feléledett. Felült a földön, osztán csak pislogott. Aszongya, mind elmúlt a fájdalma egy szempillantás alatt.

MIHÁLY ÚR: (Mint fent) No, hátha nem is volt olyan nagy a baja. Csak megriadt szegény feje.

PANKA: (Háborogva) Nem a'. Én láttam, hogy össze vót törve. Csupa kék-zöld folt vót a teste!

MIHÁLY ÚR: (Kineveti) Hát osztán most már kifehéredett?

PANKA: (Lelkesen) Ahogy mondani teccik. Nincs azon csak egy ütődés nyoma se. Felkelt és kivirult, mint a rózsza. Mingyár dógozni akart.

MIHÁLY ÚR: Hát azt jól tette. Eleget lazáltatok máma este. Hát a deák úrfi hol van?

PANKA: Nem hagyta, hogy azonnal munkát fogjon a Boris. Ott imádkoztassa a konyhába', hogy a lelke megtisztuljon.

MIHÁLY ÚR: Azt jól teszi. Nagy vétke lehet annak a leánynak, hogy úgy földhöz teremtették. Előbb megutaztatják, mint egy boszorkányt, már csak a seprűnyél hiányzott alóla, utána meg eltángálják.

PANKA: (Riadtan emlékezik vissza.) Hát hogy mi baja, s mit követett el, azt én nem tudhatom. Én még nem olyan régóta szolgállok itten. (Megborzong, keresztet vet.) De a fiatalúrnak csudálatos keze legyen.

MIHÁLY ÚR: No, csak meg ne ölelgessen véle! Ki tudja, mi lenne tevéled is akkor?

PANKA: (Elpirosodik) Nem vagyok én olyan rosszfajta! Ne tessék engem bántani!

MIHÁLY ÚR: (Magában jót mulat a lányon.) No, eredj, s legalább te dolgozz a konyhán, ha már Boris ilyen szentéletű lett!

PANKA: (Kihátrál.) Igenis. (Ahogy ki akar hátrálni az ajtón, beleütközik a Garabonciásba.) Jaj, Szűzanyám! De megijedtem!

MIHÁLY ÚR: (Tréfálkozva) Csak nehogy kiderüljön, hogy neked is valami nagy vétked van! (Ujjával tréfásan megfenyegeti a lányt, aki eltűnik az ajtó mögött.)

GARABONCIÁS: (Belép. Az ajtó magától becsukódik mögötte, mintha egy szélfuvallat követné.) Csak egy kis huncutságot rejteget, amit még nem mert meggyónni. (Mosolyog.)

MIHÁLY ÚR: (Meghökken.) S te azt honnét tudod?

GARABONCIÁS: (Mint fent) Együgyű lélek mindkét leány. Nem nehéz belelátni a gondolataikba.

MIHÁLY ÚR: S minő gondolataik vannak?

GARABONCIÁS: Setétek meg szerelmesek vegyest.

MIHÁLY ÚR: (Ismét helyel, s borral kínálja a vendéget.) No, hát telepedj le, s igyál a fáradalomra! Hallom, nagy dolgot míveltél odakünn a konyhán.

GARABONCIÁS: (Leül. Szerényen.) Asszonybeszéd. Hanem megfáradni valóban megfáradtam. De valami nem hágy nyugodni.

MIHÁLY ÚR: (Álmélkodva) S mi légyen az?

GARABONCIÁS: Azt nem tudom. De az imént se tudtam megpihenni, azért jártam egyet odakünn, mikor Mihály bátyámmal találkoztunk.

MIHÁLY ÚR: No, azzal én is úgy vagyok. Különösen, ha a fehérnép felbosszant.

GARABONCIÁS: (Egyszerűen) Én nem szoktam indulatoskodni. Csak valami nyugtalanság jó rám.

MIHÁLY ÚR: (Öreges bölcselkedéssel) Tavasz van, fiam, azért. Nagy úr a természet szava.

GARABONCIÁS: (Zavarba jön.) Nem úgy értettem, bátyám. Engem az nyugtalanít, mikor a feladatodat nem tudom.

MIHÁLY ÚR: Miféle feladatodat?

GARABONCIÁS: Az új dolgaimat, amelyekért elküldenek valahová.

MIHÁLY ÚR: (Tréfálkozva) No, most ugyan akadt dolgod a cselédek között!

GARABONCIÁS: (Elkomolyodik) S még akad is. Jobb lenne korán útra kelnem, s nem háborítanom itt Mihály bátyám háza népét.

MIHÁLY ÚR: (Megütközik.) Dehogyan engedlek el én! Megbántanád a hölgyeket, és én magam is megharagunnék. Hiszen csak most érkezted! S jobb lenne, ha magad oszlatnád el a riadalmat az asszonyok lelkiből, nem peniglen ők költenének mindenféle badarságot.

GARABONCIÁS: (Szomorkásan lehajtja a fejét.) Nagy úr az emberi lélekben lakozó setéség. Az termi a sok badarságot. Nem hiszem, hogy azt én valaha is eloszlathatom.

MIHÁLY ÚR: (Nyugtatólag) Csak ne keseredj úgy neki! A két cselédlány is hogy megszeretett!

GARABONCIÁS: (Mint fent) Ne higgye, bátyám, nem úgy van az. Most csak megörvendettek, amiért elmúlt róluk a baj. Titokban most is éppúgy rettegnek tőlem. Ha az örömük elszáll, megint félni fognak és kerülni. Mikor nem hallom, boszorkánysággal vádolnak majd a hátam megett.

MIHÁLY ÚR: (Felháborodik.) Csak nem lesznek tán olyan hálátlanok! Majd adok én nekik vádaskodni!

GARABONCIÁS: (Reználtan) Emlékezzék vissza majd a szavamra, bátyám! Nem egyszer éltem én már át ilyet. Tudatlanok szegények.

MIHÁLY ÚR: (Indulatoskodva) Majd letöröm én a derekukat, csak merjenek orcátlanul viselkedni véled!

GARABONCIÁS: Kegyelmed csak őrizze meg lelkében a csodát! Nem kérek ennél többet. A hálát meg bízza az égiekre! Ők mindent számon tartanak.

MIHÁLY ÚR: (Kíváncsian) Hát mégis csak csodát tettél? Ne szerénykedj, hadd halljam!

GARABONCIÁS: Mikor a lélek megtisztul a rontástól, mit önmagára hozott, olyankor Istenhez válik hasonlatossá. Ez a csoda.

MIHÁLY ÚR: (Megrökönyödik) Az ember nem lehet Istenhez hasonlatos. Porból, s sárból vétetett.

GARABONCIÁS: (Egyszerűen) A teste igen, az romlandó. De a lelke Istentől való. Az ragyogja be úgy a valóját, hogy csak úgy fénylik tőle az orcája. Láttam volna azt a kis cselédlányt, mint ült s ragyogott! Valósággal elnyomta a gyertya fényét.

MIHÁLY ÚR: (Furcsállja a dolgot) Boris? Pedig annak elég setét képe nagyon.

GARABONCIÁS: (Kedvesen) A lelke mindenkinek fényes, még a legeggyűbb állatnak is.

MIHÁLY ÚR: (Nem érti.) Az imént mintha azt mondtad volna, hogy setéség lakozik az ostobák lelkében, fiam.

GARABONCIÁS: Azok a földi tanulságok. Ki mit tanul odahaza vagy a más házában, az ráülepszik a lélekre, az nem hagyja fényeskedni. A jó tanítómester arrul ösmerszik meg, hogy csupa tiszta lelkű gyermek s ifjú veszi körül. Nem a sötétséget, csak mind a tudást gyarapítja bennök, és tudós embert nevel még az együgyű családok sarjaiból is.

MIHÁLY ÚR: (Barátságosan) Hát tenéked, fiam, ugyancsak sok jó mesterral lehetett találkozásod. Valósággal megszegyénít az embert, mert ifjú ember létedre tanulni lehet tőled. Mintha mindent értenél a világ dolgaiból, s mindenre magyarázattal szolgálsz. Nemhiába beszélsz annyit a lélek fényességéről, mert belőled is az árad.

GARABONCIÁS: (Szerényen) A tudás útja mindenki előtt nyitva áll, Akárki választhatja a tudatlanság helyett.

MIHÁLY ÚR: (Kedélyesen) No, fiam, tudás ide, vagy oda, én bizony megfáradtam. Én most a setétséget választom, hogy megpihenhessek. (Mindketten felkelnek, s kifelé indulnak.)

GARABONCIÁS: (Előre engedí Mihály urat.) Míg a test nyugoszik, addig a lélek álmodik s tanul. (Kimennek. Az ajtó ismét magától csukódik a Garabonciás után.)

(A szél susogni kezd. Néha zúg, máskor különös zenével muzsikál. A fények sejtelmessé válnak. Egy erősebb fuvallattól kialszanak a gyertyák. A színpad félhomályba borul. A bútorok recsegni-ropogni kezdenek, az ablakokat meg-megrezegteti a szél. Egy darabig csak ez a különös szél-zene hallatszik. Hirtelen kivágódik a szomszéd szoba ajtaja (jobbra), és hosszú lepelbe burkolózott alak jelenik meg.)

FÉRFI SZELLELEM: (Bekukkant, szétnéz, lassan, sejtelmesen közeledik. Óvatosan kémlel körbe, majd az asztalhoz közeledik. Szétnéz rajta, mint aki mások nyomát keresi. Utána az egyik ablakhoz lép, mindkét kezével feléje bök, mire az ablak kivágódik, besüvit rajta a szél. Lobogtatja a függönyt, a kísértet lepleit. Olyan, mintha nagy hidegség támadt volna. A kísértet megfordul, társának int, aki az ajtóban leskelődve állt eddig.) Gyere, lelkem, mind visszavonultak már.

NŐI SZELLELEM: (Félénken belép, tétován halad társa felé.) Biztos vagy benne, jó Henrikem?

FÉRFI SZELLELEM: (Fölényesen) Biztos vagyok, hogyne lennék! Miért?

NŐI SZELLELEM: (Mint fent) Mert ma este oly nagy nyugtalanság lett úrrá e házon. Már azt hittem, sose jöhetünk elő.

FÉRFI SZELLELEM: (Nyugtatólag) Ó, hát az csak a vendégük miatt volt. De milyen szórakozató ember! Földi ember fia nem szokott ilyen lenni manapság. Mind telve vannak félelemmel. Az ifjú ember csak megmosolyogja őket, akár mi magunk szoktuk.

NŐI SZELLELEM: (Síri hangon) Nagy úr a földi kötelék, és túl nagy teher az embertestet viselni. Míg én is földi asszony voltam bizony, sokat sírtam, s reszkettem az életedért, kedvesem. Mikor harcba indultál, meghaltam minden búcsúzáskor.

FÉRFI SZELLELEM: (Kedvesen átöleli. Állnak együtt az ablaknál.) Pedig jó nagy bolondság volt. A lélek gyakorta máshol tartózkodik, mint ahová a porhüvelyé viszi. Még csata közben is megesett, hogy reád gondoltam. Nem volt miért aggódnod. Az egymásnak teremtett lelkek csak egymás oldalán lehetnek boldogok.

NŐI SZELLELEM: (Társához simul) Milyen jó ezt hallani, kedvesem! Ha újból leszületünk a földre, ismét engem fogsz választani?

FÉRFI SZELLELEM: (Lelkesen) Megkereslek, ha a világ legtávolabbi zugában leszel is!

NŐI SZELLELEM: Nem biztos, hogy sokat kell keresned. Én foglak követni, s közeledben igyekszem majd újjászületni.

(Nyílik az ajtó, Panka siet befelé, gyertyát oltani jönne. A sötétség láttán megtorpan.)

PANKA: (A sötétben matatva) No, mi az? Tán Boris megelőzött vóna? De hát a' nem lehet. Együtt vótunk. A sötétben lassan tájékozódni kezd. Meglátja a folyosóról beszűrődő fényben a nyitva hagyott ajtót. Arrafelé tapogatózik a sötétben. Nagy nehezen megtalálja, és becsukja.) Micsoda szél! Honnét fúj e' még mindig? Hiszen az ajtót már bétettem. (Észreveszi a nyitott ablakot.) Hát ez meg mi az Isten csudája? Mára minden magától nyitódik s csukódik? (Arrafelé indul. Hirtelen meglátja az ablak előtt álló szellempárt.) Jaj, segítség! Kísértet! Pista! Pista! (Végre kivereszi magát az ajtón, rohan a hajdút keresni. Az ajtó nyitva marad. Kintről csörtetés, jön a hajdú.)

FÉRFI SZELLELEM: Gyere, lelkem nézzünk szét hajdani kertünkben! Úgy tűnik, ezek ma este nem nyugodhatnak.

NŐI SZELLEM: Menjünk, kedvesem! (Kilépnek az ablakon, leszállnak a kertbe.)

PISTA: (Beront, fáklyával a kezében. Panka a nyomában, félénken áll az ajtónál.) No, hol az a kísértet? (Körbejár, de sehol senkit nem talál.) Hászen csak nyitva maradt az ablak. Biztos a függönyt vélted kísértetnek. No, ládd-é, mingyár megcsendesedik minden.

PANKA: (Az ajtóban áll s szípig, nem mer bejönni.) De én láttam! Ketten vótak. Egy ember- s egy asszonyformájú.

PISTA: (Bambán mered rá. Kissé indulatosan) No, de hát látod, hogy nincs itten senki!

PANKA: (Makacsul) Hátha a szomszéd szobába mentek!

PISTA: (Mint fent) Az ajtó zárva vagyon.

PANKA: Én tettem bé az imént. Nyitva vót az is. (Könyörög.) Pista, eriggy mán, nézd meg!

PISTA: (Megsajnálja a lányt) No, jól van, te bimbó! De félős leány vagy! (Beront az ajtón) Hé! Van itt valaki? (Körbecsörtet a másik termen is. Panka reszketve áll az ajtóban. Fél egyedül maradni, elindul Pista után. Pista ezenközben visszatér, az ajtót becsukja maga mögött. Kedvesen, kissé szánakozva a lányon.) Nem vót ott egy árva lélek se. Bizonyára képzelődtél.

PANKA: (Siránkozva) Én nem szoktam képzelődni. Ott vótak e' az ablaknál. Átölelték egymást.

PISTA: (Nevet. A szabadon maradt karjával magához vonja a lányt. Jól megropogtatja a derekát.) Így, mint én tégedet?

PANKA: (Felsikít. Eltaszítja magától a legényt.) Juj, ne, Pista, ne! Én úgy félek!

PISTA: (Pajzánul. Nem engedi a lányt) Osztán mitül? Egy kis öleléstül? Ha vélem hálnál, eszedbe se jutna kísértetekről, meg efféle bolondságokrul eszelegni. (Viaskodnak. Pista erősen tartja a lányt, meg akarja csókolni.)

PANKA: (Tetszik neki a legény, de megijed a hirtelen rohamtól.) No, eresz mán, te szégyentelen! Rendes lány vagyok én! (Pista szájon csókolja.) Eressz mer' megmondlak az asszonyomnak!

PISTA: (Kineveti, s nem ereszti.) No, hiszen majd pont a te nyafogásod érdeklí útet! (Tovább ölelgeti) No, hát bémehetnek hozzád éccakára?

PANKA: (Megijed, hogy bajba kerülhet. Tovább dulakodnak.) Eressz, te orcátlan! Nem a korcsmárosnéval beszélsz! Megládd, meggyónok mindent a páter úrnak, majd ű eligazít tégedet! Úgy kiállít a pellengérrre, mint Sarkadi Samut a múltkor! (Pofon üti a hajdút.)

PISTA: (Hirtelen magához tér. A lány szavai megijeszti. Elereszti.) Hát meg tudnád tenni? Én penig azt hittem, hogy remélhetek.

PANKA: (A ruháját lesimítja, s kifelé igyekszik. Méltatlankodva) Rendes leányt nem így szokás megkérni! És az se szokás, hogy így megnyomorgassanak, mikor úgyis félek!

PISTA: (Leeresztett vállal, bumfordin) De hát én csak meg akartalak vigasztalni!

PANKA: (Már jókora távolságra ért, biztonságban érzi magát, onnét nyelvel.) No, hiszen, szép kis vigasz! Hogy nem sül ki a szemed!

PISTA: (Megsemmisülten áll. Morogva) De elpárolgott a félelmed!

PANKA: (Fölénye biztos tudatában) Az biza' el! (Fürgén kipattan az ajtón, elfut.)

PISTA: (Feszülten) Csak el ne járjon a szád, te lány! (Panka futása hallatszik a folyosón. Mintha halkan kuncogna is.) No, szép kis história ez is! (Maga elé bámul.) Pedig hagyta magát megcsókolni...

(Legyint) Eh! Ki tud eligazodni ezeken a leányokon... mind olyan úrhatnám lesz, ha idekerül... (Kedvetlenül kifelé indul.) No, jó éccakát, szellem uraságok! (Kilép az ajtón, de nem éri el a kilincset, ahogy érte nyúl, mert egy hirtelen szélroham bevágja utána.)

(A szín sötétben marad. Halkan, sejtelmesen duruzsol a szél. Az ablakon holdfény szűrődik be. Ágak mozognak az ablak előtt, lomb susog, kutyák vonítanak. Recsegés-ropogás, halk, surranó lépések hallatszanak. Meg-megroppannak a bútorok, olykor megrezdül az ablak, rázkódik az ajtó. Minden kísérteties és kissé félelmetes. Toronyóra kondul, majd ismét csend lesz, aztán újra a reccsenések, lépések, surrogások, apró zajok. Bagolyhuhogás, macskanyávogás, leplek susogása, és mindennemű félelmet keltő zaj és effektusok. Ez így megy egy darabig, míg csak derengeni, szürkülni nem kezd. Fokozatosan világosodni kezd a szín, az éjszaka sejtelmes árnyait felváltja a nappal fényessége. Előbb vöröses fény árad be az ablakon, a felkelő nap sugarai, majd aranyosra vált, végül ismét tiszta fehérségben pompázik minden, ahogy beköszöntött a reggel. Kakas kukorékol, aztán lónyihogás, szekérnyikorgás, kutyák ugatása hallatszik. Kint a folyosón csoszogás, felkeltek a cselédek. Egyelőre nem látni senkit, csak a reggeli készülődés hangjai érnek el az üresen, de most már barátságosan álló terem falai közé. Nagy nyugalom árad, akár az áldás, Kinyílik az ajtó, Panka jön be. Kinyitja az ablakot, szellőztet. Majd korsóval tér vissza, virágokat öntöz. Láthatóan fáradt az éjszakai izgalmak után. Időnként ásít. Mikor a virágokat locsolja, meg-megáll, elmosolyodik, elábrándozik. Pistára gondol. Most már biztos a dolgában, tudja, hogy kezében a legény. Jön-megy, visszatér, seprűvel a kezében. Takarítani kezd, majd fellocsolja a padlót. Dúdolgat is közben.

VEREBESNÉ: (Fekete ruhás öregasszony, halkan benyit. Most még halkra fogja a szavát, mert tudja, hogy az uraságok alszanak.) Jó reggelt, lelkem!

PANKA: (Kedvesen) Jó reggelt, Verebes néni! Mi járatban van erre?

VEREBESNÉ: (A ház külső cselédei közé tartozik. Csendesen, majdnem súgva) A Páter Úr üzenté Rozikával, hogy jókor reggel idegyün. Alaposan takaríts!

PANKA: (Felháborodik) De hiszen rendszeren szoktam én takarítani mindig! Ki is kapnék az asszonyumtól!

VEREBESNÉ: (Békítőleg) Jól van, no, lelkem, ne haragudd, tudatlan vénasszony vagyok én. (Észreveszi a lány fáradtságát.) Hát téged mi lelt? Úgy nézel ki, mint öreganyád. Nem aludtál az éjjel? Csak nincs más szeretőd néked is?

PANKA: (Elsápad.) Jaj, ne is tessék mondani, Verebes néni! Itten kísértetek jártak az éccaká!

VEREBESNÉ: (Primitív rémülettel) Csak nem tán? S hol? (Keresztet vet.)

PANKA: (Ő is keresztet vet.) Hát itt ni, az ablaknál. Itt álltak e' mind a ketten.

VEREBESNÉ: (Szörnyülködik, de nemigen hisz a lánynak.) Jaj, hát ketten is vótak? S te mit tettél?

PANKA: Híttam a Pistát. (Elpirul)

VEREBESNÉ: (Gyanút fog) Osztán ú... megtanálta... a kísérteteket? (Végigméri a lányt.)

PANKA: (Zavartan) Nem. Eltűntek, mire ú gyűtt.

VEREBESNÉ: (Tréfásan, de bizalmasan) Hát akkor együtt hajtottátok a szellemeket egész éccaká?

PANKA: (Duzzogva) Én nem. Elfutottam, s nyugodni tértem. De nem jött álom a szememre. Egy szemhunyás nem sok, annyit nem aludtam.

VEREBESNÉ: (Mint fent) Nagy úr a természet szava. Hát tán megszerelmesedtél? Derék legény az a Pesta, úgy-é?

PANKA: (Idegesíti, hogy leleplezték) Én nem a Pista miatt... csak mer' úgy félttem...

VEREBESNÉ: (Kedvtelve végigméri a lányt) No, ha félnek a leányok, hamar gyűnnek vigasztalni a legények... Béengeded?

PANKA: (Értetlenül) Én? Kit?

VEREBESNÉ: (Mint aki együgyű emberrel beszél) Hát te... A Pestát.

PANKA: (Felcsattan) Én rendes leány vagyok! Hozzám nem járhat bé senki!

VEREBESNÉ: (Békítőleg) No, jól van, no. Mit paprikázodol úgy fel? Úri háznál sok minden megesik.

PANKA: (Sértődötten elfordul, dolgát teszi.) De nem velem.

VEREBESNÉ: (Szeretettel s jókedvűen) Akkor hát... hamarosan békötik a fejedet, lyányom.

PANKA: (Még duzzog, de örül a szónak.) Majd békötik, ha elgyün az ideje. Ráérek én, nem vagyok még vénlány.

VEREBESNÉ: (Kíváncsian, súgva) Osztán mondd csak... miféle ember az a deák?

PANKA: (Kissé félvállról veszi az öregasszonyt. Visszavágásképpen szítani akarja a kíváncsiságát.) Abbiza' különös ember, de jó.

VEREBESNÉ: (Bizalmasan, súgva) Úgy-e, hogy meggyógyította az a Borist is?

PANKA: (Most meg ő lesz kíváncsi) Mér? Még kit?

VEREBESNÉ: Hát a Faszari Piri kezit is máma hajnalba'. Pedig az mán mind le vót száradva, emelni is alig tudta.

PANKA: (Felháborodva) No, hát, ha valaki, ú aztán meg nem érdemlette! Mindig a másé kellett neki, azér' verte meg úgy az Isten! (Hirtelen megáll) De hát hogy ment ki a fiatalúr? S honnajt tudta, ki beteg? Vasárnap nem nyissák ki oly korán a kaput.

VEREBESNÉ: (Félve mondja ki a szót.) Aszongyák, hogy a szél hátán jár az az úr. Olyan köpönyegi van, aki bárhová is elrepíti.

PANKA: (Eltűnődik. Nem érti.) Boris is úgy szállt ki az ablakon, hogy a deák úr közbe' meg itt vót s beszélgetett a tekintetes úrral. De a köpönyegje nem vót itten.

VEREBESNÉ: (Sopánkodva) Én ahho' nem értek. (Primitív mohósággal) Osztán nem lehetne, hogy varázsolna?

PANKA: (Megmosolyogja) S mit varázsoljon? Kendet ifjítsa meg? Azt megteheti Szakhmáry Panna is.

VEREBESNÉ: (Elszégyelli magát.) Ugyan, lyányom, hogy beszélhetsz ilyent? Meghótt mán az én uram. Kinek a kedviér' fiatalodnám? (Csökönnyös kitartással) De hát akinek tudománya van, a' meg tudja szaporítani a jószágokat is.

PANKA: (Nem tetszik neki ez a beszéd.) Minek kendnek a sok jószág, ha mán az ura is meghótt? Nem dógozott még eleget életibe?

VEREBESNÉ: (Zavarba jön. Erre nem is gondolt. Sopánkodva.) Jaj, hát nem is nekem, csak úgy... azt gondoltam... (Váratlan fordulattal) Mér? Hátha a te kelengyédet sokasítaná meg, azt biztos nem bánád.

PANKA: (Vidáman) Nem én. De hát mit törődik az úrfi az én kelengyémmel? Vannak a világba' szép kisasszonyok.

VEREBESNÉ: (Kíváncsian) No, hát csak nem udvarolni jött ide az ifiúr?

PANKA: Nem tudom. Sok mindenről esett szó, de az úti célját nem említé.

VEREBESNÉ: Csak tartsd nyitva a szemedet, lyányom! Előbb-utóbb majd kiderül.

PANKA: Maga meg igyekezzék, mert kikapok az asszonyomtól, ha itt találja!

VEREBESNÉ: (Öregesen, a fájós derekát tapogatva) Menek, no, menek. (Reménykedve) Hátha az én derekamat is megilletné a deák úr, biza' hálát adnék a Jóistennek!

PANKA: Csak kérje meg reá! Amilyen jólelkű, biztos megteszi.

VEREBESNÉ: (Felcsillan a szeme) Ugyan! Csak nem tán? (Lelohad a kedve, mert attól tart, ugratja a lány.) Hát Isten áldjon leányom!

PANKA: Minden jót, Verebes néni! (Verebesné el. Panka dalolva tesz-vesz, rakosgat tovább.)

KATALIN ASSZONY: (Bejön. Frissen, pihenten, szépen, vasárnapi öltözetben.) De jó kedved van, te lány! Csak nem kértek meg?

PANKA: (Zavartan, gyanakodva. Meghajol az asszonya előtt.) Szép jó reggelt adjon az Isten! Nem kértek meg. Csak úgy dalolok.

KATALIN ASSZONY: (Nemigen törődik a lánnyal. Az ablakhoz lép, kinéz a kertbe.) Beh szép ez a mai reggel! Még a természet is Istent dicséri.

PANKA: (Kötelességtudóan) Azt üzeni a páter úr, hogy jókor reggel idegyün.

KATALIN ASSZONY: (Megfordul. Komolyan, gyorsan parancsot oszt.) No, ha azt üzente, akkor szépen teríts! Hozd ide a Bibliát, fehér abrosz legyen az asztalon, és a kertből hozzál friss, fehér virágot, s tedd a Biblia mellé! Szentelt gyertya is legyen! (Türelmetlenül) Na, mit állsz itt? Lódulj gyorsan dolgozra! Sárika lányomat is ébresszétek fel!

PANKA: Hát Mihály urat?

KATALIN ASSZONY: Őt nem kell. Tudhatnád már, hogy legkésőbb fekszik, s leghamarabb kel. Bejárta az már a fél határt máma reggel. No, igyekezz!

PANKA: Igenis. (Kisiet. Az ajtónál belebotlik a diákba) Szűzanyám, de halkan jár az úrfi! De rám ijesztett ismét! (Félreáll az útból, a diákot beengedi.)

GARABONCIÁS: (Megmosolyogja a lányt, s belép.) Gyónd meg a bűnödöt ma reggel, attól tisztább lesz a lelkiismereted. (Panka zavartan kifut.) Jó reggelt adjon az Isten, kedves Katalin asszony! Nem zavarok?

KATALIN ASSZONY: (Már el akart menni ő is.) Nem, dehogyis. Csak kerüljön beljebb!

GARABONCIÁS: (Észreveszi, hogy terhére van Katalinnak) Ha megzavartam volna reggeli dolgaiban, megkövetem érte. (Meghajol.)

KATALIN ASSZONY: Én csak egy kis reggeli imádságra készültem.

GARABONCIÁS: No, hát ne zavartassa magát, asszonyom, én addig visszavonulok egy kissé.

KATALIN ASSZONY: (Egyre jobban idegesíti a diák.) Mikor félbe kell hagyni valami dolgunkat, az csak azt jelenti, hogy nem jókor fogtunk hozzá. (Helyet mutat a diáknak, előbb maga is helyet foglal.)

GARABONCIÁS: (Derűsen) Helyesen mondja, Katalin asszony. Hamarosan úgyis mély áhítatban lesz része.

KATALIN ASSZONY: (Megütközve néz rá.) Hát azt meg honnét tudja kegyelmed?

GARABONCIÁS: (Elmosolyodik. Titokzatosan.) Már a jó szél is azt fuvolázza, hogy ma reggel szent látogatója lesz e háznak.

KATALIN ASSZONY: (Idegenkedve, mint előző este.) Nem értem, honnét tud ily dolgokat. És a szél se fú máma reggel. Lőrinc páter valóban azt üzente, hogy idejön.

GARABONCIÁS: (Derűsen) Tudtam én azt. De asszonyom nem jól tudja. Ma reggel kedves szellő fújdogált, s szárította a harmatot.

KATALIN ASSZONY: Nocsak. Hát az úrfi is harmaton jár?

GARABONCIÁS: (Jókedvűen) Ki jókor reggel a harmat vizét issza, meg nem vénül az soha.

KATALIN ASSZONY: (Rácsodálkozik.) Úgy. Hát akkor attól olyan szép ez a Szakhmáry Panna is.

GARABONCIÁS: Attól is. Meg hogy szép a lelke, ki a testét élteti.

KATALIN ASSZONY: (Teljesen elképed.) Honnét tud mindent kegyelmed? S honnét ismeri Szakhmáry Pannát? Hát az úr mindenütt jelenvaló, mint maga az Isten?

GARABONCIÁS: (Elkomolyodik) „Istennek nevét hiába a szádra ne vedd!” Ember fia méltatlan az ilyen összehasonlításra.

KATALIN ASSZONY: (Keresztet vet) Bocsássa meg nekem az Úr! Csak hát nehéz azt megérteni, hogyan tudhat annyi mindent uraságod e ház népéről, s mind e faluról, ha még csak az este érkezett?

PANKA: (Belép.) Megérkezett a páter úr.

KATALIN ASSZONY: Vezesd be hát!

PANKA: (Utat enged a papnak) Tessen parancsolni!

(Lőrinc páter idősebb ferences pap, kissé testes termetű. Belép. Katalin asszony és a Garabonciás felkelnek a tiszteletére. Katalin előre jön, hogy üdvözlje a papot.)

KATALIN ASSZONY: Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus!

GARABONCIÁS: Dicsértessék!

LŐRINC PÁTER: Mindörökké! Ámen.

KATALIN ASSZONY: (Kezet csókol a papnak, és beljebb invitálja.) Fáradjon be, páter uram! (A diákra mutat) Házunk vendége, Petrőczy Gábor úrfi. (Míg a két férfi el van foglalva egymással, szemével haragosan int Pankának, hogy rendezze már el végre az asztalt. Panka kisiet.)

GARABONCIÁS: (Ő is kezet csókol a papnak. Lassan együtt az asztal felé mennek.) Nagy híre jóval megelőzte, atyám. (Előbb Katalin, majd a férfiak leülnek.)

LŐRINC PÁTER: (Összevont szemöldökkel) Akárcsak tégedet, fiam. (Hosszasan, fürkészszerűen nézi a fiatalember arcát.) Ki kell, hogy faggassalak, miféle tudománnyal ámítod te az asszonynépet.

GARABONCIÁS: (Visszahúzódva) Nem ámítok én senkit. Csak tanulni s gyógyítani szoktam. S mit magam is tudok, olykor másoknak megtanítom.

(Panka jön be, a kért holmikat hozza. Ki- s be jár, lassan tesz-vesz, hogy minél többet hallhasson ő is.)

LŐRINC PÁTER: (Nem túl barátságosan) Hát tán a Szakhmáry Pannát is tanítottad valamire odakünn a réten? Azt mondják, jól eltársalगतatok.

GARABONCIÁS: (Nyugodtan) Igen, atyám. De én magam is tanultam tőle, mert nagy tudománya vagy annak a leánynak.

LŐRINC PÁTER: (Felháborodik) Annak a bűbájosnak? Annak csak a boszorkányságra van esze!

KATALIN ASSZONY: (Eddig megütközve hallgatta a párbeszédet. Zavartan felkel.) Megbocsátanak az urak, nekem még a konyhán lenne dolgom.

LŐRINC PÁTER: (Látszik, hogy szereti a jó ételeket. Joviálisan) Menj csak, leányom! Én úgyis magam kívántam kikérdezni ez ifjú urat. (Katalin zavartan kiset, Panka a nyomában.) Mely eltévelyedés tisztának nézni egy minden hájjal megkent leányzót! (Szemét az égre emeli, háborog.)

GARABONCIÁS: (Untatja a pap kenetessége.) Nem úgy találtam, hogy a leányasszony romlott volna.

LŐRINC PÁTER: (Hőbörögve) Mit tudsz te felőle? Hiszen csak most jöttél!

GARABONCIÁS: (Nagy nyugalommal) Tapasztalt utazó hamar eligazodik az ösmeretlen emberek dolgában. Sok füvesasszonyt, s -embert ismertem, tudós papokat is, kik tudták a füvek titkát, de a leányasszony tudományához hasonlatosat még nem láttam.

LŐRINC PÁTER: (Naiv háborgással) No hiszen tégedet is elbájolt a nagy tudományával! Csak nehogy valami nyavalyába ess, mert bizony mondom, hogy nagy boszorkányság az, amit az a leány mível!

GARABONCIÁS: (Egyszerűen) Engem a leányok el nem bájolhatnak. Nem kötöttem le magamat egyiknek se, és egyhamar nem is fogom. Szakhmáry Panna tán másnak szép leány, de én a tudós asszonyt látom benne.

LŐRINC PÁTER: (Haragos, hogy a diák ilyen tántoríthatatlan) Jól mondod, biza', barátocskám, nem is leány az, hanem bizonyára asszony már régen! Csakhogy Isten áldását nem kérte reá, úgyhogy el is kárhozik érette a szégyentelen! (Hirtelen megáll) Hanem te honnét tudod? Csak nem háltál véle magad is? (Hátrahőköl, iszonyodva.)

GARABONCIÁS: (Rendületlen nyugalommal) Én bizony véle sem, de mással sem, hiszen mondtam, hogy nem udvarlok senkinek is. Hogy leány-é vagy asszony, azt nem tudhatom, csak sejtem, mert magamról is jól tudom, hogy aki a gyógyításban jártas és sikeres akar lenni, az jobb, ha lemond mindenféle pajzánságrul. Krisztus urunk se élt az asszonnyal.

LŐRINC PÁTER: (Felpattan, mint akit kígyó mart meg.) Micsoda istentelenség! Egy ilyen tisztátalan lelket Jézus Krisztushoz hasonlítani! (Hányja a keresztet magára.) Azonnal bánd meg bűnödöt, s térj meg, imádkozzál! Körülnéz, a Bibliát keresi, de Panka még csak most hozza be. A barát ráförmed a lányra.) Add már ide, no! De lassan jársz! (Úgy kikapja a lány kezéből a könyvet, hogy az kilötyöggeti a vázából a vizet.)

PANKA: (Megrökönyödik a pap viselkedésén.) Mi baj van, páter úr? Mi történt?

LŐRINC PÁTER: (Rákiált a lányra.) Mit ácsorogsz még itt? Eredj dolgozdra! Bűbájosságrul van szó, s nem kell, hogy te azt kitanuljad!

PANKA: (Bizonytalanul álldogál. Nem tudja, beszélhet-e.) Páter úr, kérem!

LŐRINC PÁTER: (Kissé lelohad a mérge a lány szelídsége láttán.) No, mi az? Mit kívánsz? (A Bibliát az asztalra teszi.)

PANKA: (Csendesesen, megilletődve, mert sajnálja a diákot.) Páter úr, azt beszélük a faluba', hogy a Márkus Rozi rezedája kivirágzott máma hajnalra.

LŐRINC PÁTER: (Megütközve) Hát aztán? Azért virág, hogy kinyíljék.

PANKA: (Bátortalanul álldogál.) Igen ám, de most még csak május hava elején járunk. Annak még nincs itt az ideje.

LŐRINC PÁTER: Lárifári! Mi gondom nekem a Márkus Rozi rezedájára? Ha kinyílott, hát kinyílott! Biztosan szépen sütötte a nap.

PANKA: (Leszegett fejjel) Sütni éppen sütötte, de Rozi aszongya, hogy azon tegnap még csak egy bimbó se mutatkozott. Mer' hogy a deák úr... (Elhallgat, fejét lehajtva az asztalhoz megy, és a virágot az asztalra helyezi. Elbizonytalanítja a pap viselkedése.)

LŐRINC PÁTER: (Értetlenül néz a lány után.) Mi van a deák úrral?

PANKA: (Csendes alázatossággal) Hogy ű teszi a csodákat, aszongya mindenki... Mer' hogy a Boris is meggyógyult az este, máma jókor reggel meg a Faszari Piri... Ahová a deák úr megyen, még a lába nyomán is virág terem. (Hálásan néz a Garabonciásra.)

LŐRINC PÁTER: (Kissé kioktatva és lekezelően) Te csak bízd rám a csodák felderítését, leányom! Majd én kikérdezem Gábor urat. Te menj dolgozra!

PANKA: (Elszontyolodva) Igenis. (Kifelé indul.) De ugye nem bünteti meg a fiatalurat, páter uram? (Félve néz vissza.)

LŐRINC PÁTER: (Elmosolyodik.) Azt csak bízd rám, kire rovok ki penitenciát! (Körülnéz) No, hát hová lett e ház népe? Tán aluszik még mindenki? Pedig én Isten igéjét hirdetni jöttem.

PANKA: (Csendesesen) Nem alusznak. Mindjárt jőni fognak. (Halkan kimegy, becsukja az ajtót.)

LŐRINC PÁTER: (Garabonciáshoz fordul.) No, hát, fiam, csendesedjünk egy kicsit! Nem illik haragosan Istenhez fordulni.

(A falon függő feszület előtt letérdelnek a földre. A pap fennhangon imádkozik, a diák halkan mormolja utána. Az ablakon besüt a nap, és beragyogja a szobát. A kertből madárcsicsergés hallatszik. Sáríka nyit be, de az imádkozó férfiak láttán megtorpan, s megáll az ajtóban. Ezenközben csendesesen lemegy a

FÜGGÖNY

HARMADIK FELVONÁS

Színhely: ugyanott. A reggeli áhítat után Katalin asszony gazdag reggelit szolgáltatott fel, annak a végén járnak. Mihály úr, felesége s leánya, meg a két vendég ül, miközben a cselédek leszedik az asztalt. Verőfényes, szép reggel van, igazi vasárnapi hangulat.

LŐRINC PÁTER: (Jóllakottan, elégedetten és ráérősen üldögél, mint akinek feltett szándéka, hogy elidőzik.) Isten megáldja a bőkezű adakozót. Legyen áldás e házon, mert jószívű lakói vannak. (Kezével áldást oszt.)

KATALIN ASSZONY: (Büszke a dicséret miatt. Szerénykedve.) Köszönjük, atyám, de nem szolgáltunk reá e szerény reggelivel. De ha páter uram megtisztelne bennünket máma ebédre, igyekezni fogunk kiérdemelni a dicséretet.

LŐRINC PÁTER: (Kegyes leereszkedéssel) No, hát maradhatok éppen, ha már ilyen szépen invitálnak. Mielőtt eljöttem, Péter atyára hagytam, meg Kelemenre, a mai miséket. Azzal a feltett szándékkal érkeztem (Szigorúan néz Garabonciásra), hogy még e szent napon igazságot teszek a kegyelmetek vendége dolgában.

MIHÁLY ÚR: (Felkapja a fejét. Láthatóan nem örül a hírek.) Miért? Csak nem történt valami igazságtalanság?

LŐRINC PÁTER: (Rendíthetetlenül) Azt nem lehet tudni, mi történt igazán, de a környéken annyi mindenféle hír szálldos, hogy magam vagyok kénytelen utánajárni.

MIHÁLY ÚR: (Észreveszi a pap barátságtalan szándékát. Menteni próbálja a diák helyzetét.) Nos, ha így vagy, hadd maradok én is, családom is, hogy tanúskodhassunk az úrfi ügyében! Katalin nem örül, Sárika annál jobban, az arca felragyog.)

LŐRINC PÁTER: (Nincs elragadtatva az ötlettől.) A fiatalurat magam szándékozom kifaggatni s tanúk nélkül.

MIHÁLY ÚR: (Nemtetszéssel) Házam népe illedelmes viseletű, senki nem háborgatja páter uramat ez inkvizíció közben. De kötelességemnek tartom, hogy a vendéget, kit házamba fogadtam, megvédelmezzem. Így kívánja az illem.

SÁRIKA: (Elkotyogja magát) Mi is sokfélét láttunk tegnap óta, s mi is felelhetünk a páter úr kérdéseire.

LŐRINC PÁTER: (Szigorúan rendre utasítja). Leányasszonynak nem illik beleártania magát a férfiak dolgába! Nemigen szolgáltál reá az iménti dicséretre. (Sárika megszeppelve ül.)

MIHÁLY ÚR: (Szeretettel) Leányom fiatal még. Bocsásson meg néki, atyám! Eztán csendben leszen, s csak akkor szól, ha kérdezik. Igaz, leányom?

SÁRIKA: (Illedelmesen) Igenis, atyámuram. Megígérem.

LŐRINC PÁTER: (Kelletlenül) Nos, ha ennyire féltik tőlem a deák urat, nem bánom. Csak nehogy szégyenkeznie kelljen a kisasszony előtt!

KATALIN ASSZONY: (Kínosan érzi magát, ő igyekszik kimaradni az ügyből.) De nékem talán megbocsát a páter úr, a konyhán el kell igazítanom az ebéd dolgát. (Szedelőzködik.)

MIHÁLY ÚR: (Szigorral) Úgy illenék, hogy velünk együtt alávesd magad Lőrinc páter inkvizíciójának.

KATALIN ASSZONY: (Szinte menekül kifelé.) Idővel visszatérek. Ha az ebédhez kiosztottam minden parancsot, nem fogok késlekedni.

LŐRINC PÁTER: (Joviálisan) Csak ne szabadkozzál, leányom! A jó konyhának a lelke a ház asszonya. S téged e tekintetben csak dicséret illet.

KATALIN ASSZONY: (Arca felderül.) Köszönöm, atyám! Reá fogok szolgálni e méltatásra. (Meghajol) Megbocsátanak az uraságok? (Sietve el.)

GARABONCIÁS: (Eddig csendes türelemmel hallgatta a pap vészjósló beszédét. Szerényen) Ugyan mivel érdemltem ki, hogy a páter úr ily haragra gerjedett ellenem?

LŐRINC PÁTER: (Ingerülten) Én bizon nem haragszom reád. De tudnom kell, nem követtél-é el valami istentelenséget.

GARABONCIÁS: (Nyugodtan) No, ha csak ennyit kíván tudni, nem szükséges aggódnia. Én nem járok rosszban, s nem szoktam gonosz dolgokat mívelni.

LŐRINC PÁTER: (Makacs kitartással) Az majd kiderül szavaidbul. S ha ennyi tanú van, ők is igazolhatják, igazad vagyon-é.

MIHÁLY ÚR: (Nyugodt fölényel) Mink csak azt tanúsíthatjuk mindnyájan, hogy e fiatalúr nagy tudományú, s hogy a lelkében sok szeretet lakozik. Amit pedig cselédeimmel s a faluban mívelt...

LŐRINC PÁTER: (Félbeszakítja) Előbb a garaboncás urat hadd kérdezzem! Ha mindent megvallott, utána nyilatkozzanak a tanúk! (Mihály úr indulatba jön, de elhallgat. A pap a diákhöz fordul.) Hogy híjják kegyelmedet?

GARABONCIÁS: Petrőczy Gábor, szolgálatjára.

LŐRINC PÁTER: (Szigorúan) Atyja neve?

GARABONCIÁS: Petrőczy István.

LŐRINC PÁTER: Lakása hol vagyon?

GARABONCIÁS: Nekem? Mindenütt, ahol szállást adnak.

LŐRINC PÁTER: (Felháborodik) Csavargó az úrfi? Atyjaurának háza nincsen?

GARABONCIÁS: (Türelemesen felelget) De vagyon. Érsekújvárt.

LŐRINC PÁTER: (Bizalmatlanul néz rá alulról felfelé) Oly messziről szállott hát ide uraságod?

GARABONCIÁS: (Mint fent) Nem szállottam. Gyalogszerrel érkeztem.

LŐRINC PÁTER: (Gyanakodva) Úgy? Hát lova sincs az úrnak? Tán nem közrendi származású?

GARABONCIÁS: (Nyugodtan) Vannak lovaim, s szépek. De ily hosszú útra nem hoznám el egyiket se. Rég megholtak volna ennyi törődéstül. Származásomat tekintve nemesi ház szülötte vagyok.

LŐRINC PÁTER: (Nem tágít) Ha a ló megholt volna, kegyelmed hogyan bírta ki a sok bolyongást?

GARABONCIÁS: (Egyszerűen) Engemet megsegít az én Istenem. Mátyás király is járt gyalogszerrel, mikor közelebbre s alaposabban óhajtá kitudni az ország dolgait, mégis nagy király volt. Nem mindig jó magas lóruól közeledni másokhoz. De hadd emlékeztessen a páter urat, hogy maga Krisztus urunk se járt szekéren, csak az apostolok lován. Nyilván jó oka volt reá.

LŐRINC PÁTER: (Kelletlenül) Volt, volt, a szegénység, amit megfogadott.

GARABONCIÁS: (Csodálkozva) Csak nem nehezményezi páter uram? Hiszen úgy látom, maga is, atyám, efféle rendezhez tartozik.

LŐRINC PÁTER: (Komoran) Itt most én kérdezek, fiam. Várj sorodra a kérdéseiddel! Atyád mit szolt ezen bolyongásaidhoz?

GARABONCIÁS: (Szomorkásan) Édesatyám jónehány éve már, hogy elhalt. Ő a túlvilágról hinti felém áldását.

LŐRINC PÁTER: (Meg se hallja az utolsó mondatot.) Anyádasszony?

GARABONCIÁS: (Szomorúan) Atyámmal szinte egy időben halt el, s vele együtt mind testvéreim.

LŐRINC PÁTER: Úgy hát földönfutóvá lettél? Mi bajuk esett?

GARABONCIÁS: (Fáj erről beszélnie) A járvány. Kolera pusztított a városban az idő tájt. De nem kérdezhetne egyébrül, atyám? Fájó emlékek ezek.

LŐRINC PÁTER: (Nem törődik vele) Mit otthon megtanul, attul romlik el a lélek. S te hogy maradtál meg?

GARABONCIÁS: (Felháborodik) Atyámnak házánál romlottságot én bizony nem tanultam! Egyébiránt nem voltam otthon a járvány idején.

LŐRINC PÁTER: (Élvezi a fölényét) Tán akkor is eltekeregtél otthonrul, fiam?

GARABONCIÁS: (Kissé bosszúsan) Ha az egyetemi tanulmányokat tekergésnek lehetne nevezni, akkor el.

LŐRINC PÁTER: (Felkapja fejét) S hol, merre tanultál?

GARABONCIÁS: (Untatja a dolog) Mért kell páter uramnak Ádámnál-Évánál kezdeni? Nem beszélhetnénk az itt-tartózkodásomrul? Hiszen az izgatja a kedélyeket, nem úgy van? Hogy Wittenbergában tanultam, rég tudja azt már kegyelmed.

LŐRINC PÁTER: (Bölcselkedve) Mondd meg, honnét jössz, s megmondom, ki vagy. Bármit tudok is, tőled akarom hallani.

GARABONCIÁS: Hát most hallotta. De hogy minden ember egyforma volna, ki egy helyrül jön, az már tévedés. Mihály uram se azonos a cselédeivel, de még háza népével se. Nem a hely számít, hanem a lélek.

LŐRINC PÁTER: (Kissé kedélyesebben) No, látom, fiam, hogy filozófiát is tanultál. S mit még?

GARABONCIÁS: Hittörténetet s természettudományokat. Zenét és poézist is gyakoroltam.

LŐRINC PÁTER: Beszélj inkább a fűvészetről s egyéb bűbájosságokrul! Azt is Wittenbergában oktatják?

GARABONCIÁS: A természettudományoknak része a fűvészet is. De a legtöbbet azoktul tanultam, akik maguk is naponta gyakorolják.

LŐRINC PÁTER: (Maliciózusan) Mint például Szakhmáry Panna nagytudományú leányasszonytul, nemde?

GARABONCIÁS: Tőle is, másoktul is. Laktam kolostorokban vándorlásaim során. Sok gyógyító vagyon a papok között is. (Elgondolkodva) Páter uram beszélt már valaha Szakhmáry Pannával?

LŐRINC PÁTER: (Iszonyodva hátrahőköl) Hogy beszéltem volna? Én?! Egy boszorkánnyal? (Keresztet vet.)

GARABONCIÁS: (Mosolyog a pap együgyű féelmén) Hát akkor meg honnét tudja, hogy bűbajos?

LŐRINC PÁTER: (Gyorsan rávágja.) Azt bizony mindenki tudja e környéken. Rendes ember véle szóba nem elegyedik! (Végigméri a diákot.)

GARABONCIÁS: (Felkacag) No, én ugyan nem lettem becsstelenné a véle folytatott diskurzustól. Nagyon is jószágos lelke vagyon a leányasszonynak.

LŐRINC PÁTER: (Szájához kapja a kezét.) Ezt még egyszer a szádon ki ne ejtsd! Már így is meg kell büntesselek! Még a mai napon elmondasz száz Miatyánkot!

GARABONCIÁS: (Kedélyesen) Ha megbüntet, atyám, hát felvállalom. De ne haragudjék már annyira! Hogyan hozhatna igazságos ítéletet, ha a lelkében nagy indulat lakozik? A harag rossz tanácsadó.

LŐRINC PÁTER: (Lekezelően) Hogy én hogy ítélekem, azt nem egy ifjú embertől fogom megtanulni!

GARABONCIÁS: (Csendesen) „Ne ítéld, hogy ne ítéltessél!” Krisztus urunk is ifjú ember volt, mikor ezt mondotta. Csak nem vitatja el az ő igazságát is, atyám?

LŐRINC PÁTER: (Haragosan rákiált. Kijön a sodrából, mint aki csak indulataira hallgat, mikor nincs igaza.) Ne káromold az Urat! Én Isten igéjét hirdetem, s ha ítélekem, az ő nevében teszem!

GARABONCIÁS: (Nyugodtan) Isten nevében, Jézus Krisztus tanításai ellenében? Azt hogyan lehet?

LŐRINC PÁTER: (Szinte tombol a dühtől. Felpattan.) Túl nagyra tartja a tudományát, gyermekem! De az egyház ítélőszéke nem oly türelmes, mint ki e kegyes tudományokra tégedet kioktatott! (Kifullad, kapkod a levegő után, arca, feje csupa vörös.)

MIHÁLY ÚR: (Békítőleg) Nyugodjék meg, atyám! A fiatalúrnak igazsága vagyon. Nem szabad úgy megharagunni Istennek szent napján.

GARABONCIÁS: (Felkel, s a paphoz lép.) Engedje meg, atyám, hogy kezemmel illethessem! Nagy vértolulása lőn hirtelenjében, nehogy baja essék!

LŐRINC PÁTER: (Hisztérikusan) Ne illess engemet! Nem kérek a sátáni tudományodbul! (Láthatólag rosszul van.)

MIHÁLY ÚR: (Ő is felkel, hogy a pap segítségére siessen.) Gábor úrfi nem a sátántól tanult. Csak engedje meg néki, atyám, hogy segédkezet nyújthasson! (A lányához) Sáríka, kislányom, hozz gyorsan friss vizet! (Sáríka kisiet.)

LŐRINC PÁTER: (Szédeleg, mint akit a guta kerülget.) Víz! Víz! Rosszul érzem magam! (Szinte észre se veszi, ahogyan a diák keze hozzáér. Előbb a hátára teszi a kezét, majd megfogja a pap pulzusát. A rosszullet szinte pillanatok alatt elmúlik. A pap teljesen magához tér, még mielőtt Panka, Sáríkat kísérve besiethetne. Garabonciás elengedi a pap kezét.) Mi az? Mi lett velem? Mi ez a nyugalom?

GARABONCIÁS: (Nyugodtan, mosolyogva áll.) Semmi, semmi. Csak kissé felizgatta magát, páter uram.

PANKA: (Egy kupa vizet nyújt át.) Tessen parancsolni a páter úrnak.

LŐRINC PÁTER: (Átveszi a vizet. Iszik, majd visszaadja a kupát Pankának. Garabonciához) Mit tettél velem, hogy ily hirtelen lenyugodtam? (Int a leánynak, hogy elmehet. Panka el.)

GARABONCIÁS: (Nyugodtan, mosolyogva) Semmi különös. A lélek házában rendet teremtettem elébb, majd a vére buzgását csendesítém le, nehogy a szél megüsse.

LŐRINC PÁTER: (Megijed) Oly nagy bajom volt?

GARABONCIÁS: (Egyszerűen) Az a fontos, hogy most már nincsen. Vigyázzon az indulatoskodással, páter uram! A guta a haragos természetűeket szokta megütni.

LŐRINC PÁTER: (Elgondolkodik) No, hát köszönöm, fiam, hogy e nagy bajtul megmentettél. Csak a módját nem értem. (Tűnődik)

GARABONCIÁS: (Csendesen) Ezt csak kevesen foghatják fel emberi értelemmel. De kegyelmed tanult skolasztikát. „Credo, quia absurdum est.” Nem gondolja, páter uram, hogy éppen erre is alkalmazhatja?

LŐRINC PÁTER: (Megütközik.) A dogmák nem arra valók, hogy közönséges hétköznapi dolgokra vonatkoztassák őket.

GARABONCIÁS: Hanem mire?

LŐRINC PÁTER: A dogma az dogma, a szent tanítás része. Mi köze volna a bűbájossághoz?

GARABONCIÁS: Ha a tanainkat a gyakorlati életre nem alkalmazhatjuk, üres betűhalmaz vagyunk csupán a tarsolyunkban. A tudomány próbája az élet. Egyébiránt ez nem bűbájosság.

LŐRINC PÁTER: (Meghökken) Hanem micsoda?

GARABONCIÁS: (Nagy nyugalommal) Gyógyító tudomány, ahogyan Jézus Krisztus hagyományozta reánk.

LŐRINC PÁTER: (Felcsattan) Már megint kezdted ezt az istentelenséget? Krisztus urunk csodáit senki meg nem ismételheti.

GARABONCIÁS: (Mint fent) Csak az apostolok. Meg utána mind, kik az ő tanításait megismerhették, s tovább adták nagy titokban. Így maradt reánk.

LŐRINC PÁTER: (Gonoszul) Úgy? Hát te valamely titkos szekta tanítványául szegődtél?

GARABONCIÁS: (Rendületlenül) Nem, atyám. A gyógyítani tudó emberek közelében mindig akad egy-két fogékony lélek, ki e titkok ismerhetésére méltó. Isten így rendeli ezt el. A papok között is akad még mindig szép számmal, ki valóban tiszta lelkű, s nemcsak a rangra, jómódra vágyik.

LŐRINC PÁTER: (Türelmetlenül) Hogy-hogy *még*? S hogyan merészeled te bírálni a felszentelt és jámbor életű atyákat?!

GARABONCIÁS: (Csendesen) Azokat én nem bíráltam. De kegyelmed talán helyesnek találja, hogy egy pap vizet prédikáljon, s bort igyék?

LŐRINC PÁTER: (Leinti) Én a szóbeszédre nem adok. (Gúnyosan) Az egyház egyébiránt jobban tudja a tekerdő fiatalembereknél, ki méltó s ki nem, a szentségekre. (Fölényesen mosolyog.)

GARABONCIÁS: (Rezignáltan) Akkor miért nem az egyház orvosolja a kegyelmed baját, hanem éppen én, kit úgy megítélnek?

LŐRINC PÁTER: (Kioktatja) Te csak ne fuvalkodjál úgy fel a nagy tudományoddal! Ki tudja, mely becstelen forrásból ered!

MIHÁLY ÚR: (Békítőleg) Nem kellene kissé lepihennie, páter uram? Igen megfáradhatott az iménti nagy bajában. Én igazán nem akarnám megsérteni, de Gábor öcsém nem érdemli ezen becsmérítő szavakat. Oly szépen s hirtelen elmúlászta a kegyelmed baját, hogy abban inkább angyali üdvözlés lehetett, nem holmi boszorkányság.

LŐRINC PÁTER: (Rendre utasítja.) Mondottam volt, hogy a tanúk későbbet szóljanak! Míg én ki nem derítem ezen tudomány eredetét, te csak ne vélekedjél elhamarkodottan, nehogy gyanúba

keveredjél magad is! (Mihály úr láthatólag visszafogja az indulatait, s nem szól többet.) Egyébiránt nem vagyok fáradt. Nyugodtan folytathatjuk tovább a deák úr kikérdezését. (Garabonciáshoz) Nos? Szóval hol s kitől tanultad mesterkedéseidet?

GARABONCIÁS: (Szíven üti a pap hálátlan viselkedése. Szomorkásan.) Ha a Jóisten segítségével mesterkedés, akkor miről beszélgetünk mi itten? Az Úr megmutatta kegyes jóindulatát kegyelmed irányában, ujjával érinté, meggyógyítá, de páter uram káromló szavakat hint feléje. Mi többet lehet mondani egy embernek, mint hogy bajaitul megszabadulhat?

LŐRINC PÁTER: (Ismét indulatba jön.) Engemet nem az Isten ujjá érintett, hanem a tiéd! Hogyan merészeled magadat azonosítani ővéle, szavaimat pedig káromlásnak nevezni?!

GARABONCIÁS: Csak ne jöjjön úgy ismét indulatba, atyám! Ha valaki elmulasztja eszébe venni az első intést, nem biztos, hogy másodszor is részesülhet a jóban. A lélek durvasága visszapattan az Úrról, és azt sújtja le, aki esztelenül gyakorolta.

LŐRINC PÁTER: (Fölényes göggel) Te csak ne fenyegetőzzél, fiam, a Jóisten nevében! Kérdésekre egyébiránt nem válaszoltál.

GARABONCIÁS: (Szerényen, de némi daccal) Isten ujjá emberi lény által is érinthet bennünket. Ki gyógyítani tud, Istentől kapja erejét. Mikor kezünkkel illetünk valakit, a mi közvetítésünkkel s rajtunk keresztül a Mindenható ereje árad a beteg embertársunk felé. Azért gyógyult ki oly hirtelen Lőrinc páter a bajából.

LŐRINC PÁTER: (Csökönnyösen) Hogyan állíthatod magadul, hogy közvetlen kapcsolatban állsz magával az Atyaistennel? Nem félsz, hogy szavaidnak súlyos következményei lesznek?

GARABONCIÁS: (Nagy-nagy nyugalommal) Én biza' nem félek egy teremtett lélektől se. Istennel pedig bárki kapcsolatban állhat, ki imádkozni tud.

LŐRINC PÁTER: (Gúnyosan) No, látod, fiam, mely számárságot mondtál! Imádkozni bárki emberfia tud, ki nem siketnéma s nyelvét ki nem vágák. Én Isten szolgája vagyok, mégse mondhatnám, hogy az Úrral oly kapcsolatban lennék, hogy diskurálni is tudhatnék veled.

GARABONCIÁS: Mert páter uram nem tartozik a beavatottak közé. Ahogyan különbség van ember és ember között, ugyanúgy van pap és pap között is. Ki tudósabb s jelesb a szeretetben, ki kevésbé. Imádkozni pedig, bizony mondom, hogy nem mindenki tud. Nem elég gépiesen elmormolni az imádságot, hanem az csak akkor hat, ha átszellemülten mondják. Istenhez nem úgy kell szólani, mintha az egyszeregyet mondanánk fel az oskolában.

LŐRINC PÁTER: (Mint akit a kígyó mart meg, felcsattan) No, hát majd már imádkozni is tőled fogok tán megtanulni! De felfuvalkodtál nagy gögösségedben! Hátha én penitenciát rovlak ki reád, s el kell mondanod száz Miatyánkot, tán az is értelmetlenség, nem?

GARABONCIÁS: (Nyugodtan) Ha valaki esztelenül s lélektelenül mondja el, bizony mondom, nincsen semmi fogantatja. Isten nem eszeveszett, hogy százszor, ezerszer, s akárhányszor kellessen kérni tőle. Megérti ő azt egy imádságból is. Ha méltóak vagyunk rá, meghallgat, ha nem vagyunk, eltörli még a kívánságainkat is.

LŐRINC PÁTER: (Felháborodottan) Mely szentségtörő szavakat használod! Ezt bizony jelentenem kell, fiam. Megbírálod még magát az anyaszentegyházat is. Hát kinek hiszed te magadat?

GARABONCIÁS: Isten egyszerű szolgájának. De míg atyám a dogmák s az egyház, vagyis az emberi építmény szigorával, gyűlölettel kíván lesújtani rám, én addig a magam emberségével és Isten szent erejével s szeretetével segítém s gyógyítám kegyelmedet. Melyikünk hibázik tehát? Aki haragoskodik, vagy aki szeret?

LŐRINC PÁTER: (Felpaprikázva) Isten szolgájának csak felszentelt pap nevezheti magát. Te, aki a szentségekben s teológiában járatlan vagy, csak ne ártsd bele magad a mi dolgunkba! A büntetésről pedig tudhatnád, hogy szükséges olykor. Az a szülő, aki csak szereti, de soha meg nem bünteti gyermekét, nagy esztelenséget követ el. A pofon emlékezteti vissza az éretlen suhancot, mikor cselekedett helytelenül, s mely következése lehet majdan tettének.

GARABONCIÁS: (Leverten) Krisztus urunk nem pofozkodásra tanított bennünket, hanem jóságra, szeretetre és megbocsátásra. A mai gyermekek viszont azért oly ijedősek, az emberi lélekben azért van annyi félelem, mert riogatással s ütlegekkel kívánják jó útra terelni őket.

LŐRINC PÁTER: (Fölnyeskedve) Az emberi lélek attul van tele félelemmel, hogy tudja bűneit, s fél a következésitül.

GARABONCIÁS: (Egyszerűen) A félelem a szeretet hiánya. A bátorság a lélek bizonyossága a szeretetben. Nézzen reá Sáríka kisasszonyra, s lássa, mely különbség vagyon közte s ezen pórleányok között! Azokat félelmeken s babonákon nevelték, s rettegnek még a szélfúvástul is. Sáríka kisasszonybul csak úgy árad a bizonyosság, hogy jó szülei őt szeretik, s mindhalálíg szeretni fogják.

LŐRINC PÁTER: (Felháborodik) Miféle badarság ez, fiam? Hogy hasonlíthatsz egy úri kisasszonyt cselédlányokhoz?! Más nevelést kaptak, ez csak természetes.

GARABONCIÁS: Mást, de nem pusztán a rangban látom az okát, hanem a szeretetben. Ha meg nem sértem, atyám, az imént nem válaszolt nékem, ki hibázik többet?

LŐRINC PÁTER: (Kelletlenül) Mind hibázunk, fiam, kik e földi siralomvölgyben élünk. Nincs ember büntelen, de szeretet híján sincsen.

GARABONCIÁS: Jól mondja, atyám. De nem mindegy, melyik uralkodik rajtunk.

KATALIN ASSZONY: (Besiet. Még csak most értesült a páter betegségéről, mert korábban szobájába visszavonult. Aggódó arccal a páterhez siet.) Hogy van a páter úr? Nem esett baja?

LŐRINC PÁTER: (Joviális jószágoskodással) Köszönöm, leányom, már jobban vagyok.

MIHÁLY ÚR: (Katalinhoz) Hol jártál ily soká?

KATALIN ASSZONY: (Haragos pillantást vet a férjére.) Szobámba kellett visszavonulnom, mert a konyhában ruhám elpiszkolódott (Valóban másik ruha van rajta.) Míg ott foglalatoskodék, nem hallottam, mely felfordulás támadott idelent. Panka mostan szólott, és én azonnal idesiettem. (A paphoz) Valóban jobban van, atyám?

LŐRINC PÁTER: Jobban, jobban. (Int Katalinnak, hogy üljön le, s hagyja őt. Katalin nagy méltósággal helyet foglal.) Ez ifjú úr valamely bűbájosságban részesített, s nem kellett eltávoznom még ez árnyékvilágból.

KATALIN ASSZONY: (Elhúlve) S páter utam hagyta?

MIHÁLY ÚR: (Jókedvűen) Mint a kezes bárány. De hirtelen magához is jött azután.

SÁRIKA: (Lelkesen) Igen. Ő is kivirult, mint a Boris tegnap. (A páter szigorú pillantást vet rá, hirtelen abbahagyja, zavarodottan ül.)

KATALIN ASSZONY: (Leinti a leányát.) Ne tégy ilyen illetlen összehasonlítást máskor a páter úrra, leányom!

SÁRIKA: (Félénken) Igenis, asszonyanyám.

KATALIN ASSZONY: (A paphoz) Miféle bűbájosság volt az, ha meg nem sértem?

LÓRINC PÁTER: (Fontoskodva) Annak az okát s mikéntjét tudakolom az ifiúrtól, de eleddig nem sokat nyilatkozott, igen nagy titokban tartja, mint ahogy a garabonciások szokták.

GARABONCIÁS: (A páterhez) Nehéz azt megmagyarázni, mi kézzel nem fogható. A földi ember mindig anyagias válaszokat követel. Ha páter uram is gyógyítana, megértené, hogy minden újabb lépcsőfokkal a tudásban egyre egyszerűbbé válik minden.

LÓRINC PÁTER: (Lekezelően) Mely badarság ez már megint! A tudásért sokat kell küzdeni, tanulni, és a tudás nagyon is bonyolult!

GARABONCIÁS: (Nyugodtan) Annak, aki nem érti. De aki nemcsak ész nélkül magolt, hanem értelemmel tanult, tudnia kell, hogy maga az univerzum, és aki teremtette, a Mindenható, egyszerűen nyilvánul meg. Aki ismeri a titkokat, azaz beavatott, annak betekintése nagyon egészen nagy dolgokba is.

LÓRINC PÁTER: (Leccsap rá, mintha rajtacsípte volna valamin a diákot.) Ohó, barátocskám! Miféle beavatásról beszélsz te itten?! Csak nem valami titkos szekta mívelt titkos varázslatokat véled?

GARABONCIÁS: (Idegesíti a pap gyanakvó vádaskodása, de igyekszik megőrizni a nyugalma.) Nem, atyám. Aki beavatást nyer, az csak Isten által juthat hozzá. Földi emberre azt nem bízzák, mert az könnyen eltévelyedhet. Az isteni titkokhoz hozzájutni csak Isten által lehetséges.

LÓRINC PÁTER: (Értetlenül) Osztán mibe avatnak be?

GARABONCIÁS: (Türelmesen magyarázva) Az isteni titkokba, mint például a gyógyító energiák mibenléte. A csillagok titkába és a világmindenség működési elvébe.

LÓRINC PÁTER: (Megrökönyödik) Ugyan ne mondd már, hogy te tudod, mitől forog a világ!

GARABONCIÁS: (Szerényen) Tudom, de nem beszélhetek róla.

LÓRINC PÁTER: (Gyanúja ismét fellobban.) Úgy? Szóval el kell titkoljad a nagy tudományodat? És ki esketett meg rá?

GARABONCIÁS: (Mint fent) Mondottam volt, hogy vannak dolgok, melyekről nem beszélhetek. A tudomány se való mindenkinek, hát még a magasabb rendű dolgok ismerete!

LÓRINC PÁTER: (Maliciózan) S te engem oly ostobának tartasz, hogy nem hiszed el, vajon felfoghatom-e szavaid értelmét?

GARABONCIÁS: (Türelmesen) Azt nem én döntöm el, kit avatnak be. Se érte, se ellene nem tehetek semmit. Azt az Úr mondja meg, kit tart méltónak erre.

LÓRINC PÁTER: (Dühösen) S te engem úgy-e, méltatlannak ítélsz e fene nagy kiválasztottságra?

GARABONCIÁS: (Nyugodtan) Én senki emberfia fölött nem ítélek. Megteszi azt helyettem az Úr. Én csak annyit tudok, hogy akit e dolgra kiválasztanak, annak le kell mondania minden haragról, gyűlöletről, indulatoskodásról.

LÓRINC PÁTER: (Egyre dühösebb megint) Már megint kioktatsz orcátlanul? Oly istenkáromlást teszel, hogy azt ugyan nehéz harag nélkül hallgatni!

GARABONCIÁS: (Nyugtatólag) Ne izgassa úgy fel magát, páter uram! Ha nemes harag hajtja is, fékezze indulatait, s tekintse saját egészségét!

LÓRINC PÁTER: (Cinikusan) Itt vagy te, majd kiigazítod a hibámat, ha a szél megüt is.

GARABONCIÁS: (Döbbsen a szája elé kapja a kezét. Egy pillanatig úgy marad.) Ne hívja ki maga ellen a sorsot! Én csak akkor tehetek kegyelmedért valamit, ha az Úr is úgy akarja. Ne káromolja hát tovább becsmérő szavakkal, mert büntetést von a fejére!

LŐRINC PÁTER: (Farkaszemet néz a diákkal.) Már megint fenyegetőzöl?!

GARABONCIÁS: (Csendesesen) Csak figyelmeztetem, atyám. Ez kötelességem.

LŐRINC PÁTER: No, jó. Most hallgass ide, fiam! A kötelességedre hadd emlékeztesselek én is! Vond vissza bolondságaidat e beavatásról, s egyéb zagyvaságaidról, különben az Egyház ítélőszéke elé fogsz állani! De meglehet, hogy még amúgy is. Ennyi eretnokséget rég nem hallottam, s tanácslom e ház lakóinak is, hogy meg ne hallgassák! (Szigorúan körbenéz. Katalin engedelmesen hallgatja. Garabonciásra megbotránkozott pillantást vet. Mihály úr megütközve hallja a pap szavait. Sárika elszontyolodik, ő, akárcsak az apja, kedveli a diákokat.)

GARABONCIÁS: (Döbbsen néz körül, majd nyugodtan szembenéz a pappal.) A beavatás nem zagyvaság. Valaha a papok kezében volt e lehetőség. De visszaéltek vele, és olyanokat fogadtak maguk közé, kik erre érdemtelenek voltak. A papi felszentelés is a beavatás földi mása. De mivel a beavató vagy felszentelő se tisztánlátó avagy beavatott, így csak vak vezet világtalant: egyik érdemtelenről a másikra szállt a tudás illúziója.

LŐRINC PÁTER: (Felpattan. Megint csupa vörös a feje. Kiabál.) Már megint becsmérni mered az egyházat, s paptársaimat?! Tudd meg, hogy az Inkvizíció ítélőszéke előtt fogsz felelni mocskos beszédedért! (Mihály úrhoz) Kísértesd szobájába a fiatalurat, s őriztesd jó, fiam! Utána küldess a darabontokért!

MIHÁLY ÚR: (Elkomorult arccal ül. Sajnálja a diákokat, de tart a paptól s az inkvizíciótól. Kiszól az ajtón.) Pista!

PISTA: (Bejön és engedelmesen megáll az ajtóban.) Igenis.

MIHÁLY ÚR: Kísérd a fiatalurat a toronyszobába, s őrizd jól!

PISTA: (Értetlenül néz, de nem mer szólni.) Igenis. (Kissé félve és esetlenül elkíséri a diákokat, ki ezenközben felkelt és az ajtó felé tartott.)

(A család döbbsen csendben ül. A pap állva nézi, fölényesen, hogy kíséri Pista a Garabonciást. Arcán győzelmes kifejezés. Mikor becsukódik az ajtó, egy pillanatig körbejárhatja a tekintetét a családon. Sárika és Mihály úr kínosan feszengve nézte a jelentet, Katalin fölényesen, mint aki eleve tudta, nem lesz jó vége a dolognak.)

LŐRINC PÁTER: (Mihály úrhoz fordul. A feje furcsán vörös most is. Fejét ingatja) No, fiam, már láthatod, érdemtelen fogadtál a házadba. (Fejét ingatja) Csak nehogy bajod essék tenéked is belőle. (Sopánkodva) Hogy az előljáróim hogy s mint ítélnék majd felőle, azt nem tudhatom. Kötelessége léssen mindenkinek tanúskodnia ez ügyben. (Kissé elnézően) Hanem azt jól tettétek, hogy itt maradtatok. Legalább tanúsíthatjátok, mely istentelen szavakkal illetett engem s az egyházat e szerencsétlen megtévelyedett. (Szédelegni kezd, leül. Sárikához) Hozathatnál ismét ama jó forrásvízből, leányom. Az imént is oly jól esett.

SÁRIKA: (Engedelmesen) Máris, atyám. (Megkönnyebbülten kisiet.)

LŐRINC PÁTER: (Ismét Mihály úrhoz fordul.) És most mint vélekedel az ifiúr felől, fiam?

MIHÁLY ÚR: (Csendesesen, megfontoltan szól.) A kegyelmetek párbeszédjin fölöttébb csudálkoztam. Teológiában nem vagyok jártas, a diskurzus azon részit meg nem ítélnem. A deák úr engemet nem bántott, sem családom egyetlen tagját sem. A vendégjoggal vissza nem élt, sőt illedelmesen s

tisztelettel viselkedett mindnyájunkkal. A cselédünket meggyógyítá nyavalyájából, hasonlatosképpen a páter urat is. Mint kellene vélekednem?

LŐRINC PÁTER: (Nem örül a védelmező szavaknak. Ideges, rosszul van, vörös fejjel szédeleg.) Jó keresztény létedre nem kéne védelmezz egy ilyen istentelent! (Indulatát alig fékezheti.)

(Sáríka siet be, nyomában Panka.)

PANKA: (Vizeskorsóból vizet tölt, a pátert kínálja.) Tessen parancsolni. (Elkottyantja magát.) De veres a páter úr feje! (Primitív kíváncsisággal nézi a papot.)

KATALIN ASSZONY: (Szigorú tekintettel, szúrósan néz Pankára.) Te most elmehetsz.

PANKA: Igenis. (Engedelmesen kimegy, de az ajtóból kíváncsian visszakukkant. Végül eltűnik, az ajtót teljesen becsukja.)

LŐRINC PÁTER: (Lassan, kortyolgatva issza a vizet. Láthatóan rosszul éli a kórt. Mihály úrhoz) A deákot... őriztetni kell... nehogy megszökjék... fiam...

MIHÁLY ÚR: (Bólint.) Pista vigyáz reá, ne aggódjék, atyám.

LŐRINC PÁTER: (Tekintete zavaros. Összefüggéstelenül beszél.) Szakhmáry Panna... lovakrul... mintha... mind bűbájos... (Nyelve nem forog tovább, feje előrecsuklik a nagy, nehéz test az asztalra zuhan.)

MIHÁLY ÚR: (Felugrik) Páter uram! (A pap nem válaszol.) Én idehozatom a deákot.

KATALIN ASSZONY: (Ő is felpattan.) Jaj, azt nem szabad! A páter úr azt mondta, hogy bűbájos, és őriztetni kell! Felcsert kéne hívatni s eret vágatni az atyán, hisz a szél kerülgeti!

MIHÁLY ÚR: (Kétségek között) Tán már el is érte. Az imént is a deák mentette meg tüle!

SÁRIKA: (Ijedten bólogat.) S mily hamar! Mire visszaértünk a vízzel, már meg is könnyebbedett.

KATALIN ASSZONY: (Letorkolja) Elhallgass rögtön! Nem éretlen leányok mondják meg, mi történjék a háznál!

MIHÁLY ÚR: (Ingerülten, Katalinhoz) Te is hallgass el, asszony! (Halkan súgva) Hátha a páter úr meghal, és ki se tudódik, mi járatban volt erre?

KATALIN ASSZONY: (Megütközve nézi az urát, majd a hörgő, szélütött embert.) Mit beszél kegyelmed? Én hívatom a felcsert. (Kikiált) Panka!

PANKA: (Besiet) Igenis. (Meglátja a papot, összecsapja a kezét.) Szűzanyám! A páter úr! Mi lelte?

KATALIN ASSZONY: (Idegesen) Hívjátok azonnal a felcsert! Lőrinc páter igen beteg.

PANKA: (Primitív döbbenettel) Hogy-hogy nem a deák urat híjják? A' többet tud, mint a felcsert.

KATALIN ASSZONY: (Ráripakodik) Takarodj rögtön dolgozdra! Senki nem kérte a tanácsodat! (Panka ijedten kifut.)

MIHÁLY ÚR: (Eltökélten) Én mégis inkább a deákra bízom. Igaz, megmondotta előre, hogy másodszer már nem biztos, hogy segíthet, de jóllehet, nemes érzésű ifjú, hátha mégis megtehetné. (Haragosan néznek szembe egymással.)

KATALIN ASSZONY: (Megvetőleg) Nemes érzésű... boszorkánymester... (Fintorog)

SÁRIKA: (Ijedten) Jaj, Istenem, asszonyanyám, ne becsmérelje a fiatalurat, mert nagy bajt hoz a házra! (A kezét tördéli.)

KATALIN ASSZONY: (Felcsattan) Miket beszélsz, te buta leány? Ugyan mi bajt hozhatna, kit bézártak a magas toronyba? (Odakintről morajlás, dörögni kezd az ég, vihar előtti szél fúj, néha villámlik.)

SÁRIKA: (Ijedten) Ugye, megmondottam? Tegnap is úgy volt. Ki rosszat gondol Gábor úr felől, azt megbünteti a Jóisten. Ha tiszteletben tartják, nem bánt senkit, hanem csak segít rajta.

KATALIN ASSZONY: (Megrendül) S honnét veszed te mindezt?

SÁRIKA: (Cérnavékony hangon) Borist is azért érte baj, mert félt a deák úrtól, s magában becsmérelte. A páter úr is sok rossz dolgokat mondott reá, s megütötte a guta. Bizonyára igazat beszélt Gábor úr, mikor azt mondotta, hogy őtet a Jóisten választotta ki. Nem szabad reá semmi rosszat is mondani, nemhogy még toronyba záratni! (Odakintről hirtelen besüt a nap, mintegy válaszként a leány szavaira. Fekete felhők tornyosulnak, de mintha félrevonták volna az égi függönyt, ragyog a napsugár és besüt az ablakon. Katalin döbbenetben nézi, majd hol a lányára, hol a férjére esik a tekintete, s aztán újra a kinti fény-jétékra.)

MIHÁLY ÚR: Mondasz valamit, te lány. Én biza' kiszabadítom a deákot. (Kikiált az ajtón.) Panka!

PANKA: (Azonnal bejön.) Tessen parancsolni!

MIHÁLY ÚR: Szólj Pistának, hogy kísérje azonnal ide a deák urat!

PANKA: (Felragyog az arca) Máris szaladok! (Kifut.)

(Az előbbi mennyei színjáték tovább folytatódik. Ragyogó napsütés tölti be a termet. Mindhárman elbűvölten nézik.)

SÁRIKA: (Derült arccal) Megmondtam, úgy-é, hogy ez volt a baj, a deák úr becsmérlése, szóval s tettekkel bántalmazása?

PISTA (Lélekszakadva futott idáig) Mihály úr! Mihály úr!

MIHÁLY ÚR: (Szigorúan) No mi az? Hová tetted a deák urat?

PISTA: (Kétségbeesetten) Aztat én sehova. Jól bézártam a torony ajtaját, s őrzöttem, mígnem a tekintetes úr érettem nem izent. De mikor felmentem, Gábor úrfinak már hűlt helye vót. Úgy eltűnt a', mint a kámfor! (Riadtan néz, fél a büntetéstől.)

KATALIN ASSZONY: (Diadalmas arccal) Mégis csak boszorkány az! Kiszállott az ablakon! Nem láttad repülni a magasban? (Odakint mennydörgés. Ismét beborul.)

PISTA: (Ijedten) Nem én. Senkit és semmit nem láttam. Egy árva lélek nem járt arra, de még a szél se fútt. Oly csendesség vót, hogy levél se rezzent!

MIHÁLY ÚR: (Megdöbben) Hátha kiugrott s nyakát szegte szegény feje. Szétnéztél a torony alatt?

PISTA: (Engedelmesen) Széjjel bizony. Ott se vót senki. De még a környéken se.

KATALIN ASSZONY: (Ravaszkás mosollyal) Nem láttál valamiféle tisztátalan állatot arrafelé? Macskát, kígyót, varangyot, vagy effélét? Hátha átváltozott.

PISTA: (Bamba arccal néz.) Nem láttam én ott se állatot, se embert. Csak a nagy síri csend honolt mindenfelé. (Odakint hatalmas csattanás, mennydörgés, közeledő zivatar hangja.)

SÁRIKA: (Könyörögve) Jaj, édes anyámasszony, nagyon szépen kérem, hagyja abba! Nékünk is bajunk eshet! (Katalin nem felel.)

PANKA: (Bejön) Megérkezett a felcser.

KATALIN ASSZONY: Akkor ereszd be!

PANKA: Igenis. (Kinyitja az ajtót, beengedi a felcsert.)

FELCSER: (Szikár, idősebb ember. Ingujjban, egyszerű falusi öltözetben érkezik, mint ki dolgát félbehagyta.) Jó napot adjon az Isten!

MIHÁLY ÚR: Fogadj' Isten!

FELCSER: (Nehézkesen mozog az úri helyen.) Hol van a beteg? (Meglátja, odamegy, s meg akarja fordítani. A nagy, nehéz test lezuhan a földre. A felcser mellétérdel, megnézi.) Há'szen ez már meg van hólva.

MIHÁLY ÚR: (Döbbenten) Biztos kend ebben?

FELCSER: (Feltápáskodik) Biztos hát. Láttam én már elég hóttat. Nincsen ebbe élet egy szem se.

MIHÁLY ÚR: (Felkel. Mindnyájan felállnak a halott iránti tiszteletből. A felcser sapkáját kezében forgatva áll.) Isten nyugosztalja az elhaltat! (Mind keresztet vetnek. Egy darabig állnak. A felcserhez) No, kend hát akkor hiába fáradozt. Menjen a konyhára, s a porontyainak adnak ott egy kis vasárnapi csemegét.

FELCSER: (Hálásan) Köszönöm alássan. Isten áldja meg az uraságokat! (Félénken botorkálva kioldalog.)

MIHÁLY ÚR: Isten áldja!

PANKA: (Előbb kíváncsian, majd riadtan állt.) Hát én mostan kicsinájjak?

KATALIN ASSZONY: (Parancsoló modorban) Küldj valakit a klastromba! Azt üzenem, hogy igen nagy gyász esett máma a házunkban, a páter úr elhalálozott.

PANKA: (Ijedten) S ha a halál okáruul kérdeznének?

MIHÁLY ÚR: (Szigorral) Akkor megmondja, hogy szélütés érte.

PANKA: S ha a deák urat kérdik?

MIHÁLY ÚR: (Ráförmed.) Nem kell tinéktek mindenről tudnotok. S főként nem kell fecsegjete! Már eddig is kevesebb kalamajka lett volna, ha nem zavarogtok annyit a deák úr körül. (Szigorúan néz a lányra. Pankához, Pistához.) Tegyétek a páter urat az asztalra! Egyelőre itt lesz felravatalozva. (Azok engedelmeskednek. Panka lefogja a páter szemét, Pista összekulcsolja a kezeit a mellén. Mihály úr Pankához) Most elmehettek. (Panka, Pista el.) Imádkozzunk! (Körülállják a halott papot, imát mormolnak mindhárman. Közben megérkeznek a fekete ruhás asszonyok, tenni-venni kezdenek a halott körül, de mindez csendesen történik, mert nem merik megzavarni imádkozó gazdáikat. Azok hosszasan imádkoznak. Az egyik asszony gyertyákat hoz, a halott fejéhez s mellé rakja őket. Egy másik egy csomó rozmaringágot, ezzel hinti körbe a papot. Egy harmadik fekete takarót hoz, azzal leteríti, feje alá pedig vánkost helyez. Mikor ezzel végeznek, Mihály úr int nekik a szemével, az asszonyok letérdepelnek a halott körül a földön, és ők is imádkozni kezdenek. A gyertyák lángja lobog a nyitott ablakon ki- s be fújó szélben, a függöny lengedez, odakint általános sötétség, erősen beborult. Vihar előtti csend. Mikor Mihály úr elvégzi az imádságot, int az asszonyoknak, hogy menjenek ki. Azok csendesen lépkedve távoznak, mert Katalin és Sárka még folytatja az imádkozást. Mihály úr le- s fel járkál, mint akit nagy nyugtalanság gyötör. Katalin asszonyt ez idegesíti, és kissé bosszúsan, mint akit megzavartak, elvégzi ő is az imádságot. Sárka követi, ő illendőségből maradt az anyjával.

KATALIN ASSZONY: (Az urához) Min emésztődik kegyelmed?

MIHÁLY ÚR: (Nyugtalanul járkál) Min? Hát az inkvizítorokon. Ha azok megjelennek valahol, nem távozhatnak el anélkül, hogy legalább egy boszorkányt ne találjanak.

KATALIN ASSZONY: (Flegmán) Hát most itt már nem lelnek, mert immáron eltávozott.

SÁRIKA: (Ijedten kapja szája elé a kezét.) Jaj, ne! Kérem, anyám, ezt ne tegye! (Katalin dühösen néz a lányára, és ebben a pillanatban hatalmas csattanás. A közelben csapott le a villám.) Ugye, megmondtam?

(Odakint világosság támad, a közelben csapott le a villám. Szaladgálás, sürgés-forgás, az emberek oltani futnak.)

BORIS: (Befut, igen megrémülve) Mihály úr! Mihály úr! Jöjjék gyorsan! Az istennyila bécsapott a toronyba! Leég minden!

MIHÁLY ÚR: (Sietősen kifelé indul. Borishoz) Minden ember jöjjön oltani! A feleségéhez) Katalin, kérlek, hogy ne becsméreld többé a deák urat! Ládd-é, mekkora bajt hoztál a házra? Leányodnak több esze vagyon, mint tenéked. Miért kell a gyűlölködőkkel tartanod?

KATALIN ASSZONY: (Dühös pillantást vet előbb a lányára, majd a férjére. Én csak azt mondtam, amit a páter úr is... (Elhallgat, elbizonytalanodik.)

MIHÁLY ÚR: (Békülékenyen) Láthatod, hogy még a pap is tévedhet. Ki gyűlöl, annak igaza soha nincsen. Szegény páter úr, Isten nyugosztalja, (Keresztet vet) pedig pap létére épp e bűnbe esett. Gyakorolj te is bűnbánatot, s meglátod, minden jóra fordul. (Kisiet.)

KATALIN ASSZONY: (Megütközve az ura után) Miket nem beszél apád? Még hogy a páter úr tévedett s bűnbe esett... (Értetlenül mered maga elé.)

SÁRIKA: (Könyörögve) Édes anyámasszony, kérem, hallgasson atyámra, s gyakoroljon bűnbánatot! Meglássa, jobb lesz!

KATALIN ASSZONY: (A közeli baj láttán megtörik.) Lassan a falon függő feszülethez megy, letérdel, imádkozni kezd.) Uram, bocsásd meg vétkeimet, ki tudatlan asszony vagyok. Megbánok és visszavonok mindent, ami rosszat számon kiejtettem, avagy cselekedtem. (Halkan mormolja tovább az imát.

(Odakint esni kezd az eső, majd egyre sűrűbbé válik, s valóságos felhőszakadás keletkezik. Odakintről füstszag jön be az ablakon.)

SÁRIKA: (Halkan, maga elé, az esőre utalva) Istennek legyen hála!(Keresztet vet. Sajnálkozva) Szegény jó páter úr, minő égiháború kíséretében távozik e világból! (Ismét keresztet vet.)

MIHÁLY ÚR: (Visszajön, bőrig ázva.) No, mely szép eső kerekedett! (Meglátja a feleségét, aki mély áhítatba merült. Hangját halkabbra fogja.) Nem kelle szinte semmit is csinálni.

SÁRIKA: (Érdeklődéssel, de kissé ijedten.) S a torony?

MIHÁLY ÚR: (Halkan) Az bizony porig égett kicsiny idő alatt. De hogy ez égi áldás megjöve, másüvé nem terjedhetett a tűz.

SÁRIKA: A deák úr büntetésének színhelye eltöröltetett a föld színéről.

MIHÁLY ÚR: Ahogy mondd, leányom. Emlékeztetőül, hogy máskor igazságtalanságot ne tegyünk. (A holttestre néz) Ó, ha szegény jó páter úr ez igazságtételt megérhette volna!

SÁRIKA: (Csendesen) A lelke odaátrul is látja. Azt mondják, a lélek megvilágosodik, ha innen eltávozása van.

MIHÁLY ÚR: Bár úgy lenne! (Sóhajt)

VEREBESNÉ: (Beront) Tekintetes úr! Tekintetes úr!

MIHÁLY ÚR: (Bosszúsan megfordul.) Mit keres itt kend? S nem látja, hogy halott van a háznál? Nem áttal hangoskodni?

VEREBESNÉ: (Mogszeppen) Jaj, megkövetem a tekintetes urat, nagy csuda történt!

MIHÁLY ÚR: (Nyugodtan) Tudom. Kialudt a tűz. Onnét jövök.

VEREBESNÉ: (Lelkendezve) Nem a'. Nem arrul beszélek. (Bizalmasan, szinte súgva) Hanem hogy megsokasodtak a jószágok! (Boldogan mosolyog)

MIHÁLY ÚR: (Bosszantja a vénasszony) Miféle jószágok? (Rendreutasítólag) S nem áttal kend itt vigyorogni a páter úr ravatalánál?

VEREBESNÉ: (Ijedten a szája elé kapja a kezét.) Jaj, hát nem úgy értettem én aztat! Isten nyúgosztalja a páter urat! (Alázatosan keresztet vet) De hát mind a jószágok odaki' s az istállóba' oly sokan lettek, hogy mind hányják széjjel lakjuk ódalát.

MIHÁLY ÚR: (Megütközik) Mit beszél kend?

VEREBESNÉ: (Ismét fellelkesedik) Hát hogy nem férnek a jószágok sehol e'. Csuda történt! A deák úr megsokasítá a tekintetes úr vagyonát!

KATALIN ASSZONY: (A nagy hír hallatára ő is felkel, s közelebb jön.) Honnét veszi kend, hogy a deák úr cselekedte ezt?

VEREBESNÉ: (Szinte ujjongva) Hát hogy aztat más nem tehette! Nem fialt egyik se máma, se tegnap, de mindnek párja vagyon, mint a kettősöknek! Ott rőfögnek, nyínak, nyihognak s kotkodálnak, ki mely hangon tud szólni!

KATALIN ASSZONY: (Hitetlenkedve) Az lehetetlen.

VEREBESNÉ: (Mint az előbb) De biza' lehetséges. Csak tesszen kigyünni megnézni!

MIHÁLY ÚR: (Arcán meglepetés és hála) Bizony, csuda dolgok történtek házamnál, szépek és csúfak vegyest. A káromló szavak büntetést hoztak reánk, de a jó házigazda elnyeré jutalmát. (Kifelé indul) No, ezt látnom kell.

GARABONCIÁS: (Egy sötét sarokból lép elő. Vállán köpeny, mint aki ismét hosszú útról érkezik.) Mint ahogyan minden jó és rossz tettünknek is megvan a következménye. Ne féljete a jót megcselekedni, mert él az Úr, és a hozzá hűségese népről mindig megemlékeznek! Isten áldja meg kegyelmeteket! Köszönet és hála minden szívbeli jószágukért! (Kezével az ajtó felé tesz egy mozdulatot, mire az kinyílik, a diák széles mozdulattal maga köré csavarja a köpenyét és gyors léptekkel távozik. Az ajtó már be is csukódott utána magától.

Mindenki elhűlve, szótlantul, megdermedve nézte a hirtelen lejátszódó jelenetet. Döbbenet néznek a diák után.

VEREBESNÉ: (Halálra rémulten) Jaj, Szűzanyám, minő hirtelenség! Eccercsak itt terme, osztán hát mán el is szálla! (Összecsapja a kezét.)

KATALIN ASSZONY: (Leinti) Kend hallgasson, s menjen már dolgára! (Verebesné kotródik kifelé.)

PANKA: (Kinyitja az ajtót, belé.) A barát urak megérkeztek.

MIHÁLY ÚR: (Döbbenet) Az inkvizítorok! (A lányhoz) Jöjjenek be!

PANKA: (Engedelmesen és megcsendesedve) Igenis. (Beereszti a két papot. Azok komor méltósággal vonulnak be.

MINDNYÁJAN: Dicsértessék!

VAZUL ATYA ÉS KÁLMÁN ATYA: Mindörökké! Ámen.

VAZUL ATYA: (A kifelé kotródó Verebesnéhez) Kend csak ne siessen úgy kifelé! Legyen itt a közelben! Mindenkit kihallgatunk! (Pankához) Téged is, leányom. (Panka ijedten rebben kifelé. Verebesnével együtt gyorsan eltűnnek az ajtóban. (Mihály úrhoz) Kegyelmetek pedig felelni fognak a bűbájos gyilkos rejtegetéséért. (Vészjósló pillantást vet Mihály úrra, aki leverten állva fogadja a fenyegetést.) Istenben megboldogult testvérünk lelki üdvéért mondjuk most egy imát!

(A halotthoz lépnek, melléje térdelnek, imára teszik össze a kezüket. A jelenlevők követik példájukat. Vazul atya fennhangon imádkozni kezd. A többiek utána mondják a szöveget. Odakint erős morajlás, mennydörgés, a vihar visszatérőben. Mind összerezzennek. Gyorsan elvégzik az imádságot, sietősen felkelnek.

A falon lévő feszület körül dicsfény jelenik meg. Erősen áradó, arany színű fény, valósággal beragyogja a termet. Mind elbűvölten állnak.

ÉGI SZÓZAT: Ez az én gyermekem, kiben én gyönyörködöm.

(Döbbsenten állnak mind. Az ablakra néznek, ahol nyugodtan mosolyogva áll a Garabonciás. Mozdulni nem tudnak, lenyűgözve nézik. A Garabonciás helye hirtelen elsötétedik, jelezve, hogy a diák onnan már eltűnt. A feszületet körülvevő dicsfény ragyog. Az ablak, ahol a Garabonciás az imént állt, ismét megvilágosodik. A diák már nincsen ott.

VAZUL ATYA (Megrémült az égi játéktól. Leverten indul kifelé. Társa követi. Egy pillanatra megállnak. Vazul atya visszafordul.) Lőrinc pátort a kápolnában ravatalozzuk fel. Hamarosan érte küldetünk.

(Kimennek. Mind döbbsent csendben, de megkönnyebbülten állnak, s követik a papokat a tekintetükkel. Hirtelen lehullik a

FÜGGÖNY

TARTALOMJEGYZÉK

AJÁNLÁS – ELŐSZÓ.....	1
SZERZŐI AJÁNLÁS.....	2
MŰVÉSZSORS (Színpadi játék 3 felvonásban).....	3
ELSŐ FELVONÁS	6
MÁSODIK FELVONÁS.....	21
HARMADIK FELVONÁS	35
GARABONCIÁS (dráma 3 felvonásban).....	52
ELSŐ FELVONÁS	54
MÁSODIK FELVONÁS.....	68
HARMADIK FELVONÁS	83
TARTALOMJEGYZÉK	98